

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

SUBOTICA, 12. RUJNA 2003. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 33

Intervju:
mons. Josip Bozanić

Stjepan Mesić u Beogradu
Potvrda dobrih
odnosa

Mali savjeti za bolji život:
Sredstva sa Vašeg računa dostupna su
Vam na bankomatima 24 sata dnevno,
a podizanje novca i plaćanje možete
vršiti na svim šalterima Banke,
kao i na svim prodajnim mjestima,
bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite.
Vaša viza za cijeli svijet je Viza kartica
Vojvođanske banke.

VOJVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Politička participacija manjina Neposredno ili na tržište.....	8,9
Intervju Mons. Josip Bozanić.....	12-14
Visoko školstvo Stipendije za studente manjina.....	16
Obrazovanje iz kuta roditelja Povratak identiteta.....	17
Poljoprivreda Prosvjedi samo »zamrznuti«?.....	18,19
Sombor Likovna kolonija »Colorit«.....	24,25
Nastup Stipana Jaramazovića Večer za pamćenje.....	33
Mini intervju Jurim za američkim snom.....	36,37

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:
www.photonino.com

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Tomislav Žigmanov (predsjednik), dr. Slaven Bačić,
Milan Ercegovac, Kalman Kuntić, Marija Lovrić,
Svetislav Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić,
mr. Bela Tonković

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan Ivković
Ivandečić, Vesela Laloš, Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Uloga manjina

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić ponovo je boravio u Beogradu, ovoga puta u prvom službenom posjetu Srbiji i Crnoj Gori. Prije nepunih mjesec dana predsjednik Mesić je posjetio Crnu Goru, a proljetos je, također u Beogradu, prisustvovao samitu zemalja jugoistočne Europe.

Tijekom posljednjih godina, a nakon političkih promjena u Hrvatskoj i Srbiji, najviši dužnosnici ovih dviju država često su se sastajali na raznim mjestima u inozemstvu i raznim prigodama, utirući put boljem razumijevanju i dobrosusjedskoj suradnji. Opća ocjena sadašnjeg stanja odnosa između dvije zemlje je pozitivna, a trend je uzlazni.

Uoči Mesićevog dolaska u Beograd premijer Republike Srbije Zoran Živković dao je intervju riječkom »Novom listu«, u kojem je ocijenio da su »naši odnosi do-bri, od kad je Republika Hrvatska samostalna država vjerojatno najbolji«, te da je dokaz za to »uvođenje bezviznog režima i dobra privredna suradnja«. Živković je u pomenutom intervjuu govorio i o problemu 350.000 izbjeglica koje su iz Hrvatske došle u Srbiju, o njihovoj imovini, o neriješenom pitanju granice na Prevlaci i kod Šarengradске ade, o potrebi demilitarizacije granice sa srbijanske strane, o sporu između INE i »Beopetrola«, te o nizu drugih još uvijek otvorenih pitanja.

Nije, međutim, premijer Živković niti jednom riječju spomenuo hrvatsku nacionalnu manjinu u SCG, čak ni kurtoazno, kako to političari već umiju. Isto tako nije spomenuo ni srpsku manjinu, ljude koji su odabrali živjeti u Hrvatskoj. A, upravo je to – pitanje manjina – jedna od bitnih stvari koje bi morale utjecati na kreiranje odnosa između ovih dviju država. Jer, Srbija i Hrvatska nisu obične susjedne države s uređenim međusobnim odnosima, mada one to polako postaju, nego su istovremeno i države koje su u bliskoj prošlosti prošle tragični ratni put, a koji se, ne treba to zaboraviti, prelamao i preko manjina i njihovog statusa, kako tu, tako i tamo.

Hrvatska manjina u SCG i srpska manjina u Hrvatskoj mogle bi u budućnosti odigrati pozitivnu ulogu u približavanju dviju zemalja i dva naroda, kao svojevrsni most suradnje. Ali, da bi ove dvije male nacionalne zajednice u tome uspjele, moraju biti adekvatno tretirane od centralnih državnih vlasti. Primjer Živkovićevog intervjua »Novom listu« upozorava da se ta tema beogradskim vlastima tek treba nametnuti.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 4. 9.

Ustavna potkomisija predložila
dvodomni republički parlament

Nenad Čanak: DOS nije
završio svoju priču

PETAK, 5. 9.

Zoran Živković: Odnosi Srbije i
Hrvatske vjerojatno najbolji od
osamostaljenja Hrvatske

PONEDJELJAK, 8. 9.

István Farkas: Romi i Aškali je
nezadovoljne vlastima Vojvodine i
Novog Sada

UTORAK, 9. 9.

Posljednja runda pregovora
između SCG i Mađarske o vizama

SRIJEDA, 10. 9.

Stjepan Mesić u posjetu Beogradu

ISTOVJETNI INTERESI

Ja mislim da je apsolutno u interesu Hrvatske da i Srbija postane članica Europske unije i da joj je u interesu da Srbija postane članica NATO-a. To je interes Hrvatske, jer je interes Hrvatske da ima stabilno susjedstvo, da bude u dobrim odnosima sa susjedi, da nema otvorenih pitanja, da nema prijetnji, da ju manje košta razvoj obrambenog sustava, razvoj vojske.

Prema tome, sve su to interesi Hrvatske. **Mate Granić**, zastupnik u Hrvatskom saboru, Radio Slobodna Europa, 6. rujna 2003.

USILJENO DRUŠTVO

Već i sama činjenica da je uopće podignuta optužnica protiv generala Gotovine posvjedočila je kako stvari stoje. Da je kojim slučajem ratovala na srbijanske teritorije, a ne oslobađala vlastiti, teško da bi položaj Hrvatske – s obzirom na ovakvu praksu Međunarodnog suda za ratne zločine u Haagu i tretman međunarodne zajednice – bio lošiji. Od Srbije se traži da izruči Ratka Mladića i Radovana Karadžića. Ali, kako Srbija ne bi bila sama na optuženičkoj klupi, do nje su uvršteni general Gotovina i Hrvatska, što je samo projicirani izraz dijela stajališta Velike Britanije i dijela moćne međunarodne zajednice o ratu u Hrvatskoj od 1991. do 1995. godine. **Ivica Marijačić**, novinar, »Fokus«, 5. rujna 2003.

RAZLIČITE DIOPTRIJE

Gledano hrvatskom dioptrijom, Slovenci su drski i prepotentni, jer im je prijem u Europsku uniju i NATO pomutio zdravo političko rasuđivanje. Gledano slovenskom dioptrijom, Hrvati su kivni na slovenske uspjehe na međunarodnom planu,

uključujući i prodor na tržište Srbije i Crne Gore, pa ih u politici ne vode pragma i logika, nego zavist i strah. Najnovije netrpeljivosti između Zagreba i Ljubljane upravo zato predstavljaju školski primjer »narcizma malih razlika« u političkoj praksi svih država bivše Jugoslavije. **Zorića Stanivuković**, novinar, »NIN«, 4. rujna 2003.

NEDOVOLJNO ODLUČNI

Ruku na srce, politički i psihološki, odnosi između naših dviju zemalja još nisu sasvim normalizirani. U osnovi ovdje na ovom području takozvanog Zapadnog Balkana postoji jedna veoma značajna činjenica, a to je da sve te zemlje po prvi puta u povijesti imaju istovjetan strateški cilj i aspiraciju priključiti europskim integracijama. Taj proces je praćen svakako unutrašnjim transformacijama, koje pristup europskim integracijama zahtijeva. Ali, nedostaje u potrebnoj mjeri onaj treći proces koji bi trebao biti vezivno tkivo – regionalna suradnja. I, razumije se, bilateralna kooperacija. Još uvijek su vlade dviju zemalja nedovoljno odlučne da učine taj prodor i zato su privreda, kultura, nevladine organizacije i dalje u prvom redu ostvarenja redovne komunikacije. **Živorad Kovačević**, predsjednik Europskog pokreta u Srbiji, Radio Slobodna Europa, 6. rujna 2003.

LIPICANERI ILI SANKCIJE

Ne ulazeći u razloge rata i okolnosti pod kojima su konji iz Lipika završili u Srbiji, tražimo da nam se naša svojina vrati. Znamo da su otuđeni konji prešli put od Prnjavora u Bosni, preko vojne ustanove u Karađorđevu do privatnog uzgoja u okolini Rume, Požarevcu, Staroj Pazovi i Veterniku, gdje se oni koji su preživjeli i sada nalaze. Moram istaći da je posljednje što želimo da privatni odgajivači budu oštećeni, jer neke od njih osobno poznajem i imamo korektne odnose, ali ne možemo voditi pregovore s privatnim osobama iz druge države. Kako će se ovaj problem riješiti, to je unutrašnje pitanje srpske strane. Spremni smo odgajivačima iz Srbije pomoći u poboljšanju genetskog potencijala njihovih lipicanera, jer su odgajivači iz Hrvatske u posljednjih deset godina u tom pravcu otišli znatno dalje od onih iz Srbije. Ali, dokle god se sporna pitanja ne riješe, bit ćemo prinuđeni i dalje blokirati prijem vaše zemlje u LIF. **Ivica Mandić**, predstavnik Hrvatske u LIF-ovoj skupštini i član pregovaračkog tima za vraćanje konja iz Lipika, »Dnevnik«, 6. rujna 2003.

Dujizmi

- ✓ Čim sam krenuo, znao sam da ću skrenuti;
- ✓ Čim je dogovor pao, znao sam da će sve propasti;
- ✓ Za ovu vlast seljak je opet težak;
- ✓ Predugo sam ostao kratkih rukava.

Dujo Runje

Piše: Tomislav Vuković

Do sada niti jedna država članica UN-a službeno nije pokušala moralno opravdati biranje već spomenute Libije za predsjedatelja UN-ove komisije, ni manje ni više nego, za ljudska prava, na redovitom zasjedanju u Ženevi početkom ove godine

U povodu izbora Libije za predsjedatelja UN-ove komisije

Sumrak ljudskih prava

Svjetske su novinske agencije Sovih dana objavile vijest da je Libija uplatila 2,7 milijardi dolara banci za međunarodna poravnjanja u Bazelu s ciljem isplate nadoknade obiteljima žrtvama poginulih u terorističkom napadu na zrakoplov, nad Lockerbiiem u Škotskoj. Dokazi o izravnoj umiješanosti libijskih tajnih agenata u tom terorističkom činu bili su toliko jaki da pukovnik *Mu'ammara al-Gadafi* nije imao prevelikog izbora. Tako je uplatom Tripoli ispunio američki i britanski uvjet za trajno ukidanje sankcija koje su Libiji 1992. godine nametnule UN.

No, hoće li one doista i biti ukinute ovisi još o stavu Francuske koja zahtijeva od Libije da poveća ponuđeni odštetni iznos od 35 milijuna dolara za 170 žrtava rušenja zrakoplova francuske kompanije nad Nigerom 1989. godine, za što su također osumnjičeni libijski agenti. Ako Libija ne prihvati taj zahtjev Francuska najvaljuje da će iskoristiti pravo ulaganja veta na prihvaćanje britanske rezolucije o ukidanju sankcija Libiji.

KU-KLUX-KLAN ZA JEDNAKOST RASA: I dok se »visoka politika« pogađa o cijeni, kojom bi se platili životi nevino stradalih u terorističkom ludilu, nameće se pitanje koje taj problem prebacuje s ekonomskog na moralno područje. O kakvom je (ne)moralu riječ najbolje govore sljedeće hipoteze.

Ironija bi bila blaga riječ da je u ne tako davnoj povijesti glasovita i zloglasna američka organizacija Ku-Klux-Klan bila izabrana za predsjedatelja hipotetičke međunarodne organizacija za jednakost rasa. Također bi bio apsurd da je Njemačka nakon Kristalne noći sredinom studenoga 1938. kada je spaljeno 117 sinagoga, postala predsjedavajućom u zamišljenoj međunarodnoj udruzi za očuvanje židovske kulturne baštine. Može li jednako tako bilo tko zamisliti Afganistan u doba talibanskog režima kako predsjedatelja međunarodnom drugom za promicanje vjerskih sloboda?

Sram, nelagoda i nevjerica medij-

skim se manipulacijama potiskuju iz javnosti, a do sada niti jedna država članica UN-a službeno nije pokušala moralno opravdati biranje već spomenute Libije za predsjedatelja UN-ove komisije, ni manje ni više nego, za ljudska prava, na redovitom zasjedanju u Ženevi početkom ove godine. Uskokrudni politički pragmatizam i bezobzirni gospodarski interesi brojnih država, među kojima su i Engleska i Francuska, već odavno su pogazile i minimum morala u međunarodnim odnosima i izgubili bilo kakvu vjerodostojnost. Od 53 članice spomenute Komisije za ljudska prava samo su tri bile protiv, dok je 33 bilo za i 17 suzdržanih, bez obzira što su gotovo sve međunarodne udruge za ljudska prava jednoglasne u ocjeni političkih, ljudskih, medijskih i svih drugih sloboda u toj državi pukovnika Gadafija: »Not free«!

Da to nisu puke političke ocjene brojni su konkretni primjeri svrstali Libiju u najrepresivnije svjetske režime u 2002. godini. Oni su potanko navedeni u istoimenoj knjižici »The World's Most Repressive Regimes 2002.« (izdanje: Freedom Haus, New York, str. 38. -43.).

BOŽICI IUSTITIJI JE POZLILO: Iako je glasovanje bilo tajno, »procurio« je podatak da su jedino SAD, Izrael i Kanada bili protiv, dok nijedna država, sada već definitivno olinjale »stare dame« – Europe nije imala moralne hrabrosti za takvo nešto. Nova predsjedateljica Komisije, libijska veleposlanica *Najat Al-Hajjaji*, nije krila zadovoljstvo nakon izbora, dok se glasnogovornik libijskog ministarstva vanjskih poslova *Hassuna al Shao-ush* javno zahvaljivao svima na iskazanoj potpori, posebice »europskim zemljama prijateljima«: Francuskoj, Velikoj Britaniji (doista, tko je tu lud?) i Italiji. Možda je slučajnost, ali možda je i božici Iustitiji pozlilo kad je upravo tih dana bacila pogled na Ženevu, pročitavši talijansku »La Republicu« koja je donijela vijest da je u talijanskoj luci Genovi zapljenjen brod s 50 tona kemijskih sredstava u tri kontejne-

ra. Utvrđeno je da su lažnom dokumentacijom prijavljene tvari za tobožnju proizvodnju pesticida, dok je ustvari bila riječ o kemikalijama koje su na UN-ovoj »crnoj listi« iz kojih se mogu proizvesti kemijska oružja za masovno uništenje. Usputno, proizvedene su u jednoj njemačkoj tvornici, poslala ih je jedna tvrtka iz Brusselesa, a krajnje jeredište bilo (nije teško pogoditi) – Libija! U tom kontekstu doista nije potrebno uložiti velikog truda u traženju odgovora na pitanje zašto i Njemačka i Belgija i Italija nisu glasale protiv libijske kandidature.

HRVATSKA »U TRENDU«: Kako se u svemu tome ponašala Hrvatska? Treba se samo prisjetiti hrvatske suzdržanosti na zaprepaštenje dijela svjetske javnosti u osudi kršenja ljudskih prava u Čečeniji. Budući da je tada pred vratima Hrvatske bio dugo najavljivani i očekivani ruski naftovod, ljudska su prava morala pričekati neka druga vremena. Također su ne tako davni posjet hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića Izraelu, njegova ispri-ka za počinjene zločine nad Židovima prije pola stoljeća, najava učenja o holokaustu u školama i općenito uzlazni hrvatsko-židovski odnosi, pridonijeli da Hrvatska suzdržano zažmire na očito izraelsko kršenje ljudskih prava u palestinskim logorima i ne pridruži se svjetskoj osudi.

I dok će veleposlanica Al-Hajjaji uskoro pripremati dojmljiv i emotivan govor o potrebi poštivanja ljudskih prava u svijetu za sljedeće zasjedanje Komisije, 270 nevinih žrtava zrakoplova iz 1989. godine. tijekom leta »Pan Am«-a br. 103 iznad Lockerbiea u Škotskoj i dalje će počivati u miru. Libija je priznala umiješanost u tom terorističkom činu, platila materijalnu odštetu rodbini poginulih i za tu je »humanu« gestu dobila međunarodno priznanje. Obični se smrtnici daleko od »visoke svjetske politike« moraju nadati da je barem božici Iustitiji, osim što joj je pozlilo, jasno da je nastupilo vrijeme sumraka. I to sumraka ljudskih prava!

Autor je novinar »Glasa koncila«

Premijer Vlade Srbije Zoran Živković

Srbija će u EU kad i Hrvatska

Premijer Vlade Republike Srbije Zoran Živković za Novi list (5. rujna) govori o razvoju veza između SCG i RH, spornim pitanjima, izbjeglicama, granicama, sličnosti i razlikama političkih scena i aktualnom trenutku Srbije.

Kako bi danas ocijenili odnose SCG i RH i koja su najvažnija sporna pitanja?

Naši odnosi su dobri, od kad je Republika Hrvatska samostalna država vjerojatno najbolji. Evo, s godinu dana kašnjenje ipak je RH uvela bezvizni režim prema nama a mi smo to učinili nešto prije toga. Drugi dokaz je dobra privredna suradnja. Oko 350.000 izbjeglih došlo je iz Hrvatske u Srbiju a od toga se za sada vratilo svega 50.000. Dalje, tu su pitanja koja se tiču imovine izbjeglih, 18.000 srpskih kuća još uvijek je u posjedu nekog drugog mada postoje tapije za kuće. Također, nije riješeno ni 40.000 stanova odnosno stanskih prava Srba iz Hrvatske što je, recimo, učinjeno u Bosni tako da imamo primjer kako se to može, odnosno da je samo pitanje volje. Mislim i da je to velika prepreka Hrvatskoj u daljnjem približavanju EU.

Koliko problem izbjeglica utječe na međusobne odnose Srbije i Hrvatske?

Sigurno da je to najveće opterećenje u našim međusobnim odnosima. To opterećenje sada, na sreću, nije takvo da bi prouzročilo zatezanje odnosa ali i ne može se zanemariti u njihovom razvijanju.

U Hrvatskoj se kao jedno od najvažnijih spornih pitanja između dvije zemlje spominje neriješeno pitanje granice na Dunavu. Hoće li taj problem uskoro biti riješen?

Mi inače nemamo riješeno pitanje granica u na Prevlaci i kod Šarengradske ade i to je nešto na čemu će se raditi ali svakako više ne može biti uzrokom velikih problema. Incident koji se dogodio prije nešto više od godinu dana na granici na Dunavu sigurno i definitivno se neće ponoviti. Pitanje te granice postao je problematično uslijed pomicanja riječnog korita u zadnjih 30 godina ali mislim da se sve to može riješiti kao i da nije tema za predsjednika države i premijera već za mješovitu komisiju koja razmatra svestra-
ne mogućnosti. U svakom slučaju, u tom

poslu nitko ne može niti prevariti drugoga niti pobijediti.

Ipak, upravo zbog svestranog rješenja Hrvatska želi demilitarizaciju granice sa srbijanske strane. Kad će se to dogoditi?

Zakonska regulacija o tome već postoji, bit će policija a ne vojska samo što mi, za sada, još nemamo novaca da to uradimo odmah. No, to je definitivno naše opredje-

ljenje i bit će realizirano što prije.

Da li bi mogli usporediti sadašnje političke scene u Hrvatskoj i Srbiji?

Ne znam puno o hrvatskoj političkoj sceni ali ona je sigurno mnogo jednostavnija od srpske. Ne postoji vlada u svijetu koja ima deset predsjednika stranaka i koju u parlamentu podržava 10-15 stranaka što na prvi pogled djeluje kao fenomenalno, ali ako malo bolje vidite to nije baš tako jer to izaziva razne probleme. Znam da su u Hrvatskoj izbori zakazani za 23. studenoga, vidjet ćemo kako će proći ti izbori. Mislim da imamo slične probleme i iste ciljeve. Ciljevi su nam EU, sve političke stranke i u jednoj i u drugoj državi kažu »da« Europskoj uniji, »da« vladavini prava, »da« zaštiti ljudskih i manjinskih prava. Ono što je u Hrvatskoj lakše jeste što nemaju problem Kosova i Metohije.

Kad bi odnosi između RH i SCG mogli biti ravni onima koje imaju zemlje EU?

Kad uđemo u EU. Po mojoj procjeni to neće biti mnogo daleko. Tvrdim da postoje i zli Srbi i zli Hrvati ali i da postoje i dobri Srbi i dobri Hrvati kao što je i u svakoj drugoj naciji. ■

Susret predsjednika RH Stjepana Mesića s predstavnicima hrvatske zajednice iz SCG

Hrvati očekuju pomoć Hrvatske

Tijekom svog boravka u Beogradu predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić razgovarao je i s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori. U jednosatnom razgovoru predsjednik Mesić upoznat je sa statusom i razvojem hrvatske zajednice u ovoj zemlji, a bilo je riječi i o određenim aktivnostima koje se očekuju od matične zemlje, a koje trebaju biti u funkciji očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta Hrvata u ovoj zemlji.

Delegaciju hrvatske zajednice predvodio je mr. Josip Ivanović, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća, a uz njega prisutni su bili potpredsjednici HNV-a iz Srijema i Sombora mr. Mato Groznica i Josip Pekanović, član Izvršnog odbora zadužen za informiranje i službenu upotrebu jezika Tomislav Žigmanov, te predsjednici

dvije hrvatske stranke – DSHV-a Petar Kuntić i HNS-a Franjo Vujkov.

U razgovoru je bilo riječi o problemima na koje hrvatska manjinska zajednica u SCG nailazi u ostvarivanju svojih prava, prije svega zbog još uvijek visokog stupnja animoziteta iz okruženja spram nje, kao i zbog niskog životnog standarda koji opterećuje sve građane ove zemlje, pa i ovdašnje Hrvate. Zatraženo je od predsjednika Mesića da Hrvati u SCG budu visoko kotirani u prioritetima Republike Hrvatske kada su u pitanju odnosi s Republikom Srbijom, jer su opravdana strahovanja, kako je rečeno, da će ukoliko izostane konkretna pomoć Hrvatske, Hrvati u Vojvodini i cijeloj Srbiji i Crnoj Gori ostati prepušteni sami sebi.

Predsjednik RH Stjepan Mesić istaknuo je kako je ustavna obveza Hrvatske oduvi-

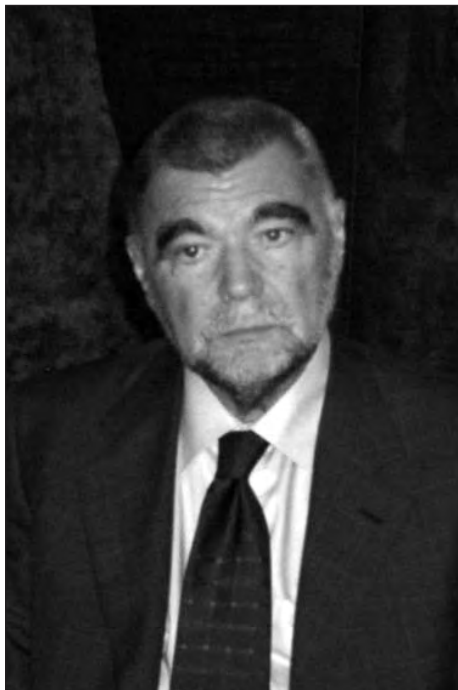
Prvi službeni posjet predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića Srbiji i Crnoj Gori

Obostrana izvinjenja za zločine

Dvanaest godina nakon raspada bivše SFRJ, Stjepan Mesić i Svetozar Marović, predsjednici Hrvatske i Srbije i Crne Gore, uputili su u ime svojih građana izvinjenja za sva zla koja su građani dviju zemalja činili jedni drugima

»Želim se izvinuti za sva zla koja je bilo koji građanin Crne Gore i Srbije učinio ili počinio bilo kome u Hrvatskoj«, izjavio je predsjednik Zajednice SCG Svetozar Marović prilikom prvog službenog posjeta predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića Srbiji i Crnoj Gori 10. rujna u Beogradu. Ovaj susret je tim činom izvinjenja dobio svakako povijesni karakter, a upotpunilo ga je izvinjenje i druge strane. »Koristim priliku da prihvatim ovu simboličnu ispriku, a sa svoje strane mogu reći da se ispričavam svima onima kojima su građani Hrvatske u bilo koje vrijeme, i bilo kada, nanijeli bol ili štetu, zloupotrebljavajući ili radeći protivno zakonu i zloupotrebljavajući svoju poziciju«, odgovorio je predsjednik Mesić svome domaćinu, ističući da je do ovakvog dijaloga neminovno moralo doći.

Dvojica predsjednika razgovarala su o mnogim ključnim pitanjima koja čekaju na rješavanje između dvije zemlje, a predsjednik Marović je, ocjenjujući posjet visokog državnika, rekao da je to »poruka narodima obje zemlje, cijelom regionu i

Europi da ne želimo živjeti u prošlosti, već u sadašnjosti koju zajednički popravljamo,

i u zajedničkoj, europskoj budućnosti«.

Mesić i Marović su ocijenili da je za dvije godine postignut značajan napredak u međusobnim odnosima i posebno ukazali na jačanje gospodarske suradnje i liberalizaciju viznog režima. O otvorenim pitanjima, među kojima su najvažnija povratak raseljenih, sudbina nestalih, položaj manjina, imovinsko pravni odnosi i definiranje granice na Dunavu otvoreno se razgovara, a trajna rješenja mogu se naći samo primjenom europskih standarda, rekao je Mesić.

On je tijekom susreta s predsjednikom parlamenta SCG Dragoljubom Mićunovićem istaknuo kako Srbija i Hrvatska imaju isti cilj – integraciju u Europsku uniju, te da »moramo pomoći jedni drugima da se taj hod ubrza, pogotovo što smo najbliži«. Govoreći o nedavnoj prošlosti, Mesić je istaknuo: »Bilo bi bolje da nije bilo rata, ali odgovornost za zločine moraju snositi konkretni Srbi, i konkretni Hrvati kako bi se narodi oslobodili kolektivne krivice.« Mesić je, također, napomenuo da postoje i veoma teška otvorena pitanja koja danas nisu riješena, među njima i tužba Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde, ali za koja se nada da će se rješenja pronaći.

»Između Srbije i CG nema nijednog neriješivog problema, a kao najbliži susjedi najviše smo zainteresirani da zbog dobra svojih građana učinimo sve kako bi se mnoge rane zaliječile i kako bi se ukazali novi putovi za daljnju suradnju«, poručio je Dragoljub Mićunović.

Stjepan Mesić se također sastao i s v.d. predsjednika Srbije Natašom Mičić, s republičkim premijerom Zoranom Živkovićem, te s predstavnicima hrvatske zajednice u Srbiji i predstavnicima Srba izbeglih iz Hrvatske.

Predsjednik zajednice SCG Svetozar Marović prihvatio je poziv predsjednika Mesića da posjeti Hrvatsku.

jek i bila da vodi brigu o Hrvatima izvan Hrvatske, ali da se to u prošlosti, zbog pogrešne politike i pogrešnih procjena, uglavnom svodilo na pomoć Hrvatima u Bosni i Hercegovini, ili još preciznije, na pomoć Hrvatima u Hercegovini. Sada se, naglasio je Mesić, stvari moraju izmijeniti i Hrvatska mora pomoći Hrvate u SCG, ali, također, i Hrvati u SCG moraju biti jedinstveni. »Moraju se potpuno otvoriti naše granice, kako bi došlo do buđenja posustale privrede. Možemo pomoći da poduzeća iz Hrvatske dolaze u Srbiju, tu gdje ovdašnji Hrvati žive, kako bi se otvarala nova radna mjesta i kako bi Hrvati ostali živjeti tu«, dodao je Mesić.

Također je ocijenjeno kako su najteža vremena za ovdašnje Hrvate prošla, a da će stvari biti potpuno riješene onda kada

svi budemo živjeli u Europskoj uniji.

Uz predsjednika Mesića, razgovoru s predstavnicima hrvatske zajednice prisustvovali su i zamjenik ministra vanjskih poslova RH dr. Ivan Šimonović, veleposlanik RH u Beogradu mr. Davor Božinović, treći tajnik u veleposlanstvu Stipan Medo i generalna konzulica u Subotici dr. Jasmina Kovačević.

Politička participacija nacionalnih manjina

Neposredna reprezentacija ili borba na političkom tržištu

Izbori se bliže a zastupanje manjina u Skupštini Srbije još uvijek nije zakonski definirano
Konzultacija s Vladom nema, stranke u neizvjesnosti*

Piše: Jasminka Dulić

U Povelji o ljudskim i manjinskim pravima koju su usvojile Skupština Srbije, Skupština Crne Gore i Skupština SCG, u općim odredbama se određuje mogućnost privremenog uvođenja »posebnih mjera koje su neophodne za ostvarenje ravnopravnosti, potrebne zaštite i napretka za lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje ljudskih i manjinskih prava pod jednakim uvjetima.«

U dijelu Povelje kojom se određuju prava nacionalnih manjina navodi se da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo »na određen broj mandata u skupštini države članice i Skupštini Srbije i Crne Gore, polazeći od principa neposredne reprezentacije, suglasno zakonima država članica«. Drugim riječima, eksplicitno se uvodi institut pozitivne diskriminacije.

NEREGULIRANA OBLAST: Još uvijek se, međutim, ne zna na koji način će se konkretno ova pozitivna diskriminacija i ostvarivati, odnosno, koji mehanizmi i modeli će biti primijenjeni kako bi se osiguralo zastupanje manjina u navedenim skupštinama. Ova problematika, postojećim zakonima, još uvijek nije regulirana, niti je, barem u krugovima hrvatskih institucija i organizacija, poznato na koji će se način ona regulirati. U situaciji kada se manjine u našoj zemlji u velikoj mjeri razlikuju po svojoj brojnosti, kulturi, jeziku i razini političke organiziranosti, postavlja se, dakle, pitanje hoće li svoje zastupnike u Skupštini Srbije i Skupštini SCG imati samo najbrojnije i politički najorganiziranije manjine kao što su vojvođanski Mađari, ili Bošnjaci u Sandžaku, odnosno, hoće li brojnost odrediti »količinu« prava pripadnika pojedine manjine i mogućnost da se čuje njihov glas na razini centralnih vlasti. Čini se, dakle, da je najveći problem upravo neizvjesnost u pogledu Zakona koji će, kad se usvoje, regulirati ovu oblast.

Na naše pitanje kako tumači činjenicu da se još uvijek konkretno ne zna kako će biti riješeno pitanje zastupanja manjina, a predizborne aktivnosti se već zahuktavaju i

pojedine stranke ulaze u pregovore i stvaranje koalicija, dr. Slaven Bačić kaže: »To nije ništa novo, jer je čitav naš pravni sustav neusuglašen, pa je i ovo jedan od tih slučajeva koji potvrđuje žalosno pravilo da naš pravni sustav nije konzistentan, kao što uostalom ni niz prava koje Okvirna konvencija o pravima manjina podrazumijeva,

Kako se ovo pitanje može riješiti na zadovoljavajući način za manjine? »Kad je riječ o izboru zastupnika ne vjerujem kako se ne bi i sad mogle donijeti izmjene i dopune izbornog zakonodavstva, kojima bi se u nekoliko članaka ovo pitanje moglo regulirati: koje su to manjine, koliko će predstavnika imati i kako će se oni birati.

Hoće li biti zastupnika manjina u Skupštini

nisu uopće regulirana zakonskim aktima.« Dakle, i dalje jedan od osnovnih problema ostaje da se prava koja su garantirana najvišim aktom države, kao što je to sada Ustavna povelja, ne uređuju promptno i zakonima, a od njih ovisi kako će se za jamčena prava i realizirati. »U takvoj situaciji«, smatra Bačić, »Povelja više služi tome da se ima s čime izaći pred međunarodnu javnost, ali kada se te stvari pokušavaju sprovesti u život, onda to ide mnogo, mnogo teže. Tu je potrebna odgovarajuća politička volja i to se može riješiti za nekoliko mjeseci, ali ako se misli da postoje drugi, preči problemi, a da je manjinsko pitanje petnaesta stvar na spisku, onda će se s time čekati da dođe na red.«

Ali, potrebna je politička volja da se proklamacije iz Povelje i sprovedu. Prema tom dokumentu, u odgovarajućem parlamentu manjine trebaju imati svog zastupnika, i njihovo je mišljenje važno kad je u pitanju problematika manjina. Kako će se zastupnici nacionalnih manjina birati je već drugo pitanje. U zemljama koje imaju ovaj institut, kao što je Hrvatska, na primjer, oni se ne biraju na isti način kao ostali zastupnici, već preko posebnih lista. Ipak, mislim da će i kod nas ova pitanja biti rješavana ubuduće brže, jer međunarodno pravo prisiljava vlasti da se ta pitanja reguliraju« smatra Bačić.

SVJETSKI STANDARDI: Kada je riječ o svjetskim standardima, važne su ovdje i

Preporuke iz Lunda, koje su na inicijativu Visokog komesara za nacionalne manjine OEES izrađene 1999. godine, a odnose se na djelotvorno sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu. Preporuke polaze od općeg načela prema kojem, kada se stvaraju ustanove i postupci za osiguranje sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu, predstavnici vlade i manjina trebali bi pristupiti sveobuhvatnim, otvorenim i odgovornim konzultacijama. Prema riječima predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća *mr. Josipa Ivanovića* i v. d. predsjednika DSHV *Petra Kuntića*, oni do sada još nisu bili pozivani od strane Vlade na konzultacije ni po kojem pitanju glede konkretnih rješenja političke participacije nacionalnih manjina.

Postavlja se dakako pitanje hoće li se i kada održati konzultacije, u uzavreloj atmosferi međusobnog optuživanja dva bloka okupljenih oko G17 plus i Demokratske stranke, odnosno, hoće li se ostvariti djelotvorno sudjelovanje svih manjina u procesu donošenja Zakona koji se neposredno tiče i budućeg položaja nacionalnih manjina, kao što to preporučuju međunarodni standardi.

PREDLOŽENI MODELI: *Rasim Ljajić*, ministar za ljudska i manjinska prava, za novosadski list »Dnevnik« je izjavio kako je jedna od obveza koja je preuzeta po pristupanju Vijeću Europe i izmjena izbornog zakonodavstva, posebno dijela koji se odnosi na sudjelovanje manjina u političkom životu. »Predloženi model pozitivne dis-

Skupština SCG

kriminacije za stranke manjina predviđa ukidanje cenzusa i takozvani prirodni prag. To ne znači poklanjanje mandata, već će stranka nacionalne manjine morati osvojiti onoliko glasova koliko »vrijedi« zastupnički mandat. A ta »vrijednost« se određuje tako što se broj onih koji izađu na izbore dijeli s brojem zastupnika u Skupštini Srbije. Ukoliko, recimo, jedan mandat po toj računici vrijedi 20.000 glasova, toliko će glasova biti potrebno stranci nacionalne manjine da bi ušla u parlament«, iznio je ministar Ljajić i rekao kako smatra da je ovaj model kompromisno rješenje koje može dobiti podršku i ostalih parlamentarnih stranaka i demokratske javnosti, a ujedno i predstavlja signal međunarodnoj zajednici da je naš izborni zakon kompatibilan sa svjetskim standardima.

Slaven Bačić smatra da je neprirodno ovakvo uvjetovanje, jer »tko može osvojiti 20.000 glasova? Možda stranke dvije manjine, bošnjačke i mađarske, a što ako u

nekoj manjini imamo dvije podjednako ja-ke stranke pa se glasovi podijele. Osim toga, samo tri manjine kod nas imaju stranke – bošnjačka, hrvatska, i mađarska – a druge manjine koje ipak nisu beznačajne nemaju svoje stranke. Ne vjerujem da je to pravi put. Pravi put je da se ili posebnim zakonom ili Zakonom o izborima odredi koje manjine imaju zagarantirana mjesta za jednog ili više predstavnika. Pitanje kako će zastupnici biti birani je tehničko pitanje, ali manjina mora imati svoje zagarantirano mjesto«, rekao je Bačić.

I, dok zastupanje manjina u skupštinama republika i Skupštini SCG nije još uvijek definirano, međustranački razgovori o predstojećim izborima su u Beogradu već započeli između G17 plus i SDP i nastavlja se i s drugim strankama. Stranka G17 plus traži izvanredne izbore i prije toga donošenje novog izbornog zakona sa smanjenjem cenzusa na dva posto, Srbijom kao jednom izbornom jedinicom i razmjernim sistemom.

PREVISOK CENZUS: *Slaven Dulić*, pomoćnik pokrajinskog tajnika za upravu, propise i nacionalne manjine, smatra da niti jedna manjinska stranka, osim možda Saveza vojvođanskih Mađara, čak ni sa smanjenim cenzusom na dva posto, nema šanse dobiti svoje zastupnike u Skupštini, a smatra da bi i Hrvati svakako trebali imati, zbog svoje brojnosti, zastupnika i u Skupštini SCG i u Skupštini Srbije, dok bi se pitanje malobrojnijih manjina također moglo riješiti odgovarajućim modelom, te da bi se zastupnici manjina trebali birati preko posebne liste, u isto vrijeme kada se sprovedu i izbori za zastupnike.

Osim neizvjesnosti glede izbornog zakonodavstva i pitanja prava na zastupljenost u Skupštini Srbije i Skupštini SCG, za manjine koje su i stranački organizirane nepoznanica je hoće li se morati preregistrirati i pod kojim uvjetima. Prijedlog Zakona o strankama koji je Vlada Srbije usvojila predviđa da cenzus za osnivanje stranaka bude 3.000, a za stranke nacionalnih manjina 1.500 potpisa. U DSHV-u se, prema riječima v. d. predsjednika *Petra Kuntića*, pripremaju da u slučaju donošenja takvog zakona krenu odmah u prikupljanje potpisa, ali smatraju da će to predstavljati veliki problem za stranku zbog organizacijskih, a i financijskih razloga, ukoliko se potpisi moraju ovjeravati na sudu. Osim toga, kaže Kuntić, »u posljednje vrijeme se cenzus od 1.500 potpisa više niti ne spominje, već samo onaj od 3.000, dok bi manjinskoj stranci kao što je DSHV više odgovarao manji cenzus.«

Preporuke OEES-a

Preporuke iz Lunda o djelotvornom sudjelovanju nacionalnih manjina u javnom životu, koje je donijela Organizacija za europsku sigurnost i suradnju, polaze od pretpostavke da države poštuju sve obaveze iz oblasti ljudskih prava, posebno zabranu diskriminacije, što, međutim, još uvijek ne znači da je osigurano i ravno-pravno sudjelovanje svih onih na koje utječe javno donošenje odluka kao što su to i pripadnici nacionalno-manjinskih zajednica. Drugim riječima, po suvremenim standardima potrebni su dodatni mehanizmi kako bi se ostvarila ravnopravnost manjinskih naroda.

Pored pitanja obrazovanja na materijem jeziku i uporabe manjinskih jezika, oblici djelotvornog sudjelovanja nacionalnih manjina u upravljanju državom predstavljaju treći problem koji zahtijeva mehanizme preko kojih će se riješiti, a u različitim državama se rješavaju na različite

načine. Države moraju osigurati manjinama da se čuje njihov djelotvoran glas na razini centralnih vlasti, što se prema potrebi može ostvariti posebnim rješenjima, kaže se u Preporukama.

Neka od rješenja su: posebna zastupljenost nacionalnih manjina kroz postojanje utvrđenog broja mjesta u skupštini ili u skupštinskim odborima i drugim oblicima zajamčenog učešća u zakonodavnom procesu; određeni broj mjesta u vladi, vrhovnom ili ustavnom sudu, i nižim sudovima, te prilikom imenovanja za savjetodavne i najviše organe za pripadnike nacionalnih manjina; osigurati da se interesi manjina razmatraju u okvirima odgovarajućih ministarstava tako što bi postojali službenici zaduženi za pitanja manjina; posebne mjere za sudjelovanje manjina u državnoj službi kao i objavljivanje propisa javnih službi na jezicima nacionalnih manjina. ■

Lansiranje afera

0 koristi i šteti od Mladana Dinkića

Piše: Stojan Cerović

Politika nije rat, što znači da bi potpredsjednik G17 plus osim žustrine morao pokazati i nešto strpljenja i promišljenosti.

Zar ne bi bilo bolje da u ovoj državi nema toliko afera i skandala? Ali, ako ima korupcije i zloupotrebe vlasti, zar nije bolje to otkrivati i kažnjavati? Ali, šta ako je netko nevin optužen? A da nije još gore ako se nekažnjeno krade, pljačka i otima?

U ovim stvarima nije zgodno ispasti naivan, kao ni paranoidno sumnjičav, a prijeti nam opasnost s obje te strane. Da korupcije u Vladi Srbije ima Dinkić je već uspješno pokazao na primjeru dvojice mangupa čiju je krivicu Vlada praktički priznala. U slučaju ministarke prometna isti Dinkić bio je manje uvjerljiv i pomalo neprecizan. Nabijedio je muža, a u pitanju je bio tast što je, ako je riječ o korupciji, možda svejedno a možda uopće nije.

Antikorupcijski zakoni obično pominju samo užu familiju, gdje ne spadaju tast, svekrva, svastika, sestrić, pašenog, prvobratić. Ako ste u poziciji zloupotrijebiti svoj položaj i sebi u džep gurnuti neku crkavicu za crne dane, to ćete učiniti preko nekoga drugog i možda ćete vjerovati svojim najbližim. Tako je, recimo, u zemljama uzornog kapitalizma. Ali, mi ovdje imamo mnogo šire familije, oslanjamo se više na osobne odnose, manje vjerujemo institucijama, slabo se pridržavamo pisanih propisa, a kad je u pitanju privatni biznis svi negdje imamo nekakve utjecajne rođake.

To znači da zakone protiv korupcije i konflikta interesa ne možemo prosto prepisati od Švicaraca, nego imamo uzeti u obzir domaće navike, barem dok nas ne prođe ova tranzicija, to jest dok se ne otuđimo od rođaka i njihov broj ne svedemo na razumnu mjeru. Jer, korupcija – to su prije svega rođaci, prijatelji i zemljaci, barem u ovom dijelu svijeta. Ako njih ukinemo, korupcija se neće više imati za što uhvatiti. Dakle, na kraju ove velike metamorfoze trebali bismo postati poštenji, ali sami.

Sve ovo znači da je u ovoj fazi blagog povjesnog razvoja tast za ministarku suviše blizak rod, mada ne mogu tvrditi da je Rašeta-Vukosavljević bilo što skrivila. Međutim, priznajem da se nekako manje ponosim tom vladom otkako znam da i ministarkin muž, bivši Đinđićev tjelohranitelj, radi u istoj vladi na poslovima osiguranja. Ne znam točno što tu nije u redu, zašto muž ne bi brinuo o sigurnosti svoje žene i njenih kolega, ali kad su se zajedno pojavili pred novinarima odbraniti se od Dinkićevih optužbi, pomislio sam da bi ipak bilo bolje kad se ne bi vidjelo da smo svi mi zapravo jedna velika familija.

S druge strane, izgleda da Mladan Dinkić politiku shvata kao krvnu osvjetu. Na Vladu Srbije se ostrvio s nekom ubilačkom strašću, kao da je riješio svakog tjedna likvidirati po jednog ministra, a premijera, recimo, čuva za kraj. Dokle god raspolaže

Afere naravno

čerupaju ugled

Vlade, ali to samo

znači da će

vladajuća većina,

ako se ovako

nastavi, na

izborima ostati u

manjini. Premijer

Živković dosjetio se

zatražiti od

tužilaštva da se

posveti aferama i

hitno reagira na

svaku optužbu, da

za dva dana

ustanovi što je

istina.

valjanim dokazima ili barem dovoljno osnovanim sumnjama, taj njegov rat, ma koliko djelovao kao privatni, imat će opravdanja. Sve i ako mislimo da je ova vlada najbolja moguća i jedina reformska, nema nikakvog razloga zažmuriti na bilo kakvu svinjariju bilo kojeg ministra.

Ali, politika nije rat, što znači da bi potpredsjednik G17 plus osim žustrine morao pokazati i nešto strpljenja i promišljenosti. Čim je pokazao onaj prvi papir s imenima Janjuševića i Kolesara, tražio je ostavku cijele vlade, mada je šira javnost tek tada prvi put čula ta imena. Pošto hoće sve i odmah, Dinkić kao da počinje naduvavati afere i praviti mješavinu od činjenica i blefova, uzdajući se u to da je javnost ovdje uvijek spremna vjerovati u korumpiranost vlasti.

To već više nije samo normalna borba za vlast, nego destrukcija ono malo kakve-takve regularnosti, kao da se teži tome da se, poslije rušenja Miloševića, Srbija nastavi gicati i silom rušiti svaku vladu. Što će nam taj rodeo? Zar ubojstvo premijera Đinđića nije pokazalo da je narod sasvim drugačije raspoložen. Tražit će glavu bilo koga tko je uhvaćen u korupciji, ali neće lako opet krenuti u nekakve prevratničke avanture.

Afere naravno čerupaju ugled Vlade, ali to samo znači da će vladajuća većina, ako se ovako nastavi, na izborima ostati u manjini. Premijer Živković dosjetio se zatražiti od tužilaštva da se posveti aferama i hitno reagira na svaku optužbu, da za dva dana ustanovi što je istina. Tužitelji i pravni stručnjaci vele da je to nemoguće i sigurno su u pravu, ali shvatam što muči premijera. Sjetimo se, na primjer, Saddama. Što njemu sad vrijedi što je naknadno ustanovljeno kako su optužbe bile lažne i da nije imao oružje za masovno uništavanje?

Dinkićevi napadi, međutim, suviše su žučni da bi oštetili samo Vladu. Bivši guverner ima odlične šanse u tome i sam izgorjeti, jer nije u stanju savladavati se i prikriti osjećanja koja njime upravljaju. Po tom srljanju, čak i izvesnoj brutalnosti, Dinkić zbilja liči na neke od ljudi iz one prijethodne ekipe i ne bih se iznenadio ako on uskoro dođe u sukob i s ljudima iz vlastite stranke koji sigurno teško podnose njegove samovoljne, preagresivne nastupe.

On je, naime, svoju stranku već gotovo doveo do tačke kada neka buduća koalicija s DOS-om postaje nemoguća, a ne vidi se da iza toga stoje bilo kakav plan i strategija. U centru svega je sam Dinkić i njegova politika na život i smrt, sasvim neprimjerna mirmoj, kamernoj atmosferi i običnim, civilnim problemima s kojima se Srbija suočava. Samo bi rušio prepreke i mrvio neprijatelje, a ne vidi se da ume da stjecati saveznike. Pa, zar vam se ne čini da smo ipak potrošili ovu vrstu vođa?

Preuzeto iz lista »Vreme«, 4. rujna 2003.

Hotel »Panonija«

Upute za dobro glumljeni svršetak

Upravo to nam se stalno tvrdi: ne smijemo sad rušiti Živkovića, s njim odosmo i mi, a možda i ovo malo autonomaške duše oličene u omnibus sreći vladuckanja Pokrajinom

Piše: Mirko Sebić

Potaknuti rezultatima ankete koju je sprovedla engleska seksologinja *Ann Semers*, koja tvrdi da čak 80 posto Engleskinja glumi orgazam, uredništvo čuvenog »Guardijana« nedavno je objavilo »vodič za dobro glumljeni orgazam«, uputu koja ni nama ovdje ne bi bila na odmet (iako se u Vojvodini još pouzdano ne zna je li one više glume orgazam, ili oni simuliraju glavobolju), a jedno od mudrih pravila glasi: »Sve brže i brže izgovarajte ime svog partnera«. Naravno, da se »Guardijan« slučajno, ne daj bože, zove Kurir, Balkan, Politika ili nekako srpski, ovo pravilo bi trebalo modificirati u »sve brže i brže izgovarajte ime svog partnera na konferenciji za tisak, pred tv kamerama, u intervjuima i u javnosti uopće.«

Zaista, što bi rekli Srijemci, bez sve šale, što je nama ovdje u Vojvodini, potrpanim u šarage autobusa koji bi preko Segečina u Europu, a kojeg svi zbog nečega zovu OMNibus, dakle, što je nama preostalo nego ponavljati sve brže i brže ime našeg ili naših partnera.

Na pitanje zamjenika odgovornog urednika lista »Dnevnik« *Miroslava Stajića*, izrečeno u intervjuu ovog lista s predsjednikom Skupštine Vojvodine *Nenadom Čankom*, objavljenom u prošlu nedjelju, zašto uprkos zastupničkoj snazi od desetak mandata, koja je dovoljna za rušenje Živkovićevog kabineta, LSV i SVM ne posegnu za metodom pritiska, predsjednik Skupštine odgovara:

NEIZVJESNOST PROMJENA: »Nije poanta u korištenju metoda pritiska kako bismo pokazali da možemo oboriti Živkovićev kabinet. Nevolja je što smo ucijenjeni činjenicom da obaranje ove Vlade znači otvaranje prostora za dolazak na vlast nekih drugih, nimalo dobronamjernih snaga, u čemu bi naše sudjelovanje bilo apsolutno neoprostivo s čisto demokratske, a pogotovu s vojvođanske točke gledišta. Uzalud je nama prijetiti kad je vrlo teško predvidjeti da će se desiti nešto bolje.«

S vojvođanske točke gledišta, dakle, premijer Živković, odnosno savezništvo s DSS-om, je najmanje loše rješenje, a bolje

rješenje se u ovom trenutku ne nazire. Ovo je priča koja opredjeljuje događaje na političkoj sceni Vojvodine još od 5. listopada 2000. godine, ili točnije rečeno, od unutar DOS-ovskih pregovora za konstituiranje pokrajinske Skupštine i Izvršnog vijeća, ali od tog vremena proteklo je mnogo vode ispod varadinskih mostova, a ovih dana, kako priopćava istraživanje obično veoma pouzdane agencije Strateški marketing, istrošen je i posljednji promil ugleda Vlade koji joj je poklonjen tragičnim ožujskim obrtom – DSS se vratio na svoj rejting iz vremena od prije atentata na premijera Đinđića.

»SKELETI IZ ORMARA«: Dobro, upravo to predsjednik vojvođanske Skupštine i tvrdi, ne smijemo sad rušiti

točna tvrdnja da aferiški marketing nikud ne vodi. Pitanje je samo za koga radi. Uzaludna je tvrdnja kako posljednja ponuda stranke G17 plus na dijalog djeluje lice-mjerno, jer je upućena tobož onima koji su do juče od te stranke napadani. Veoma indikativan i do kraja jasan bio je razgovor od prošlog ponedjeljka između predsjedništva G17 plus i SDP, kojim je faktički otpočeo dijalog koji je inicirala Labusova stranka. Razgovaralo se o izbornom zakonu, odnosno, o neophodnosti njegove promjene, ali i o neophodnosti prijevremenih izbora. SDP se obvezao da će u Skupštini pokrenuti inicijativu za donošenje novog zakona o izborima. Hoće li pokrenuti inicijativu za prijevremene izbore, odnosno, uskratiti podršku Vladi, o tome SDP još ne

govori. Što će se desiti ako neka od budućih sudionica u dijalogu, a među njima ima mandata, odluči upravo to – da u Skupštini Srbije blokira rad Vlade (skupštinski kvorum, kao i ona druga stvar, da se odglumiti, ali i tu će ponestati slobodnih ID kartica).

Dakle, glavni problem nas u Vojvodini, odnosno onih u Vojvodini koji podržavaju srpsku Vladu, je što smo dovedeni u pasivan položaj (misionarski, ili kakav drugi, manje je važno), i što moramo glumiti. Nema aktivnosti u kojoj je pasivan položaj štetniji od politike, jer politika i jest samo aktivnost (po-

kojni premijer Đinđić možda je to najbolje znao), dakle, ako netko želi očuvati nesumnjive tekovine ovog perioda i Vojvodinu dovesti do ustavne, garantirane i neporjecive autonomije, neće mu biti dovoljno pasivno i »sve brže i brže ponavljati ime svog partnera«.

»Guardijanovi« novinari u »vodiču za dobro glumljenje orgazma« daju još poneku korisnu uputu frigidnim Engleskinjama, koje kao da je uzeto iz naše male sredine: »Puno ljudi u trenucima ekstaze izgovara potpuno nesuvisle rečenice ili zahtjeve; pokušajte i vi to ponekad«. Pa, pokušajte ako već niste, to stvarno može zazvučati kao dobro glumljeni svršetak. ■

Živkovića, s njim odosmo i mi, a možda i ovo malo autonomaške duše oličene u omnibus sreći vladuckanja Pokrajinom. Jer, tko se sjeti DSS likova iz Pokrajine – Lješnjaka, Marinkova, Radusinovića – taj se mora zapitati hoće li ustavna sloboda, sloga i pravednost DSS-a umijeti pjevati kao što su onomad sužnji pjevali o njoj.

Ali, nešto je drugo sad u igri. Stranka G17 plus otvoreno, da tako kažemo eks-pertsko-japijevski pragmatično, gazi preko skeleta koji ispadaju iz DOS-ovskih ormara i to s jednim ciljem i jedinom namjerom – da izbori izbore. Prijevremene, nego kakve, i to ne samo predsjedničke, niti samo lokalne, već opće. Zato nije baš sasvim

Mons. Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački

Crkva štiti slobode pojedinca i naroda

U Europi Hrvatska je među zemljama s najvećim postotkom katolika* Katolička crkva štiti čovjeka i narod* Kršćanstvo u korijenima Europe* Suradnja s institucijama drugih vjerskih zajednica dobra* Hrvatska u znaku proslave 25. obljetnice pontifikata Ivana Pavla II.

Razgovor vodila: Dušica Dulić

Josip Bozanić rođen je 20. ožujka 1949. godine u Rijeci, od oca Ivana i majke Dinke rođene Valković. Potječe iz zemljoradničke obitelji. Klasičnu gimnaziju završio je u Pazinu, a bogoslovne studije pohađao u Rijeci, Zagrebu i Rimu. Teologiju je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Postigao je diplomu magistra teologije u dogmatskoj specijalizaciji. U Rimu, na Lateranskom sveučilištu, studirao je crkveno pravo i postiže diplomu licencijata iz crkvenog prava. Zaređen je za svećenika 29. lipnja 1975. godine u Krku. Vršio je službe: biskupskog tajnika od 1975. do 1976., župnog vikara u Malom Lošinj od 1976. do 1978., ponovno biskupskog tajnika u Krku od 1978. do 1979., kancelara Biskupskog ordinarijata 1986-1987., generalnog vikara Krčke biskupije od 1987. do 1989. godine. Od 1988. do 1997. godine profesor je crkvenog prava i dogmatske teologije na Teologiji u Rijeci.

Imenovan je biskupom 10. svibnja 1989. godine, a za biskupa zaređen je 25. lipnja 1989. godine. Obavlja službu biskupa koadjutora krčkog od 25. lipnja 1989. do 14. studenoga 1989., kada postaje dijecezanski biskup krčki. Obavlja dužnost apostolskog administratora Riječko-senjske nadbiskupije od 5. lipnja 1996. do 22. studenog 1996. godine. Za zagrebačkim nadbiskupom imenovan je 5. srpnja 1997. godine, a službu zagrebačkog nadbiskupa i metropolita preuzeo je 4. listopada 1997. godine. Potpredsjednik je Vijeća europskih biskupskih konferencija, član je Papinskog vijeća za laike, Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata i Posinodalnog vijeća Druge izvanredne sinode za Europu te predsjednik Hrvatske biskupske konferencije.

HR: Preuzvišeni nadbiskupe, predstavite nam ustroj Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj.

U Hrvatskoj sada imamo 15 biskupija, odnosno 14 biskupija i Vojni ordinarijat. Katolička crkva je podijeljena u tri crkvene pokrajine: Zagrebačku, Riječku i Splitsku, a tu je još Zadarska nadbiskupija, koja nije u sastavu niti jedne crkvene pokrajine. U Hrvatskoj, prema posljednjem popisu stanovništva, ima 87 posto katolika, tako da su katolici u velikoj većini.

HR: Kakva je, po Vašem mišljenju, uloga Katoličke crkve u očuvanju nacionalnog identiteta Hrvata?

Katolička crkva ima svoju specifičnu ulogu koja je ista posvuda. Katolička crkva štiti čovjeka kao pojedinca i obitelj kao osnovnu stanicu društva, a time je ona i u službi naroda. Ona u tom vidu čuva na stanoviti način sve one pozitivne vrijednosti u narodu u kojem djeluje. U tom smislu možemo reći da je Katolička crkva i kroz povijest, a i sada, na stanoviti način oblikovala identitet hrvatskog naroda.

HR: Potpredsjednik ste Vijeća europskih biskupskih konferencija. Kakvo je Vaše mišljenje i koliki je značaj navođenja kršćanstva u novom Ustavu Europe?

To je konstitucija koja se još uvijek stvara. Ona nije završena, ima različitih projekata i prijedloga. S jedne strane se osjeća tendencija koja ne želi spomenuti kršćanstvo i vjeru u konstituciji, a s druge strane, ima onih koji smatraju da je to atak na istinu.

Naime, to jest pitanje istine. Ako je kršćanstvo prisutno u Europi, ako je kršćanstvo duboko u korijenima Europe, onda spomenuti to znači priznati istinu. No postavlja se pitanje zašto neki nastoje prešutjeti istinu.

HR: Sveta Stolica ima i svoja gladišta o angažiranju katolika u raznim profesionalnim poslovima, poput novinarstva. Što se u tim dokumentima ističe?

Papa je izdao više dokumenata, dakako i o medijima. On zapravo daje veliku važnost medijima u današnjem društvu. Ono što možemo zaključiti iz svih njegovih govora i dokumenata jest da Papa poziva ljude koji djeluju u medijima da budu u službi istine i da rade na promicanju ljudske osobe. Sveti Otac poziva svakog vjernika katolika, koji djeluje u određenim službama, da slijedi svoju savjest. Nitko ne može raditi protiv savjesti, bez obzira radi li kao liječnik, odvjetnik ili političar. Nužno je da čovjek slijedi svoju savjest. Time se zapravo štiti čovjeka, brani se ljudska osobnost. Čovjek koji je zbog raznih okolnosti i pritiska prisiljen raditi protiv savjesti, nije slobodan čovjek.

HR: Ove godine se proslavlja 25. obljetnica pontifikata Svetoga Oca. Kako će u Republici Hrvatskoj biti proslavljena ta obljetnica? Koliko nam je poznato, najavljeno je u okviru toga i nacionalno hodočašće Hrvata u Rim.

Što se tiče suradnje institucija Katoličke crkve i drugih vjerskih zajednica, sa zadovoljstvom možemo reći da je suradnja na toj razini sa svima dobra. Suradnja je u stanovitom porastu. Stoga ne bih prihvatio govoriti o kriznom vremenu suradnje na razini institucija

Hrvatska biskupska konferencija

Hrvatska biskupska konferencija

(HBK) je nacionalni kolegij katoličkih

biskupa s područja Republike Hrvatske.

HBK je službeno od Svete Stoleice potvrđena 1993. godine, a po statutu godišnje održava dva redovna zasjedanja,

a po potrebi i više izvanrednih. Sjedište

HBK je u Zagrebu gdje stalno djeluje njezino Tajništvo (Kaptol 22). Prvi predsjednik

bio je zagrebački nadbiskup kardinal

Franjo Kuharić, a polovicom listopada

1997. godine, zbog odlaska kardinala

Kuharića u mirovinu, za novog predsjednika

HBK izabran je zagrebački nadbiskup

i metropolit mons. Josip Bozanić.

Potpredsjednik HBK je mons. Ivan

Prenđa, zadarski nadbiskup.

Možemo reći da smo već započeli proslavu 25. obljetnice pontifikata Ivana Pavla Drugog i to s njegovim pohodom Hrvatskoj, od 5. do 9. lipnja ove godine. I taj pohod je na stanoviti način bio u okviru 25. obljetnice Papina pontifikata. Isticano je to na više načina. Na Stalnom vijeću Hrvatske biskupske konferencije, koje će se održati 10. rujna, dogovoriti ćemo što će pojedina biskupija u Hrvatskoj učiniti u prvoj polovici listopada, to jest, od 16. do 22. listopada. Naime, 16. listopada je dvadeset i peta obljetnica izbora kardinala Karola Wojtyły za papu, a 22. listopada je 25. obljetnica preuzimanja papinske službe pred Crkvom s njegovim prvim javnim nastupom na Trgu svetog Petra. Osim slavlja po biskupijama, u prvoj polovici studenoga organizira se nacionalno hodočašće vjernika katolika iz Hrvatske u Rim. To hodočašće ima višestruko značenje. Ono je na neki način zahvala Svetom Ocu za treći pohod Hrvatskoj, za nove blaženike, a ujedno i čestitka za 25 godina njegova pontifikata.

HR: Republika Hrvatska ima nekoliko potpisanih ugovora sa Svetom Stolicom. Koji su to ugovori?

Republika Hrvatska je sklopila četiri ugovora sa Svetom Stolicom. Ta četiri ugovora na neki način obuhvaćaju sve ono što druge zemlje, osobito zapadne Europe, imaju u takozvanim konkordatima između Svete Stoleice i određene zemlje. Ta četiri ugovora su: Ugovor o pravnim pitanjima, gdje se govori o pravnom statusu Katoličke crkve, pravnim osobama Katoličke crkve i pitanju civilnog priznanja kanonski sklopljene ženidbe. Drugi ugovor je Ugo-

Povijest Zagrebačke nadbiskupije

Zagrebačka biskupija utemeljena je potkraj 11. stoljeća – 1094. godine, te je odmah podređena ugarskoj crkvenoj metropoliji (Ostrogon i Kaloča). Od 13. stoljeća zagrebački biskupi nastoje uzvisti Zagrebačku biskupiju na čast nadbiskupije i tako je izuzeti ispod ugarske crkvene hijerarhije. Do sredine 19. stoljeća sprječavale su to nepovoljne političke okolnosti (provala Tatara, Venecija i Turci te ugarski crkveni vrh). Nastojanjem Hrvatskog sabora (1845., 1847.), te osobito bana *Josipa Jelačića*, kao i bečke vlade, papa Pio IX. ispunio je stoljetna nastojanja Crkve u Hrvata. Dana 11. prosinca 1852. godine objavio je svečanu bulu »Ubi primum placuit« kojom se Zagrebačka biskupija uzdiže na čast nadbiskupije, a njezini su sufragani sve one hrvatske biskupije koje su do tada, zajedno sa Zagrebačkom, bile podložne ugarskoj crkvenoj metropoliji. Spomenutom papinskom bulom i dotadašnji zagrebački biskup *Juraj Haulik* postavljen je za prvog zagrebačkog nadbiskupa. Tako je prvi put u hrvatskoj povijesti odlukom Svete Stolice u Rimu uređena hrvatsko-slavonska crkvena metropolija sa sjedištem u gradu Zagrebu.

Hrvatski se narod u crkvenom pogledu potpuno oslobodio mađarskog utjecaja, a bio je to i korak prema potpunoj samostalnosti Hrvatske i njezinoj teritorijalnoj cjelovitosti. Prvom zagrebačkom nadbiskupu, te njegovim nasljednicima, za privremenu je katedralu poslužila jedna od već postojećih crkvi u gradu. No, odmah je započeta i gradnja nove katedrale (ili prvostolnice), i to na istom mjestu gdje se nalazi današnja zagrebačka katedrala. Nakon što je stara katedrala teško oštećena u potresu 1880. godine provedena je temeljita obnova katedrale u neogotičkom stilu (1880. – 1906.) kada je dobila svoj današnji oblik.

vor o suradnji na području odgoja i kulture u kojemu se govori i o vjeronauku u školi, suradnji Crkve i države na području kulture, čuvanju kulturnih dobara, itd. Treći ugovor je o Vojnom ordinarijatu prema kojemu je konstituiran Vojni ordinarijat u Hrvatskoj. Četvrti ugovor je Ugovor o gospodarskim pitanjima koji tretira pitanje dobara oduzetih za vrijeme komunističke vladavine, tu je riječ i o pomoći Crkvi za njezino zalaganje na području kulture, odgoja i socijale.

HR: Kakva je suradnja Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore?

Suradnja je dobra. Uvijek jedan biskup Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore prisustvuje zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije. Najčešće je to subotički biskup *dr. Ivan Penzeš*. S druge strane, jedan biskup iz Hrvatske biskupske konferencije odlazi na zasjedanja Biskupske konferencije SCG.

HR: Kakva je suradnja Katoličke crkve i drugih vjerskih zajednica u Hrvatskoj? Je li u posljednjem desetljeću bilo kriza u odnosima?

Što se tiče suradnje institucija Katoličke crkve i drugih vjerskih zajednica, sa zadovoljstvom možemo reći da je suradnja na toj razini sa svima dobra. Suradnja je u stanovitom porastu. Stoga ne bih prihvatio govoriti o kriznom vremenu suradnje na razini institucija. Pri tom ostavljam po strani ono što se u nekim krajevima događalo među konkretnim ljudima koji su i pripadnici određene vjerske zajednice.

HR: Po Vašem mišljenju, kolika je i kakva uloga Katoličke crkve za Hrvate u SCG koji su manjina i u vjerskom i u nacionalnom smislu?

Katolička crkva uvijek želi biti blizu čovjeku, želi pomoći čovjeku u njegovoj konkretnoj situaciji. Ona je u službi povezivanja i zajedništva. Tu službu povezivanja ona vrši i ovdje. Uvjerio sam se koliko je upravo Katolička crkva u ovoj zemlji pomogla pri nekim dogovoranjima koja su dovela do konkretnih zaključaka i ostvarenja. Recimo, pitanje vjeronauka u školi.

HR: Predstavite nam kako je ustrojena nastava vjeronauka u školama u Hrvatskoj?

Vjeronauk se u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj prema ugovorima i zakonima održava po dva sata tjedno za pojedini razred. U osnovnim školama je redovito dva sata tjedno, a u srednjim školama to još nije posvuda ostvareno.

HR: Po drugi put ste u Subotici. Kakvi su Vaši dojmovi s Bunaričkog svetišta koje ste ove godine blagoslovili u obnovljenom obliku?

Bio sam već u Subotici, no na Bunariću sam prvi put predvodio misu. Zbilja, čestitam na ovom lijepom svetištu. Ono privlači pozornost svojim oblikom i položajem. To svetište puno znači za Suboticu i za cijelu njezinu biskupiju kao i za širu okolicu. Možete biti ponosni na ovo svetište, koje je ures Subotice.

TELEX

Uz pokretanje novog glasila na romskom jeziku »Them«

Umanjene dotacije pokrajinskim listovima

Dotacije za redovnu djelatnost novina čiji je osnivač Skupština AP Vojvodine za rujan ove godine linearno su umanjene za 14 posto, priopćeno je iz pokrajinskog Tajništva za informiranje. Do smanjenja dotacija svim listovima koji se financiraju iz pokrajinskog proračuna došlo je, kako je objašnjeno, zbog toga što se pokreće dvotjednik na romskom jeziku »Them«, čiji je osnivač također Skupština Vojvodine.

U Odluci o proračunu AP Vojvodine za 2003. godinu planirana su sredstva i za »Them«, ali se nije točno znalo kada će on početi s izlaženjem, pa su ta sredstva raspoređivana ostalim pokrajinskim redakcijama. S obzirom da je najavljeno kako će »Them« od rujna početi s redovnim izlaženjem, proporcionalno su smanjene dotacije listovima »Magyar szó«, »Hlas ludu«, »Ruske slovo«, »Libertatea«, »Dnevnik«, »Poljoprivrednik«, »Hét nap« i »Hrvatska riječ« za iznos mjesečne subvencije »Thema«.

Umanjenje sredstava važiti će do kraja godine, ali od listopada to umanjenje će iznositi po pet posto u odnosu na visinu dotacija tijekom godine, zaključno s kolovozom.

Prijedlog Potkomisije za teritorijalnu organizaciju Srbije Dvodomni republički parlament

Potkomisija za teritorijalnu organizaciju Srbije predložit će Ustavnoj komisiji da budućim Ustavom Srbije bude predviđen dvodomni republički parlament, izjavio je proteklog tjedna predsjednik Potkomisije *Nenad Čanak*.

Poslije sjednice on je novinarima rekao kako je takvo rješenje »nezaobilazno«, pošto se pokazalo da je »izuzetno komplicirano« uskladiti potrebu za teritorijalnom decentralizacijom Srbije i europske standarde u toj oblasti s preporukom Pred-

sjedništva DOS-a da budući parlament Srbije bude jednodoman. Potkomisija će zato, kako je rekao Čanak, predložiti da buduća skupština ima donji dom, u kojem bi bili predstavljeni svi građani Srbije, i gornji dom, u kojem bi bile predstavljene autonomne pokrajine. On je dodao i kako je taj prijedlog jednoglasno prihvaćen od prisutnih članova Potkomisije, ali nije mogao reći tko je odsustvovao sa sjednice.

Strateško partnerstvo »Dnevnika« i njemačkog »Vaca«

Dogovor postignut, štrajk odložen

Novosadski »Dnevnik« osnovat će zajedničko poduzeće s njemačkom medijskom kućom »Vac«, kao dugoročnim strateškim partnerom, dogovoreno je na sasatanku predstavnika Izvršnog vijeća Vojvodine i rukovodstva »Dnevnik Holdinga« u utorak. »Na ovaj način bi list, u suradnji s uspješnim inozemnim partnerom, trebao dobiti novu kvalitetu i poslovati uspješno, bez opterećenja dugova i s poslovnom sigurnošću«, rečeno je na sastanku. Kako prenosi pokrajinsko Tajništvo za informacije, na sastanku je rečeno kako je potrebno osigurati sve pravne i tehničke preduvjete kako bi se ugovor o zajedničkom poduzeću ostvario, zbog čega će UO »Dnevnik Holdinga«, poslovodstvo lista »Dnevnik« i pokrajinska Skupština i Izvršno vijeće APV, odmah okončati sve neophodne poslove u okviru svojih ovlasti i nadležnosti. Ovim ugovorom u novom poduzeću osigurano je sudjelovanje »Vaca« od 55 posto, dok će vlasnički udio »Dnevnika« biti 45 posto.

Na sastanku je rečeno kako je najvažniji interes lista »Dnevnik«, čitavog »Dnev-

nik Holdinga«, svih zaposlenih, i drugih izdanja ove kuće, da ovo strateško partnerstvo bude s uspjehom ostvareno u najkraćem roku, pošto je u pitanju tek prvi korak u konačnoj transformaciji čitavog poduzeća. A, s druge strane, rukovodstvo i sindikat novosadskog »Dnevnika« postigli su u utorak »jednoglasnu odluku da se najavljeni štrajk zamrzne do daljnjeg«.

»Štrajk se odlaže do dostavljanja informacije Skupštine Vojvodine o osnivačkim pravima i prijenosu vlasništva nad »Dnevnikom« na »Dnevnik Holdinga« AD, a time i vraćanju akcija u stopostotnom iznosu ovoj kući i načinu njihove raspodjele i prodaje«, kaže se u priopćenju direktora »Dnevnik Holdinga« *Vere Šoti*.

Za državljane Srbije i Crne Gore

Mađarska nudi besplatne vize

Mađarska će nakon Ukrajine ponuditi besplatne vize i Srbiji i Crnoj Gori, izjavio je u ponedjeljak mađarski ministar vanjskih poslova *L. Ászló Kovács*. Budimpešta zauzvrat traži da vlasti SCG ne traže vize od mađarskih građana prilikom ulaska u tu zemlju, rekao je Kovač budimpeštanskom Inforadiju. Glasnogovornik Ministarstva vanjskih poslova Tamas Tóth izjavio je u subotu kako će sljedećeg tjedna biti održani pregovori Mađarske i Srbije o uvođenju režima viza. Tóth je tada najavio kako će mađarska Vlada ponuditi Srbiji takav prijedlog koji će »u potpunosti ispuniti očekivanja vojvođanskih Mađara, kao i one zahtjeve koje je ranije Srbija formulirala« prema Mađarskoj.

Provalna krađa u OŠ »Matija Gubec« u Tavankutu

TAVANKUT – Kako nas je izvijestio ravnatelj škole Kalman Kuntić, u noći između 4. i 5. rujna izvršena je provalna krađa u Multimedijalnom centru pri Osnovnoj školi »Matija Gubec« u Tavankutu. Ukrađen je dio računarske opreme (digitalna kamera, video-bim, DVD, i sitan inventar), a pored toga nepoznati provalnici su iz ureda tajnika škole ukrali računalo na kojem se vodilo kompletno poslovanje škole. Ukupna šteta procijena je na 150.000 dinara.

IV Vojvodine najavljuje stipendiranje studenata za potrebe pokrajinske uprave

Za studente manjina 50 posto stipendija

Veće angažiranje stručnjaka iz redova manjinskih naroda u Vojvodini na državnim poslovima – u skladu sa Zakonom o zaštiti prava manjina i europskim pravnim standardima

Izvršno vijeće Vojvodine donijelo je odluku o izdvajanju sredstava za stipendiranje studenata za potrebe pokrajinske uprave, kako bi se osigurali stručnjaci kojih sada u pokrajinskim državnim službama nema ili bar nema dovoljno. Tim će studentima nakon završenih fakulteta biti osiguran posao, a uvjet da će naći na listi stipendista je prosječna ocjena iznad 8,5 u prve tri godine studiranja, budući da je stipendija, dakle, predviđena za studente završnih godina.

Prvi puta se u ovakvom projektu nalazi posebna stavka za studente iz manjinskih zajednica u Vojvodini – točnije radi se o četiri studenta od ukupno osam stipendista, a među njima je jedno mjesto osigurano za pripadnika romske nacionalnosti. Riječ je, kako napominju u pokrajinskoj upravi, o tzv. pozitivnoj diskriminaciji, kako bi se postigao viši stupanj zastupljenosti predstavnika manjina u državnim službama.

Branislav Andrić, pomoćnik pokrajinskog tajnika za obrazovanje i kulturu, navodi da se radi o mladim stručnjacima različitih profila, jer se bilježi deficit u mnogim oblastima. Uz to, Tajništvo za manjine uskoro će početi angažirati nesvršene studente na praksu od godinu dana, kako bi stekli iskustvo u radu na takvim poslovima, što bi trebalo doprinijeti poboljšanju kadrovske strukture, stvarne i nacionalne, kao i razine stručnosti tih službi. Ustanovili smo da postoji manjak tih stručnjaka, i što se poznavanja jezika tiče, ali i posebnih stručnjaka. Ta intervencija nije velika, ali je svakako dragocjena, kaže Andrić.

POZITIVNA DISKRIMINACIJA: Pozitivna diskriminacija je sve češći mehanizam zaštite prava i osiguravanja ravnopravnosti manjinskih zajednica u javnom životu u europskoj i svjetskoj praksi, a primjenjuje se i kada je riječ o drugim, a ne samo etničkim manjinama. Poznato je, naime, da oko sto milijuna Eurpoljana pripa-

da manjinama i narodima bez država, a žive u 45 zemalja na Starom kontinentu, što svakako čini značajnu cifru. A svaka od tih manjina je, naime, već sama po sebi diskriminirana svojom (malo)brojnošću, te osnovni demokratski princip »jedan glas jedan čovjek« nije moguće uvijek primijeniti a da ne budu oštećena kolektivna prava takvih zajednica.

Princip pozitivne diskriminacije kod nas omogućuje Zakon o zaštiti manjina SRJ, kao i kasnije usvojena Povelja o ljudskim i manjinskim pravima SCG. Kako najavljuje ministar Rasim Ljajić, te zakonske od-

Zastupljenost u administraciji

Etnička pripadnost	Broj	Udeo (u %)	Udeo prema popisu 1991. (u %)
Srbi	2929	63,9	56,8
Crnogorci	113	2,5	2,2
Jugoslaveni	155	3,4	8,6
Šokci	1	0,0	0,1
Česi	2	0,0	0,1
Albanci	3	0,1	0,1
Bugari	3	0,1	0,1
Bunjevci	27	0,6	1,1
Grči	1	0,0	0,0
Hrvati	141	3,1	3,7
Jevrcji	4	0,1	0,0
Mađari	703	15,3	16,9
Makedonci	29	0,6	0,9
Muslimani	4	0,1	0,3
Nemci	3	0,1	0,2
Poljaci	1	0,0	0,0
Romi	3	0,1	1,2
Rumuni	72	1,6	1,9
Rusi	1	0,0	0,0
Rusini	51	1,1	0,9
Slovaci	137	3,0	3,2
Slovenci	1	0,0	0,1
Ukrajinci	13	0,3	0,2
Ostali	3	0,1	-
Regionalna pripadnost	61	1,3	0,1
Neopredeljeni	25	0,5	0,1
Neizjašnjeni	95	2,1	0,3

Anketa Odjeljenja za zemljopis Sveučilišta u Novom Sadu

redbe će se i ubuduće primjenjivati, ali shodno mogućnostima države, i u jednom dugoročnom političkom procesu. Do sada je najviše primjenjivan prema romskoj etničkoj zajednici, prije svega osiguravanjem besplatnih udžbenika za najveći broj djece. Ove godine je najavljena mogućnost da se za svu romsku djecu u osnovnim školama osiguraju udžbenici, i određen

broj stipendija za srednjoškolce i studente. **NEPROPORCIONALNOST:** Kada je riječ o učešću manjina u radu pokrajinskih organa vlasti i uopće u državnim službama, uočljiva je neproporcionalnost između broja stanovnika određene etničke zajednice i procenta njenog sudjelovanja u vlasti. Evidentno je da na mnogim bitnim funkcijama u općinskim i pokrajinskim službama broj pripadnika manjinskih naroda nije srazmjeran njihovom ukupnom broju.

Prema istraživanju pokrajinskog Tajništva za manjine, kao i saveznog Ministarstva za manjine, utvrđen je visok stupanj njihove podzastupljenosti u organima vlasti, tj. da nacionalna struktura u državnim organima ne odgovara nacionalnom sastavu stanovništva Vojvodine. Odstupanje je posebno izraženo u slučaju predsjednika, potpredsjednika i tajnika skupština općina, odbornika te predsjednika i članova izvršnih odbora, a u još većoj mjeri kada je riječ o zastupljenosti manjina u sudovima i javnom tužilaštvu. Među predsjednicima i tajnicima vojvodanskih skupština općina, na primjer, nema niti jednog pripadnika češke, hrvatske, makedonske, njemačke i ukrajinske nacionalnosti.

Prema anketi koju je objavio Vojvodanski centar za ljudska prava, u pokrajinskoj administraciji je mnogo manje Hrvata, Mađara, Makedonaca, Muslimana, Nijemaca, Roma, Rumunja, Slovaka, Slovenaca i Čeha, nego što je njihov udio u etničkoj strukturi Vojvodine. Proporcionalno tom udjelu u ovim službama je uposlono Bugara, Grka, Albanaca i Rusa, dok je udio Srba, Crnogoraca, Židova, Rusina i Ukrajinaca veći nego što je njihov udio u strukturi stanovništva prema popisu 1991. godine, kaže izvještaj Vojvodanskog centra za ljudska prava.

V. Laloš

Obrazovanje na hrvatskom jeziku: Iz ugla roditelja

Povratak vlastitom identitu

Pozitivna iskustva djece i roditelja Bilo je razloga i za i protiv*
Postavlja se i pitanje nastavka daljeg školovanja na hrvatskom jeziku*

Od prvih početaka višestranačkog organiziranja u Srbiji, i osnivanja hrvatskih organizacija i institucija jedan od zahtijeva je bio da se omogućiti školovanje na materinjem, hrvatskom, jeziku, kao jedne od najvažnijih pretpostavki očuvanja nacionalnog identiteta i jednog od osnovnih ljudskih prava. Prošlo je od tada dosta godina i tek od prošle godine pružena je mogućnost roditeljima da upišu svoje dijete u osnovnu školu s nastavom na hrvatskom književnom jeziku.

S obzirom na dugo razdoblje u kojem nije bilo školovanja na hrvatskom jeziku, mnogi roditelji su se dvoumili da li upisati svoje dijete u »hrvatsko odjeljenje« ili ne. Pitali smo stoga roditelje koji su se odlučili upisati dijete u razred s hrvatskim nastavnim jezikom koji su ih razlozi opredijelili.

VIŠE OD OČEKIVANJA: Slaven Bačić, čiji sin ide u drugi razred je rekao: »Kada je donijet Zakon o manjinama i kada je nakon toga otvorena mogućnost da se školovanje odvija na književnom hrvatskom jeziku ja nisam vidio ni jedan razlog protiv zašto se moje dijete ne bi upisalo u hrvatsko odjeljenje, tim više što je sin išao u vr-

Dr. Slaven Bačić

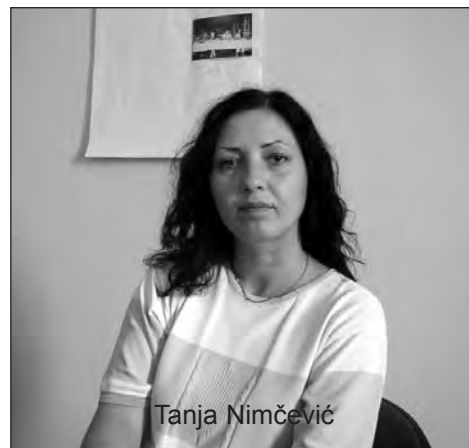
tić također s nastavom na hrvatskom jeziku. Moja iskustva a i njegova su više nego pozitivna i više nego što sam mogao očekivati. Očekivao sam da više ne bude antimanjinskih sadržaja, i da se riješi problem koji postoji nekoliko godina unazad da djeca ne uče prvo latinicu već ćirilicu i kao rezultat toga mnogo bunjevačko-hr-

vatska djeca su zadržala kao svoje pismo ćirilicu. To se formiranjem odjeljenja na hrvatskom umnogome izmijenilo. S druge strane, nastavni program od osnovne do srednje škole je bio od početka 90-tih godina u velikoj mjeri etnocentričan što se tiče sadržaja udžbenika, načina nastave kod nekih nastavnika i to su bili direktni poticaji za asimiliranje. Školovanje na materinjem jeziku stvara mogućnost da i manjinske zajednice čuvaju i njeguju svoj identitet.

Tanja Nimčević, majka prvaka je na naše pitanje odgovorila: »Bilo je razloga i za i protiv, najvažnije je da dijete uđe u takvu sredinu gdje će imati najviše uvjeta za rad. Bitno nam je bilo da dijete ima takvog učitelja koji će mu omogućiti da se izražava i ikavicom i ijekavicom i ekavicom. Malobrojnost odjeljenja ima i dobre i loše strane. Pozitivna je s odgojno-obrazovne strane jer je olakšan individualiziran pristup nastavi. Osim toga, djetetu su osigurane knjige što je velika olakšica za roditelja, i zahvalni smo na toj pomoći gradu Zagrebu. Negativna je sa socijalnog aspekta jer ih je malo u odjeljenju, a i obrazovanje na hrvatskom je još uvijek sveže i teško je razlikovati se u nečemu od drugih. Iako su nekada i moja majka i mama išle u hrvatska odjeljenja, dugo nije bilo ovdje hrvatskih škola, pa se hrvatski književni jezik u velikoj mjeri izgubio. Prednost je da će dijete naučiti i hrvatski i srpski, i to je jedno obrazovno bogatstvo. Ne kajemo se što smo ovako odlučili. Najvažnije je da dobiva mogućnost učiti na dva jezika. Važno je sačuvati svoj nacionalni identitet i istovremeno upoznati identitet ljudi koji ga okružuju, tako će naučiti da cijeni i svoje i tuđe.«

Jedna majka koja je upisala dijete u odjeljenje na hrvatskom jeziku a željela je ostati anonimna, nam je rekla: »Postojali su i razlozi za i protiv. Razlozi koji su me opredijelili da upišem dijete na obrazovanje na hrvatskom jeziku su bili što obrazovanje na jeziku nacionalne zajednice kojoj dijete pripada i izučavanje nacionalne kulture doprinosi razumijevanju vlastite i

poštivanju tuđe nacionalne posebnosti. Odjeljenja koja su formirana su mala i učitelji će bolje moći raditi s djecom, pogotovu s obzirom na nov pristup u obrazovanju koji je predviđen tekućom reformom školskog sustava, a u odnosu na čiju sam uspješnost osobno skeptik, zbog velikog broja predmeta. Prednost je za roditelje

Tanja Nimčević

lja i što sva djeca dobivaju udžbenike, idu na ljetovanje u Hrvatsku, a za kasnije školovanje u matičnoj zemlji djeca dobivaju stipendije koje pokrivaju troškove smještaja u studentskom domu i ishranu. Postoje i negativne strane o kojima smo razmišljali kad smo se odlučivali. Prvo, što živimo u sredini u kojoj se ne govori književni hrvatski jezik već samo ikavica.

Drugo, polazak u prvi razred je veliki događaj za svako dijete, pravilo je da stariji učenici nastoje da dominiraju nad mlađima koristeći razne metode među kojima i fizičko maltretiranje a djeca koja se razlikuju po nečemu bivaju ugrožena više od drugih. S obzirom da je biti Hrvat u ovoj zemlji bilo vrlo nepopularno prethodnih nekoliko godina, svoju djecu upisom u razred s hrvatskim nastavnim jezikom unaprijed osuđujemo da budu na meti provokacija pogotovu zbog beneficija koje im matična država osigurava a koje djeca u srpskim odjeljenjima nemaju. Postavlja se i pitanje nastavka daljeg školovanja na hrvatskom jeziku, što će se riješiti ukoliko bude osnovana hrvatska gimnazija.«

J. D.

Poljoprivrednici djelomice (ne)zadovoljni pomoću

Prosvjedi samo »zamrznuti«?

Dio seljaka nezadovoljan obimom odobrene pomoći i načinom njene raspodjele nastavlja »prepisku« s vladom

Dio kriznog štaba seljaka subotičke općine, koji je tijekom srpnja i kolovoza organizirao prosvjede zahitjevajući saniranje štete od suše, najavljuje ponovno aktualiziranje ovog problema, jer su poljoprivrednici nezadovoljni krajnjim ishodom i načinom dogovorene pomoći. *Blaško Kopilović*, jedan od članova toga štaba, i direktor Zemljoradničke zadruge »Zrno«, kaže da su s posljednjeg sastanka tog dijela kriznog štaba upućeni zahtjevi da Vlada preispita svoju odluku o raspodjeli, ali i izvještaje općinskih komisija o visini štete u pojedinim općinama. Problem je, naime, neočekivano »pojavljanje« na tom spisku regija u kojima je navodno zabilježen vrlo visok procenat štete od suše, ali koje su do sada uglavnom šutjele.

»Ako je netko ustvrdio tek u kolovozu da ima štete, onda mu to ne treba priznati, jer je on do tada očito imao rješenje za taj problem. Mi nismo imali rješenje, i zato smo još u svibnju insistirali da država reagira i priskoči u pomoć, kaže Kopilović. Zato zahtijevamo da se te stvari raščiste. Ako se ispostavi da zaista ima ovoliko štete u cijeloj Srbiji, onda 2,5 milijarde koliko je Vlada odobrila nije dovoljno. Tada je nužno da se iznađu sredstva i za to, kako bi se šteta mogla sanirati malo ozbiljnije.«

VIŠEKратно UMANJENJE: Prema sadašnjim iznosima pomoći, kada se cjelokupna suma podijeli na sve koji se nalaze na spisku oštećenih općina, poljoprivrednici mogu očekivati oko 500 kilograma pšenice po hektaru ili čak i manje. To je praktično nekoliko puta umanjen iznos za koji su se nezadovoljni seljaci zalagali na početku protesta.

»Vlada je najprije ponudila 40 milijuna dinara, pa zatim 80, dok se nismo dogovorili o 2,5 milijarde. Bez obzira što je i to bilo daleko od naših zahtjeva, i što je na kraju ispalo da će se pomoć davati u sjemen-skoj pšenici i umjetnom gnojivu, mi smo pristali na nekakav kompromis. Međutim, tada se desilo ono na što smo još ranije upozoravali – da će se na to prikačiti »i rus i kus«, te da će svatko tko je spreman za-kletati se da je imao sušu, dobiti pravo na po-

moć, kaže Kopilović. Činjenica je da jedan od prvih koji je počeo »mutiti« stvar bio pokrajinski tajnik za poljoprivredu *Igor Kurjački*. Kada je vlada odlučila o pomoći, on je tada počeo priču kako pomoć treba razdijeliti po hektaru ukupne površine, ili po predanoj količini pšenice – a to znači da će onaj tko je imao tri tone dobiti još jed-nu, pa će imati četiri, a onaj tko je imao 500 kilograma dobit će još sto, pa će tako imati šesto kilograma. Dakle, tko ima veći prinos, dobit će više odštete. To je zapravo jedan nonsens.«

POLITIČKA POZADINA: U subotičkoj općini zastupaju prijedlog da se raspodjela

mora izvršiti po hektaru zasijane površine, što je po njihovom mišljenju lako utvrditi putem katastra, ili zadruga. Po njihovom mišljenju, nova metodologija i nove općine na spisku za pomoć su samo posljedica namjere da se čitava situacija sa sušom iskoristi u političke svrhe.

»Izgleda da jedan dio odgovornih razmišlja o seljacima samo onda kad im treba-ju za glasanje. I to je sav program što se se-la tiče. To je katastrofa, komentira Kopilo-vić, istodobno spominjući da se i prilikom prosvjeda seljaka pojavljivalo više onih koji su željeli to iskoristiti upravo za poli-tičke poene. »Naše aktivnosti na rješavanju

Prijava štete od suše

Slab odziv na šalterima

Poljoprivredni proizvođači mogu još u subotu (sutra) prijaviti površine zasija-ne pšenicom u prošloj godini kako bi ostvarili pravo na regresiranu naftu, sje-mensku pšenicu i mineralno gnojivo. Pri-javlivanje se obavlja na šalterima u mje-snim uredima i u Gradskoj kući, a u prva četiri dana bilo je registrirano oko 2.600 poljoprivrednih proizvođača koji su prijavili štetu od suše, što je prema procjenama oko četvrtina ukupnog broja.

»I ovu prigodu bih iskoristio da pod-vučem i skrenem pozornost poljoprivred-nim proizvođačima da bez obzira na to što su se prijavili za poreske olakšice sada se još jedanput moraju prijaviti. Dakle, radi ostvarivanja prava na bonove, sjeme i mi-neralno gnojivo potrebno je da uz prikaz poreskog rješenja prijave površine pod pšenicom iz prošlogodišnje proizvodnje«, objašnjava Mirko Ostrogonac, član Iz-vršnog odbora zadužen za poljoprivredu.

problema suše počele su još u svibnju. Seljaci okupljeni oko zadruga 'Salaš', 'Sto-
vet', 'Zrno', održali su dvadesetak sastana-
ka, i onda smo uključili Udruženje seljaka
koje vodi *Kiš Arpad*. On je prosvjed dobro
vodio, mi smo zadovoljni njegovom ulo-
gom, sve dok se u to nisu umiješale snage
koje su željele protest politički iskoristiti.
Razni su se tipovi nametali, čak je i Otpor
imao želju da se uključi. Mi smo rekli:
Hvala lijepa što nas želite podržati, ali mi
ne bismo to podizali na političku razinu.»

Neki novi prosvjedi, za sada, čini se, nisu
aktualni, jer je sjetva na pragu, jesenski ra-
dovi već praktično počinju, i rijetko bi se
tko od poljoprivrednika odlučio zanemari-
ti svoje obaveze i izići na ceste, s neizvje-
snim ishodom takvoga prosvjeda. Međutim,
kako napominje Josip Anišić, jedan od članova
kriznog štaba, i direktor zemljoradničke
zadruga »Salaš«, iako su seljaci pristali
prihvatiti ponuđenu količinu pšenice koja
je određena vladinom programom pomoći,
oni zadržavaju pravo

nastavljanja dogovora i pregovora s vla-
dom, te će prepiska s njom o ovom proble-
mu biti nastavljena. Na prvo njihovo pi-
smo još uvijek nema odgovora, ali ono
svakako neće biti posljednje, jer je na ne-
davno održanom zboru velik broj prisutnih
ispoljio nezadovoljstvo krajnjim raspletom
prvog prosvjeda. Ovakva pomoć koja će
na koncu stići do njih nakon svih pregovo-
ra u suštini nema nikakve svrhe, smatraju
poljoprivrednici.

V. Laloš

Jesenski radovi u subotičkoj općini

I suncokret podbacio

*Iako je vrlo otporan na stresne uvjete, pa i na sušu, suncokret je ove godine zabilježio manji prinos
za 40 do 50 posto. I kod kukuruza se očekuje slabiji rod, što će se sve odraziti i na stočarstvo*

Berba jesenskih usjeva ove je godine
počela znatno ranije nego što je to uo-
bičajeno, pa se do kraja tjedna može očeki-
vati da će biti završena žetva suncokreta.

»Ono što zabrinjava je da su ostvareni
relativno mali prinosi suncokreta – od 1 do
1,5 tone po hektaru. To je značajan pod-
bačaj čak i kod ove kulture koja je vrlo ot-
porna na stresne uvjete, u prvom redu na
sušu i visoke temperature. Podbačaj je na
razini od 40 posto pa čak i 50 posto, što
ovisi koji kriterij se uzima, jer niski pro-
sječni prinos bilježi se posljednjih nekol-
iko godina dijelom zbog loših klimatskih
uvjeta, ali i vrlo malih sredstava koja se
ulažu u proizvodnju. S druge strane osobi-
to je ova godina, s visokim temperaturama
i nedostatkom padavina utjecala na dra-
stično smanjenje prinosa«, kaže Mirko
Ostrogonac, član Izvršnog odbora SO za-
dužen za poljoprivredu.

Prema evidenciji općinskog stožera za
praćenje jesenskih radova na teritoriju
općine zasijano je nešto više od 15.000
hektara pod suncokretom, a kukuruza na
30.764 hektara.

Berba kukuruza je također počela znatno
ranije, oko tri tjedna od uobičajenog, a je-
dino dobro u svemu tome je da će biti na
vrijeme oslobođene površine za jesensku
sjetvu žita i ostalih kultura.

»Sve je to slaba utjeha s obzirom na pro-
bleme koji će ovako veliki podbačaj proiz-
vodnje svih ratarskih kultura ostaviti, oso-
bito na stočarsku proizvodnju i na ukupno
poslovanje poljoprivrednih gazdinstava. I
dalje je veoma malo vlage u zemljištu i za
sada još nema povoljnih uvjeta za njegovu

obadu. Zbog stvrdnutosti zemlje i grudvi
nije moguće ostvariti povoljnu strukturu
zemljišta tako da dok ne bude nekih ozbilj-
nih kiša praktično se i ne preporuča forsir-
anje obrade zemljišta za sjetvu jesenjih

kultura. Za ovogodišnji rod kukuruza ta-
kođer se može reći da je prepolovljen, a u
nekim slučajevima čak i više od toga. Oso-
bito na usjevima gdje nije bio eliminiran
korov, ali čak i kod besprijeorne čistoće

imamo visok postotak jalovih biljaka koje
nisu donijele klip i visok postotak zakržlja-
lih klipova, ali malu težinu zrna i težinu
ukupnog klipa na onim biljkama koje su
formirale naizgled redovan klip. Kao i kod
ovogodišnjeg roda pšenice situacija je dra-
stična, nisu postojali ni približno normalni
uvjeti za fiziološki razvoj i formiranje pri-
nosa. Ova godina će ostati zabilježena kao
vrlo negativna, jer i u ranijih godina se
dešavalo da suša umanjuje prinos strnih žita,
ali su onda jesenske kulture imale nešto
bolje uvjete, ili se dešavalo obrnuto. Međutim
ova godina po svojim razornim i
drastičnim utjecajem na razvoj biljaka je
nadmašila i 1992. koja je do sada bila jed-
na od najdestruktivnijih za ostvarenje pri-
nosa u posljednjih 50 godina«, kaže Mirko
Ostrogonac.

S. Mamužić

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- ▲ djeca do 6 godina voze se besplatno
- ▲ djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- ▲ studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)
- ▲ osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

VIJESTI

Radnici Azotare odustali od blokade pruge

Vlada obećala pokretanje proizvodnje

Nakon razgovora predstavnika sindikata tvornice s načelnikom Sjeverno-bačkog okruga *Draganom Rokvićem*, savjetnikom republičkog premijera za gospodarstvo *Srđanom Jovičićem* i predsjednikom općinske vlade *Árpádom Pappom*, radnici Azotare su odustali od najavljene blokade pruge. Na sastanku je, naime, dogovoreno da će sredstva za zaostale osobne dohotke biti uplaćena do 25. rujna, s tim što je prvi dio od osam milijuna dinara već uplaćen na žiro račun tvornice. Također, vlada se obvezala osigurati oko 500 milijuna dinara subvencija na godišnjoj razini za kupovinu plina za subotičku i pančevačku azotaru, što će omogućiti nesmetano odvijanje proizvodnje. Na taj način je odbačena mogućnost uvođenja stečaja ili zatvaranja tvornice, rekao je *Petar Stipančević*, predstavnik sindikata Azotare.

Na sastanku u Okrugu prihvaćena je i ostavka cjelokupnog rukovodstva, na čelu sa generalnim direktorom *Mitrom Lazovićem*. Međutim, ostavljeno je oko dva tjedna prijelaznog perioda kako bi se pronašle pogodne osobe i formiralo novo rukovodstvo, kaže načelnik okruga *Dragan Rokvić*. On je istodobno napomenuo da je jedno rusko poduzeće, zainteresirano za kupovinu subotičke Azotare, povuklo svoju ponudu.

Mitar Lazović je, inače, dugogodišnji direktor Azotare, a u javnosti je posebno spominjan posljednjih nekoliko godina povodom štrajka koji je organizirao sindikat u toj tvornici, kada je bio otpušten kompletan štrajkački odbor od tridesetak radnika. Radnici su kasnije sudskim putem uspjeli poništiti takvu odluku, ali se mali broj njih vratio na posao, jer su uglavnom postavljeni na slabije plaćene poslove, ispod svojih kvalifikacija. Sud je također dosudio i odštetu koju je Azotara u obvezi isplatiti otpuštenim radnicima.

Rekonstrukcija Likovnog susreta

Na gradilište u dvorištu Likovnog susreta pristigla je keramika za obnovu krova Rajhlove palače.

Sredstva za ovaj projekt rekonstrukcije i osvježanje krova Likovnog susreta osigurala je Općina. Radovi su u tijeku i bit će završeni do kraja građevinske sezone.

Novi odnosi Subotice i Izraela

Prvi tajnik u Veleposlanstvu Izraela *Galig Peleg* održao je u nedjelju predavanje o suvremenom Izraelu, zahvaljujući kojemu su otpočela i dogovaranja o uspostavljanju čvršće kulturne veze našeg grada s Izraelom, te je u okviru toga upućen zahtjev da se filmovi, koji će u okviru Dana izraelskog filma biti prikazani u Beogradu, prikažu i u Subotici. Kako je na brifingu rekao gradonačelnik Géza Kucsera, bilo je na susretu riječi i o rekonstrukciji sinagoge, te o uspostavljanju ekonomske suradnje koja bi se mogla manifestirati i kroz izgradnju nove robne kuće u Subotici.

Rukovodstvo grada s novinarima

Predsjednik Skupštine općine Subotica *Géza Kucsera*, s potpredsjednicima *mr. Belom Tonkovićem* i *Sašom Vučinićem*, te predsjednik Izvršnog odbora *Árpád Papp* sa svim članovima ovog tijela, upriličili su prošlog petka, 5. rujna, susret s novinarima, na kojem su ih informirali o aktivnostima lokalne samouprave u prvih stotinu dana nakon izmjene u njenom rukovodstvu.

Općini kredit od 50 milijuna

Fond za izgradnju općine Subotica je sa »Delta« bankom potpisao kredit u vrijednosti od 50 milijuna dinara koji je namije-

njen za rekonstrukciju cesta u Subotici. Za proširenje i presvlačenje cesta planirano je ulaganje od oko 100 milijuna dinara. Naime, Republička direkcija za putove uložiti će bespovratnih 30 milijuna dinara i to za naknadne radove na magistralnoj cesti Subotica – Novi Sad i lokalnoj cesti Subotica – Tavankut. U rekonstrukciji ovih prometnica Općina će također sudjelovati s 30 milijuna dinara, i osim toga će još oko 40 milijuna biti uloženo u radove na lokalnim cestama. U gradskom proračunu za ove poslove je osigurano 20 milijuna dinara, a ostatak putem kredita sa »Delta« bankom.

Otvorena multimedijalna učionica u OŠ »Ivan Milutinović«

Osnovna škola »Ivan Milutinović« dobila je multimedijalnu učionicu za koju je sredstva osigurala Američka fondacija za razvoj (ADF). Pozdravljajući okupljene članice Izvršnog odbora SO zadužena za naobrazbu *Edit Molnár Pintér*, rekla je kako otvaranje multimedijalne učionice ima za cilj osuvremenjivanje nastavnog procesa, a potpredsjednik ADF-a *Rendal Tift* izrazio je sigurnost kako će učenici koji budu radili u ovoj učionici biti zadovoljni. Predstavljajući multimedijalnu učionicu ravnatelj Osnovne škole »Ivan Milutinović« *Ivan Stipić* rekao je da će se učionica koristiti za redovitu nastavu i dodatne aktivnosti kao što su tiskanje školskih novina, priprema i održavanje web stranice.

Jašo Šimić, direktor »Naše radosti«, dobitnik priznanja »Pro urbe«

Nagrada kao motiv za daljnji rad

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Predškolska ustanova »Naša radost« iz Subotice dobitnik je ovogodišnje nagrade grada »Pro urbe« za višegodišnji doprinos i društvenu angažiranost na polju odgoja djece predškolskog uzrasta.

Ispred kolektiva nagradu je primio direktor »Naše radosti« **Jašo Šimić**, defektolog po struci i dugogodišnji radnik u odgajanju i obrazovanju djece.

► Ustanova na čijem ste čelu dobila je prestižnu nagradu povodom dana Subotice. Kako bi ste prokomentirali ovu izuzetnu čast?

Nastojim da na osnovu svojih znanja i struke kojom se bavim maksimalno doprinesem razvoju zajednice kojoj pripadam. Nadam se da sam na neki način uspio prenijeti svoja iskustva u rad ustanove na čijem sam čelu, pa je i nagrada plod zajedničkog rada u službi zajednice kojoj pripadamo. Osobno se osjećam ponosnim i sretnim i nastojat ću da i dalje nastavimo u započetim smjernicama.

Tradicija duga 160 godina

Ove godine se u Subotici obilježava 160 godina od prvog organiziranog rada s predškolskom djecom (prvi vrtić se nalazio na mjestu današnjeg zgrade »Socijalnog«) dok danas postoji 187 grupa djece i 158 prostora za rad s djecom.

► U skladu s demokratskim promjenama, hrvatsku zajednicu interesira mogućnost otvorenja predškolskih odjela na hrvatskom jeziku. Ima li indicija da bi se, već u skorije vrijeme, mogli upisati prvi mališani?

Za sada imamo u Tavankutu čisto hrvatsku grupu, dok u drugim sredinama, poput Ljutova ili Male Bosne, postoje svojevrsne mješovite grupe koje su formirane prema procentualnoj zastupljenosti naroda u tim sredinama. U Subotici postoji vrtić na hrvatskom jeziku »Montessori«, koji drže časne sestre, a mi smo, kao ustanova, uko-liko bude izražena ozbiljna inicijativa za

formiranje grupe na hrvatskom jeziku, spremni oformiti odjel na hrvatskom.

► Postoji li, prema zakonskoj regulativi, određeni broj (minimalni) djece za formiranje odjela na materinjem jeziku?

Zakonski gledano minimum je negdje oko petnaestak djece, ali su nadležni iz Ministarstva vrlo fleksibilni, pogotovo po pitanju prigradskih sredina u kojima često nema ukupno toliko djece predškolskog uzrasta. Prilikom upisa roditelji imaju mogućnost, popunjavajući potrebne formule, navesti na kojem bi jeziku željeli da njihovo dijete pohađa predškolsku nastavu.

► Hoće li promjena sustava osnovnog školovanja (devet godina) utjecati na promjene u predškolskom programu rada?

Ne. Mi radimo po osnovama programa koji je donesen 1996. godine, koji ima dva modela. Jedan je potpuno otvoren, dok drugi posjeduje određene modifikacije u skladu sa zakonskom regulativom i specifičnim mnogonacionalnim sredinama.

► Koliko su zadovoljene potrebe za završnim (predškolski uzrast), a koliko za obdaništima (vrtići za manju djecu)?

Odgoj predškolske djece je 100 posto zadovoljen prema potrebama budućih školaraca, dok je kod vrtića taj odnos zadovoljen negdje oko 40 posto, što je i razumlji-

vo jer većina djece nižeg dobnog uzrasta više boravi na kućnom čuvanju.

► Kakvi su planovi glede budućeg rada nagrađene ustanove?

Nastojimo sva dostupna materijalna sredstva iskoristiti u renoviranje i proširenje prostora za rad s djecom, pogotovo po pitanju nabavke novog namještaja, opreme i osnovnih sredstava za rad. Osobito u starijim objektima poput objekta u ulici Čikoš Bele koji radi već 160 godina.

► Na koncu, kao djelatnik koji ima uvid u natalitet, kakvi su ovogodišnji pokazatelji?

Na žalost, trend opadanja nataliteta kod nas se i dalje negativno nastavlja. Ove godine je to u brojkama izraženo - 6 posto, ali i pored toga ćemo uspjeti zadržati broj djece koja pohađaju naše grupe, a to je između 3.800-3.900 mališana, dok je realno broj djece, po rođenju, manji za 400 novorođenih.

Doprinos zajednici

Defektolog po struci Jašo Šimić je prije »Naše radosti« radio u Domu za djecu i u Specijalnoj školi za djecu s posebnim potrebama, nastojeći uvijek maksimalno doprinositi zajednici u kojoj živi i radi.

U Požegi održan 34. Glazbeni festival

»Zlatne žice Slavonije«

Piše: Dušica Dulić

Fotografije: Nada Sudarević

Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mešića* od 4. do 6. rujna u Požegi je, na Trgu Presvetog Trojstva, održan 34. glazbeni festival »Zlatne žice Slavonije«. U okviru programa bilo je organizirano više kulturnih manifestacija, među kojima, i izložba slika od slame članica HKPD »Matija Gubec« iz Tavankute koju je organizirala *Jozefina Skenderović*, te koncert članova Folklornog i Tamburaškog odjela HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice. Subotičani su izveli tri koreografije bunjevačkih i jednu šokačkih plesova pod vodstvom koreografa *Aleksandre Lipozenčić*, a program su obogatili članovi Orkestra HKC »Bunjevačko kolo« pod ravnanjem *Vojslava Temunovića* koji su pratili mlade subotičke vokalne soliste *Antoniju Piuković* i *Josipa Franciškovića*.

Antonija Piuković

Josip Francišković

Tamburaški orkestar HKC »Bunjevačko kolo«

Reprezentativni nastup članova Folklornog odjela Centra

Neposredno prije njihovog reprezentativnog nastupa, gradonačelnik Požege *Zdravko Ronko* upriličio je svečani prijem kojemu su, osim članice Upravnog odbora Centra *Jelene Piuković*, prisustvovali i predstavnici hrvatske zajednice iz Republike Mađarske. Tijekom trodnevnog progra-

ma, kojega je izravno prenosila HRT, bile su organizirane večeri tamburaške i zabavne glazbe na kojima su nastupila poznata imena hrvatske scene kako u tamburaškoj

Prijem kod gradonačelnika Požege

glazbi (Krunoslav Kićo Slabinac, Najbolji hrvatski tamburaši, Bekrije, Gazde, Vera Svoboda...), tako i u zabavnoj (Giuliano, Vesna Pisarović, Alen Nizetić, Kemal Monteno, Alka Vuica, Emilija Kokić...). Osim u glazbi, ovaj najstariji tamburaški

Scenski prikaz bunjevačkih svatova

festival u Republici Hrvatskoj, bio je u znaku grožđa i vina, i to »Festivalskog vina«, graševini koju su za tu prigodu proizveli vrsni vinari Kutjevačkih vinograda. ■

Veleposlanik Becker u Vukovaru

VUKOVAR – Veleposlanik Todd Becker, zamjenik šefa Misije OEES-a u Republici Hrvatskoj i Tomislav Vidošević, predstojnik Vladina ureda za suradnju s međunarodnim institucijama razgovarali su s vukovarskim gradonačelnikom Vladimirom Štenglom o provođenju Ustavnog Zakona o pravima nacionalnih manjina i razvoju i funkcioniranju izabranih i konstituiranih Vijeća nacionalnih manjina u gradu Vukovaru. Ta dva oruđa, kako ih je nazvao veleposlanik Becker, mogu pomoći kod uspostave boljih odnosa među zajednicama i njihovoj kvalitetnoj suradnji. Ustavni Zakon o pravima nacionalnih manjina i Vijeća nacionalnih manjina nastali su s ciljem omogućavanja sudjelovanja pripadnika manjinskih skupina u rješavanju problematike tamo gdje žive s većinskim narodom.

Suradnja dva KUD-a

BAČKI BREG – Kulturno prosvjetno društvo »S.S. Kranjčević« iz Bačkog Brega će 13. i 14. kolovoza boraviti u selu Petrijevci kod Osijeka. Na šokačkom prelu u Bačkom Bregu, gostovala je Kulturno umjetnička udruga »N.Š. Zrinjski« iz Petrijevaca a sada bereščani uzvraćaju posjet. »N. Š. Zrinjski« je svoj rad nakon Domovinskog rata obnovila 1993. godine, a preteča današnje udruge je bilo Društvo sv. Josipa osnovano daleke 1897. godine kao »prvo omladinsko društvo u Hrvatskoj i Slavoniji«. Petrijevci su poznati i po manifestaciji »Petrijevačke žetvene svečanosti« koje su slične našoj Dužijanci, a koja se održava svake godine sredinom mjeseca srpnja.

Z. G.

Svjetski sajam pčelarstva u Hrvatskoj

SOMBOR – Nakon održavanja prvog Svjetskog sajma pčelarstva u Beču, 2000. godine, Milivoj Vidmar, gradonačelnik Novog Vinodolskog, u Republici Hrvatskoj, u ime Gradskog poglavarstva prihvatio je prijedlog predsjednika Svjetskog saveza pčelarstva Stipana Pekanovića iz Sombora, da drugi Svjetski sajam pčelarstva bude održan kolovoza 2004. u tom gradu. O detaljima će biti riječi prigodom posjete delegacije iz Sombora poglavarstvu Novog Vinodolskog. Novi Vinodolski ima veoma dugu tradiciju pčelarstva a iz te sredine datira i prva knjiga o pčelarstvu na širem prostoru objavljena prije oko dva stoljeća.

A. R.

Gradonačelnik Vladimir Štengl rekao je da je pitanje sudjelovanja nacionalnih manjina u tijelima lokalne samouprave grada Vukovara provedeno upravo sukladno navedenom zakonu i prije njegovog donošenja. Također, konstituirana su i Vijeća nacionalnih manjina, čija će aktivnost zasigurno donijeti određene prijedloge i poboljšanja od interesa za grad.

Predstojnik Vladina ureda Tomislav Vidošević donošenje Zakona o pravima nacionalnih manjina ocjenjuje velikim dobrom za Republiku Hrvatsku. Tijekom razgovora posebno je naglašeno da je odgovornost za zaštitu prava nacionalnih manjina uvijek na većini, kao što je i odgovornost pripadnika manjinskih skupina da poštivaju većinski narod.

Sugovornici su se suglasili da je u Vukovaru stanje danas bitno stabilnije i mirnije, a problemi razvoja i gospodarstva problemi su svih nacionalnih skupina.

J. K.

Ukratko iz Vukovara

Obnovljena palača »Srijem«

Genadij Moskviljev, predsjednik Ureda za nacionalnosti i migracije Ukrajine, prvi je gost kojega je u svom novom uredu u vukovarskoj Palači Srijem primio vukovarsko-srijemski župan Nikola Šafer. U jednosatnom su razgovoru razmijenjena iskustva o pravima manjina u Ukrajini i Hrvatskoj, te je zauzet zajednički stav kako je nedvojbeno velika mogućnost gospodarske suradnje dviju država ili pak županija.

Novija hrvatska povijesti u školama Podunavlja

Ističe petogodišnji moratorij na učenje novije hrvatske povijesti u razrednim odjeljenjima u Podunavlju, u kojima se nastava odvija na srpskom jeziku i čiri ličnom pismu. Ministar prosvjete i športa Vladimir Strugar ovako je prokomentirao isticanje moratorija te korake koje će ministarstvo poduzeti:

»To je završetak jednog dokumenta. Mi imamo obvezu umjesto moratorija ponuditi drugi program. Izabrani su autori i na-

Počinju radovi u KUD-u »Vladimir Nazor«

SOMBOR – Nakon nedavne odluke Vlade Republike Hrvatske o dodjeli pomoći u iznosu od 300.000 kuna Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu »Vladimir Nazor« u Somboru, namjenski, za rekonstrukciju i adaptaciju zgrade društva izgrađene prije oko pola vijeka, Upravni odbor društva donio je odluku o započinjanju radova, a za izvođača radova izabran je »Gramont« iz susjednog Apatina. U prvoj fazi, koja treba da bude okončana do kraja građevinske sezone, biti će saniran krov, jer prokišnjava na više mjesta i adaptirana velika sala sa pozornicom, uključujući i izmjenu električnih instalacija.

Prema ranijem operativnom planu i projektu, rekonstrukcija više zgrada i adaptacija obavila bi se u šest faza i u vrijednosti od pola milijuna eura.

A. R.

kladnik koji će dati separat na taj dio povijesti koji je bio moratorij i to se vrlo brzo može očekivati u školama. Očekujem da će škole u Podunavlju imati te sadržaje koji su primjereni vremenu i primjereni interpretaciji ukupne suvremene povijesti Hrvatskog naroda. Ministar Strugar je poručio kako: »Moramo naučiti živjeti zajedno, naučiti živjeti u različitosti, naučiti toleranciju i jednog života u kojemu se nitko ne mora odreći onoga što ga čini čovjekom, dakle svoje kulture. Sasvim sigurno važno je da se izuzetno dobro razumijemo i uvažavamo prije svega u korist naših mladih i ukupne budućnosti naše zemlje.«

Obnovljena škola

Ministar prosvjete i športa Vladimir Strugar je u Vukovaru otvorio obnovljenu osnovnu školu »Josipa Matoša« za djecu s posebnim potrebama. Škola je obnovljena 2002. godine, a u nju je uloženo oko 5,4 milijuna kuna. Udruga »Prijatelji Vukovara« Californija je za obnovu te škole donirala 1,4 milijuna kuna, a razliku do ukupne vrijednosti investiralo je Ministarstvo javnih radova, obnove i graditeljstva.

J. K.

U organizaciji HKUD »Vladimir Nazor« u Somboru

IV. saziv Likovne kolonije »Colorit«

Piše: Dušica Dulić Fotografije: Zvonimir Sudarević

Protekloga vikenda, 5. i 6. rujna, na salašu *Ane i Vilike Milera* u Somboru održan je 4. saziv Likovne kolonije »Colorit« u organizaciji Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Vladimir Nazor«. U radu kolonije sudjelovalo je četrnaest slikara iz Mađarske, Slankamena, Sombora i Subotice.

»Ovim sazivom kolonije 'Colorit' povećat ćemo fond slika našeg Hrvatskog kulturno umjetničkog društva 'Vladimir Nazor' kojima pomažemo aktivnosti Društva. Prije svega, te slike se često darivaju na gostovanjima ali i na nekim drugim svečanostima naših odjela. Naše radove oni koriste kao darove domaćinima i brojnim gostima Društva. Izložbu naših radova organizirat ćemo krajem ove godine« – rekla je tim povodom pročelnica Likovnog odjela HKUD »Vladimir Nazor« *Cecilija Miler*.

bio je upriličen i kulturno-umjetnički program u kojemu su sudjelovali članovi folklornog, tamburaškog i dramskog odjela HKUD »Vladimir Nazor«. Okupljene je pozdravio predsjednik Društva *Šima Raič*, a koloniju je zatvorila pročelnica Dramskog odjela *Marija Šeremešić*. Završnom danu 4. »Colorita« prisustvovali su, slika-ri, članovi HKUD-a, zainteresirani Somborci, te treći tajnik u Veleposlanstvu RH u Beogradu *Stipe Medo*. ■

Cecilija Miler

Prigodom zatvaranja kolonije, na kojoj su nastale brojne slike i keramička djela,

Inspiracija u prirodi

Likovnu koloniju obogatila i keramika

Gosti na zatvaranju

Dodjela zahvalnica

Članovi HKUD »Vladimir Nazor« u završnom programu

U vrijeme predaha...

Gradovi Bačke i Srijema u povijesti (19.)

Uzlet gradova u Bačkoj

Na koncu XVIII. stoljeća, Bačka je pusta, nenastanjena, močvarama i nereguliranim rijekama izbrazdana zemlja. U Bačkoj tada postoje već tri slobodna kraljevska grada, ali slika ovih gradova uopće nije »gradska«. Subotica, koja je najveća, po opisu onovremenskog putnika liči na »jedan konglomerat sela«. Kraljevski povjerenik Mihalj Irmenji (Ürményi Mihály) donosi naredbu da se u centralnoj zoni Subotice, radi gradskijeg izgleda mogu graditi samo jednospratne kuće. Ulice su nepopločane, krivudave, neregulirane, kuće neograđene, živina i stoka se kreću slobodno, smeće se baca na ulicu. Austrijanci pejorativno ove gradove nazivaju velikim selima. Stanovnici su se bavili uglavnom poljoprivredom, sloj građana je vrlo tanak. U Subotici, 1787. godine, status građanina ima 553 muškarca od 20.708 stanovnika, to jest 2,67 posto. Najbolji odnos je u Novom Sadu u kojem od 10.265 stanovnika, živi 462 građana (4,50 posto). U feudalno doba, treba istaknuti, biti građanin je bila velika privilegija.

GRADANSKA REVOLUCIJA: Iako su ideje Francuske revolucije stigle i do austrijskog carstva, nedovoljno jak građanski (jakobinski) pokret je ugušen, a vođe su javno pogubljene u Budimu 1795. godine. Zato kraj XVIII. i početak XIX. vijeka karakterizira jačanje konzervativnih feudalnih krugova, koji ovaj prostor sve više udaljava od zapadne Europe i od građanskog razvoja. Jedan od razloga je i to, da je najveći protivnik Francuske upravo Austrija to jest Habsburško carstvo. Istina među prosvijećenim dijelom plemstva i bogatijim građanima se javlja svijest o potrebi za reformama, prije svega u privredi, ali sve ostaje u okvirima reformiranja feudalizma ili prosvijećenog apsolutizma.

Neki povjesničari naše zaostajanje u odnosu na zapadnu Europu objašnjavaju upravo ovim činjenicama. U doba koja se u historiji naziva »doba reformi« (kraj XVIII. stoljeća do 1848. godine) događaju se veliki radovi u Bačkoj. Započeto je reguliranje vodotoka, odvođenje površinskih voda, isušivanje bara i močvara. Prokopan je kanal Dunav-Tisa nazvan Veliki bački kanal, podizane su prve fabrike (npr. fabrika šalitre pored Paličkog jezera oko 1780. g.). Radi se i na uređenju gradova. Svaki od slobodnih kraljevskih gradova je imao svog gradskog inženjera. Osim njih u uređenju gradova značajnu su ulogu

imali predstavnici viših institucija, kraljevski povjerenici. Pored zvaničnika i građani se uključuju u uređenje gradova, tako se u Subotici 1820. godine formira »Komisija za uređenje i uljepšavanje«. Od 1823. godine subotički Magistrat je nudio status građanina svakom tko izgradi »lijevu kuću« i dobrog je morala.

JAČANJE GRADANSKOG SLOJA: Kao rezultat građanske revolucije u Francuskoj sve više se emancipira građanski

Centar Subotice 1963. godine

sloj tzv. treći stalež. Ovaj sloj ideju o jedinstvenoj naciji prihvata kao svoju ideologiju, jer se time brišu prije svega staleške razlike. Stvaraju se nacionalne kulturne institucije (matice, muzeji, biblioteke, kazališta itd.). Nacionalizam donosi prosvjećenost, razvoj kulture za sve nacije nastanjene u Ugarskoj, ali ovo će biti izvor političkih tenzija i sukoba, budući da je Ugarska toga doba bila izrazito etnički heterogena. Pri ovom procesu u Bačkoj određene etničke skupine koji su udaljeni od razvojnih procesa u matičnim narodima, prije svega školovani sloj, pokušava da se uklopi u građansko društvo, prihvaćajući vrijednosni sustav novo-formiranog građanstva. Iz ovih razloga Dalmati, Židovi ili Njemci i bez prisile počinju da se »mađarizuju«. Ovo se najbolje očituje prilikom učešća pojedinih bačkih gradova u građanskoj revoluciji 1849/49. godine. Subotica, u kojem Dalmati čine većinu, bezrezervno staje uz revoluciju. Sombor, u kojem Njemci i Dalmati čine 50 posto stanovništva, se koleba, čas je na Austrijskoj čas je na Mađarskoj strani, u Novom Sadu, gdje Srbi čine većinu, grad staje uz Austrijance i biva razrušen i spaljen. Prilikom popisa stanovništva 1850. godine (koju su vršili Austrijanci) u Subotici dio Dalmata, koji nisu ni govorili mađarski, izjasnio se iz protesta kao Mađar.

Gradovi su u povijesti uvijek predstavljali viši stupanj slobode nego sela, i zato su se u gradovima prvi put susretale i miješale razne kulture, civilizacije, jezici. U ovoj povijesti glavnu ulogu ima čovjek - graditelj, zato, uopće nije bitno tko je, kada i odakle došao. U ovoj priči bitno je tko je što učinio i izgradio.

Piše:
mr. Zsombor Szabó

Habsburgovci su nakon sloma revolucije pokušali još jednom da zaustave hod povijesti, uvođenjem tzv. Bachovog apsolutizma na teritoriji Ugarske. Bitan rezultat revolucije, oslobađanje kmetova nisu mogli zaustaviti, a ubrzo, 1867. godine, su se morali nagoditi s Ugarskom i tako se rodilo Austro-Ugarsko carstvo. Iste godine sklopljena je i Hrvatsko-Ugarska nagodba. Ovim nagodbama otvoren je put ka (zakasnjelom) ranokapitalističkom razvoju. Ugarska od pretežno agrarne, postaje agrarno-industrijska država. Izgleda da je pruženu šansu za razvoj, od bačkih gradova, najbolje iskoristila Subotica. Ona 1857. godine sa 53.499 stanovnika postaje treći grad po veličini iza Budimpešte i Segedina. Ovaj redoslijed veličine grada se ne mijenja sve do kraja Prvog svjetskog rata.

Nagli razvoj Subotice omogućila je i izgradnja željeznice. Prvi vlak je stigao u grad 1869. iz pravca Sombora. Sljedeće godine su izgrađene tračnice do Segedina. Zahvaljujući tehničkim otkrićima, grad je riješio svoj višestoljetni problem transporta robe i materijala. Ono što je bio Dunav za Sombor i Novi Sad, to je bila željeznica za Suboticu, zato grad duguje veliku zahvalnost željezničarima. ■

Kazališni komadi hrvatskih autora izvedeni pred subotičkom publikom, kroz povijest našeg grada (1.)

Publika željna teatra

Zgrada kazališta s korintskim stupovima u centru Subotice dovršena je 1854. godine kao dio hotela »Pešta«, s mađarskim repertoarom, ali se osnovano pretpostavlja da su pojedine njemačke kazališne putujuće družine već koncem XVIII. stoljeća davale predstave po subotičkim kavanama.

U drugoj polovici XIX. vijeka povremeno je gostovalo Srpsko narodno pozorište iz Novog Sada, pa je tako kao prva predstava hrvatskog autora u povijesti 1874. godine u zgradi današnjeg Narodnog pozorišta/Kazališta/Népszínház odigran komad hrvatskog spisatelja *Ilije Okruglića-Srijemca* »Saćurica i šubara«, koji se izvođi i dan-danas po amaterskim družinama. Na gostovanju istog teatra u Subotici je 1884. godine odigran hrvatski komad »Graničari« *Josipa Freudenreicha*, kasnije i u idućem stoljeću puno puta igran od različitih ansambala.

Prigodom šestog gostovanja 1888. godine igran je komad »Lipa Bunjevkica« koji je napisao i u kojem je igrao glumac ovog teatra iz Novog Sada *Velimir Miljković*, kao prvi komad iz života bunjevačkih Hrvata ikad odigran u kazalištu.

PRIZNANJE SNP-u: Godine 1894. gostovanje je otvorila »Šokica«, također *Ilije Okruglića-Srijemca*, što znači da je vođeno računa o nacionalnom sastavu publike, ali je jedan kazališni kritičar u novinama zamijetio da »kostimi ne odgovaraju«.

Sljedeći komad s hrvatskim predznakom u Suboticu je došao tek 1908. godine, prigodom XIV. gostovanja SNP iz Novog Sada, i bio je s oduševljenjem dočekan kod publike. Bio je to »Baron Franjo Trenk« *Josipa Eugena Tomića*, a potom i »Uskočkinja« *Ivana Mrguda*, slabo poznatog autora ili spisatelja pod pseudonimom.

Godine 1912. igran je po prvi puta »Knez Ivo od Semberije« *Isidora Bajića*, koji je bio i autor glazbe, naravno kao predstava s igrom i pjevanjem.

Iz ovog kompletnog prikaza vidljivo je da su tadašnje vlasti dopuštale sve do 1914., tj. do početka Prvog svjetskog rata, jedino gostovanje Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada, a da je sav ostali repertoar bio na mađarskom jeziku, uz gostovanja kazališnih družina iz Mađarske, nakon Nagodbe s naglašeno nacionalnim repertoarom. Izvan Vojvodine nije dozvoljeno gostovanje niti jednog kazališta

Južnih Slavena, osim spomenutog SNP, i o tomu se strogo vodilo računa. A na programu SNP-a su uglavnom bili komadi iz herojske srpske historije, potkraj XIX. stoljeća i nešto europskog repertoara od značaja, a potom svi dotadnji Nušićevi komadi, komedije iz njegovog ranog perioda.

I pokraj svega, mora se odati priznanje SNP-u za prikazivanje i nekih komada hrvatskih autora, što je navedeno, premda su to bili laki komadi s pjevanjem, ali i takovi su oduševljavali hrvatsku publiku u Subotici, koja je bila željna svake hrvatske riječi, pa makar i jednom u pet godina, jer znamo, živjeli su u stranoj državi i bili manjina, uglavnom nepriznata, i daleko su bila Wilsonova »ljudska prava«, a nekmoli današnje shvatanje tog pojma, koji nije lako realizirati niti sada, u pravom smislu riječi, u ostvarivanju kulturne autonomije hrvatskog naroda u Vojvodini.

HRVATI SRETNI I S MALIM: Eto, tako je bilo do konca Prvog svjetskog rata, to je sve što smo vidjeli od hrvatskih kazališnih komada, a naši djedovi su bili sretni i s tim.

Tada je došao Prvi svjetski rat 1914.-1918., i nakon njega Subotica je postala sastavni dio Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, potom Kraljevine Jugoslavije sve do njene propasti 1941. godine.

Međutim, unatoč tomu, Subotica nije dobila stalno kazalište i treći grad u državi po broju stanovnika, s kazališnom zgradom, a bez stalnog teatra u mjestu. Gотовo nevjerovatno! Ali, tako je bilo!

Nastavljena je praksa gostujućih teatra. Prvo je, odmah po nastanku nove države, gostovalo »Bosansko-hercegovačko pozorište«, bez većeg uspjeha, uglavnom s repertoarom viđenim od strane SNP iz Novog Sada još prije rata, a potom i nekakvo »Vojničko pozorište« *Petra Hristilića*, nanovo komadi već viđeni – »Graničari«, »Šokica« itd. Godine 1920. čak je osnovan »Pozorišni odbor grada Subotice« koji nije uspio osnovati stalni teatar, pa je ugovorio gostovanje »Osječkog kazališta«, svakog mjeseca sezone 1920.-1921. po nekoliko predstava. Nanovo su stigli »Graničari«, koje su Subotičani već znali napamet, i konačno do tada neviđena komedija »Dobar frak« od *Dregelja*, koji je kod publike imao najviše uspjeha i uvijek je igran pred punom salom.

Isto tako, uspjeh je postigao i »Čvor« *Petra Petrovića Pecije*. Sve u svemu,

Kazališna predstava je uvijek bila kulturni događaj prvorazrednog značenja, jer živu riječ ništa ne može zamijeniti, a pogotovu kada se radi o jeziku svoje nacije, bio on standardni ili pak dijalektalni. Jednako tako, slu ima političku konotaciju, jer čovjek je ZOON POLITIKON koji žudi da čuje, obično kroz alegoriju ili parabolu, stav svojeg naciona, u višenacionalnom, šarolikom okruženju svijeta Kazalište i igrokazi nikada nisu bili samo mjesta za pouku i zabavu - uvijek je to bilo okupljanje jednog autohtonog naroda koji je želio iznad svega čuti živu riječ na svojem jeziku, i pozdraviti prikazatelje - glumce, redatelja i autore, po mogućstvu iz svojih redova. To je bilo uvijek više od predstave!

Piše:

Milivoj Prčić

Osječani su bili na gubitku i raskinuli su ugovor s Odborom. Tada je osnovano »Akademsko diletantsko društvo« koje je, među inim, igralo i »Povratak« *Srdana Tucijača* i komad »Čika iz Amerike« nepoznatog autora iz Osijeka. Diletantsko društvo se i pokazalo kao diletantsko, pa se ubrzo i ugasilo bez većih uspjeha.

Bio je jedan pokušaj osnivanja Gradskog pozorišta od »menadžera« *Dimulovića* iz Beograda, ali je i to ubrzo propalo, unatoč gostovanju afirmiranih glumaca iz Beograda i Zagreba u glavnim ulogama već viđenih komada. Novac je iscurio u ne maloj količini, a grad je opet i pokraj veličajne zgrade ostao bez teatra.

I tako se, opet, stiglo do gostovanja Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada – kao u devetnaestom stoljeću! ■

Starovinski svatovski adeti Bunjevaca XI. dio

Opraštanje od roditeljske kuće

Piše: Alojzije Stantić

Stari svat je ušao u salaš, isprosiio snašu od roditelja, i prija neg je izvo napolje obavljeno je opraštanje snaše od roditeljske kuće: najpre je poljubila oca u ruku, s materom su razminile poljupce u lice, izljubila se sa sestrama i snajama, a s braćom rukovala i onda je kum izvo napolje

Kad su pošli rad snaše u salaš su najpre došli *obalazači*, a ostali svatovi su se zadržali malo dalje od salaša, često na oko jednu duž (1 duž – približno 400 metara). S obalazačima su ostali mastalundžije, staće, đuvegijini i divojkine drugovi i drugarice, al brez kuma i kume i đuvegije. Kad su se udekali u salaš dočekani su sa svirkom, a svi divojkine svatovi izašli prid nji, redom su se pozdravili sa snašom, ženske je poljubile u lice, a muškarci se rukovali. Po adetu ko god se pozdravio sa snašom darivo joj novac u ruku, prema gospodarskoj moći.

Obalazače je snaša čekala u prvim (ulaznim) vratima u salaš il prid ulazom u šatru. »Obalaskom« su se obalazači uvirili da su snašu spremili za vinčanje i da đuvegija sa svatovima mož doć rad nje. Naprid isprid svatovske povorke na konjima su u salaš ujašili mastalundžije. Nji su dočekali ko i obalazače, na pridnjim vratima, stari svat je ušao u salaš, isprosiio snašu od roditelja, i prija neg je izvo napolje obavljeno je opraštanje snaše od roditeljske kuće: najpre je poljubila oca u ruku, s materom su razminile poljupce u lice, izljubila se sa sestrama i snajama, a s braćom rukovala i onda je kum izvo napolje.

ODLAZAK NA VINČANJE: U pridnjim, prvim kolima sidio je đuvegija s kumom i kumom, a snašu su sili u druga kola sa starim svatom, dok je starosvatica sidila naprid s kočijašom. Kad su izvodili snašu svirci su zapivali poznatu i uvijek u svatovima odsviranu i otpivanu pismu: »Digla j nogu na viti nu (nogostup na kolima), pa sve veli neću, a na kuma namiguje da se kola kreću!...«

Kadgod zdravo davno, još u vri-

me dok su tu bili Turci, na čelu svatovske povorke su na konjima jašili mastalundžije, a u zakošu (sic u stražnjim šaragama) sa snašom je sidio stari svat, a starosvatica na pridnjem sicu s kočijašom. U kolima za njima su sidili mastalundžije, pa staće i drugi redom. Za staće su uvijek uzimali mlade i zdravo jake momke, pa još kad su našli tukadžije (čeljade koje se voli i zna tuć), jel se u davnini dešavalo da su Turci vrebali svatove, nasrni-

tom. Stari svat je izvo snašu i dovo je do prid vrata crkve.

VINČANJE U CRKVI: Najpre su u crkvu ušli đuvegija sa kumom, a za njima stari svat sa snašom, za njima dvi enge snašine pratilje koje su kadgod bile snašine drugarice, a u novije vrime dvi oveće curice. Tako su došli do oltara. Prid oltarom je snaša prišla nuz đuvegiju s desne strane i po starovinskom adetu tako je stala blizo đuvegije da kad kleknu na oltar da med njima ne bude praznine.

Buket cvića, kojeg je nosila snaša kad je stala na oltar, dala je starosvatici, a taj su buket posli za večerom metnuli u vaz u prid snašu i đuvegiju. Kum je stao iza leđa đuvegiji, a stari svat snaši.

Plebanoš (župnik) il kapelan je obred vinčanja obavio posli podne, to nije trajalo dugo vremena, a

čim je obavljeno još na oltaru su se najpre đuvegija i snaša poljubili, a posli njim je pop za sve iz svatova čestito vinčanje, da su ocele prid Bogom i prid svitom zauvik čovik i žena.

Na vinčanju u crkvi su svi svatovi obavezno bili u crkvi, a samo su kočijaši ostali na napolju na kolima i pazili na konje. Po ondašnjem adetu kad već svatkuješ onda je red da svako vidi i čuje kako su se đuvegija i snaša prid propećem (križ s Isusovim tilom) i popom zavitovali da će do kraja života živiti zajedno, a da će ji samo smrt razdvojiti. Da, zato su njim i posljednje riči na vinčanju bile: »Tako mi Bog pomogo!«

*****

(I ovo poglavlje sam napisao po sićanju i nuz pomoć Anice Jaramazović, koja zdravo dobro pozna našu starinu.) ■

Svatovi

li bi na nji i probali otet snašu. O tom se pripovidalo još u vrime moji dida. Za taki slučaj su u davnini bili spremni mastalundžije, a još više staće, da se s Turcima potuku, pa ako triba i život dadu rad snaše. To nije trajalo dugo vremena, Turci su očli zauvik iz ovog kraja, al je osto adet za ulogom staćala i mastalundžija, kojeg su se držali još i u ovom viku.

Kaki je red snaša je iz kuće izašla s plaćom, iako joj katkad baš i nije bilo do plakanja, al je plakala svita radi, jel su gledači gledali dal će snaša zaplakat.

Svatovska kola su s kasom krenili iz avlije, usput al osobito još dok su bili u salašu podvikivali su i cijukali, a kad su došli prid crkvu, najpre su stala kola s đuvegijom, on je sašo s kola i na basamagi (stepenici) crkve s kumom i kumom i čekali da stanu kola sa starim sva-

Piše: vlač. mr.
Andrija Kopilović

Vjera, nada i

ljubav su

snage koje

uvijek donose

blagoslov.

Vjerovati,

nadati se

dobru pa i

protiv svih

prognoza,

ljubiti kad nas

zapljuskuje

mržnja, to

donosi sreću

Vjera i odgoj

Ljubav najvrijedniji dar djeći

Netko je rekao da sve oko nas zrači, ako je to istina, onda sve možemo i upijati. Važno je upijati ono što je dobro i što nas obogaćuje. Tada to bogatstvo, koje sami upijamo, i mi zračimo. Tako smo za svoju sredinu blagoslov. Vjernici prihvaćaju istinu da nam je sve darovano. Svi dijelovi tijela su dar od Boga koji je Stvoritelj. Tako je svaka stanica organizma satkana, svaki organ usađen kao dar. Dar dobrote i dobroga. Udahnut nam je život i pokrenuta besmrtna duša. Bogati smo osjećajima, a obdareni velikodušno darom slobodne volje. Imamo pamćenje prošlosti i moć reprodukcije svega doživljenoga u mašti. Imamo razum i pokrenutu lavinu misli i razmišljanja. Osposobljeni smo da budemo stvaraoci unutar stvorenoga. Imamo religiozni duh da s Bogom drugujemo po molitvi, vjeri i ljubavi. Jednostavno, čovjek je čudesni obdarenik ali je i darovatelj. Povezanost s izvorom nas samih čini nas sposobnima biti ne poraženi i ne pogaženi u sebi i svome »ja«. Zahvalnost prihvaćati sebe kao darovano biće postajemo dar za druge. To je temelj svega dobra.

Priroda je darovana. Što je čovjek više upija, to postaje sposobniji za darivanje. Dosta je promatrati prekrasan cvijet, planinska prostranstva, ljepote uvala i jezera, proplanke i razdolja, rijeke i šume, i već je čovjek pun ushita, radosti i optimizma. Promatramo li dijete u igri, osjećamo da je život čudesna igra i da pretjerana briga nije na mjestu.

RUŽNO PREVLAĐATI DOBRIM: No moguće je da i zli događaji uđu u naš vidokrug, odijele nas jedan od drugoga i zrače nesreću. Nečista savjest, upijanje ružnih doživljaja, prizora i slika iz svijeta čini nas nesretnima. Oni nas tada pritišću, more i muče. To nagrizi, razara dušu. Nepravdno djelo uvlači strah i mržnju u među-ljudske odnose. Podsvijest pohranjuje dobre, ružne i zle sadržaje te iz njih zrači na naš vlastiti život i na druge oko nas.

Važno je ružne i zle sadržaje od-

straniti ili prevladati dobrim, čistim i lijepim sadržajima. Dosta je da se u ljutnji, mucu i povrijeđenosti zadržimo na nekom lijepom prizoru, zagledamo u cvijet, sjetimo se gorskog vodopada ili sjenovite travnate uvale kraj bistrog potoka, i već je zlo savladano u nama. Sve ono što je oko nas darovano, donosi darovanost. Sve što je dobro dolazi iz izvora Dobra i odraz je njegove nadmoćnosti nad zlom. Tako je moguće sačuvati živce, zdravlje, mir, radost i životni elan, pa i u najtežim situacijama.

Čitao sam ovih dana kako je jedan mladić sam pobjegao s broda američke mornarice, nadajući se da će čamcem moći stići do obale i osloboditi se vojničke discipline. No prevario se. Obala je bila nedostiživa čamcem i veslima. Iznemogao, mladić je dvadeset dana lutao na valovima oceana. Našli su ga polumrtva i uzeli na brod. Kad se oporavio, rekao je da je stalno mislio na svoju djevojku i njezinu vjernost, te da mu je to davalo snagu da izdrži. On se napajao vjeronom ljubavlju i izdržao je. Opisani događaj pokazuje da čovjeka može ponekad spasiti svijest o nekome tko ga vjerno čeka. O tome govori pjesma Konstantina Simonova, Čekaj me.

»Čekaj me, i ja ću sigurno doći, samo me čekaj dugo, čekaj me i kada žute kiše noći ispune tugu.

Čekaj i kada vrućine zapeku, i kada mećava briše, čekaj i kada drugi nitko ne bude čekao više.

Čekaj i kada pisma prestanu stizati iz daleka, čekaj i kada čekanje dojadi svakome koji čeka.

Čekaj me i ja ću sigurno doći. Ne slušaj kada ti kažu kako je vrijeme da zaboraviš i da te nade lažu.

Nek' povjeruju i sin i mati da više ne postojim, neka se tako umore čekati i svi drugovi moji, i gorko vino za moju dušu nek' piju kod ognjišta.

Čekaj. I nemoj sjesti s njima

i nemoj piti ništa.

Čekaj me, i ja ću sigurno doći sve smrti me ubiti neće.

Nek' rekne tko me čekao nije: Taj je imao sreće!

Tko čekati ne zna, taj neće shvatiti, niti će znati drugi

da si me spasila ti jedina čekanjem svojim dugim.

Nas dvoje znat ćemo samo kako preživjeh vatru kletu naprosto, ti si čekati znala kao nitko na svijetu.»

HRANIMO LJUDE NADOM:

Ljudi donose veliki dio sreće jedni drugima. Važan je sadržaj naše duše i nutrine, jer od tog sadržaja ćemo živjeti mi i drugi ljudi.

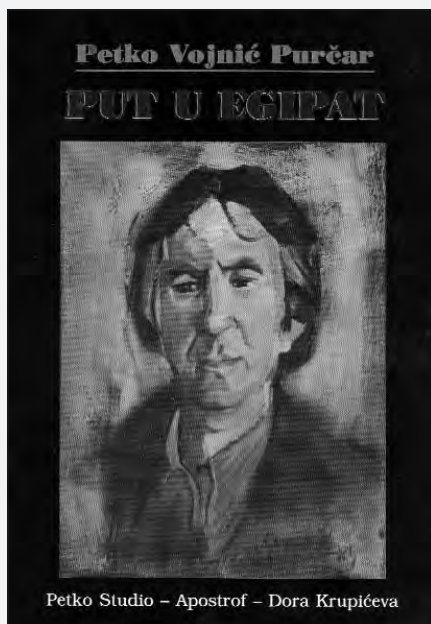
Vjera, nada i ljubav su snage koje uvijek donose blagoslov. Vjerovati, nadati se dobru pa i protiv svih prognoza, ljubiti kad nas zapluskuje mržnja, to donosi sreću. To nas mijenja, daje nam snagu da izdržimo, raduje nas, ozdravlja, podiže na noge i čini prodornim u svakoj situaciji. Mi smo ono što vjerujemo, a vjerujemo ono čemu se nadamo. Pozitivne i čestite misli te poštene stavovi pobjeđuju.

Istovremeno mijenjamo druge upravo onim što o njima mislimo i onim što od njih očekujemo. Koliko je divnih talenata zauvijek propalo, jer nije bilo roditelja koji bi djecu podržavali i u nemogućim planovima. Koliki talenti se nisu ostvarili, jer su roditelji svojim negativnim prognozama ubili u djetetu volju za životom. Dosta je čuti izraze kao što su »nikad ništa od tebe« ili »ti ništa ne znaš« ili »za ništa nisi«, pa da to kao prokletstvo počne rastakati velike misli, planove i talente u djeci. Hranimo li ljude nadom, oni će uspjeti. Hranimo li ih vjeronom, oni će osvojiti svijet. Očekujmo uvijek ono najbolje, i najbolje će se slijevati u naš život i u život ljudi oko nas. Uvijek imamo uz sebe saveznika, koji nas nikad ne napušta, Boga! Dobro je na početku nove školske godine tako razmišljati o našoj darovanosti, da bi se darovali najmlađima u odgoju. ■

Prijedlog tjedna

PETKO VOJNIĆ PURČAR
PUT U EGIPAT

Znameniti hrvatski spisatelj i kulturni djelatnik rodom iz Subotice a stalno nastanjen u Novom Sadu *Petko Vojnić Purčar* u godinama je kada bi, kako se nedavno ispovjedio, valjalo napisati »pjesmu nad pjesmama«, naslovljenu, kako je sam kazao, radno – »Atlantik

bez Atlantide«. Valjalo bi mu napisati i kakvu priču nad pričama, jer ovaj vrijedni umjetnik i svjetski putnik malo što već nije za života kreirao, objavio, snimio, napisao, naslikao.

Dok u toj nakani (pjesmi nad pjesmama i priči nad pričama) ne uspije, evo knjige koja je zbirka poetske proze, novela, roman, knjiga ukrštenih žanrova, putopis. Upravo tako: sve to, i ništa od toga. Knjiga »Put u Egipat« vrsta je putopisa i bedekera kroz prošlost, stvarne i imaginarne predjele mašte i košmarne zbilje, ali, bez sumnje, jedna od njegovih najboljih knjiga, možda i ponajbolja prozna. U svakom slučaju Purčar, od čijih zbilja mnogobrojnih djela valja izdvojiti poetske knjige »Sol u vjetru« (1980.), romane »Dom, sve dalje« i »Crveno-košci« (2002.), novelu »Prstenovani gavrani« (1983.), te dramu »Hram i njegovi čuvari«, koji je romansijer, pripovjedač, pjesnik, dramski spisatelj, esejist i film-

ski redatelj (specijalizirao je filmsku režiju u Parizu) u ovoj knjizi kojoj je dao odgovarajući podnaslov »Hodočasničke i vagabundske priče« odlučio se za tiskanje u djelomično vlastitome trošku: nakladnici su, istodobno: zagrebačka »Dora Krupićeva«, beogradski »Apostrof« i Purčarov vlastiti »Petko studio«. Recenzenti su, iz Beograda, dr. Mihajlo Pantić i Branimir Donat iz Zagreba.

R. G. T.

PIPSCHIPS & VIDEOCLIPS
DRVEĆE I RIJEKE
(DAN MRAK/MENART, 2003.)

Trenutačno najtiražniji i najtraženiji CD pop-rock glazbe u Hrvatskoj je upravo ovaj, zagrebačkog sastava *PipsChips & Videoclips*.

Sasvim je jasno da se trogodišnji rad *Dubravka Ivaniša* i skupine na albumu, te angažiranje svjetski renomiranog glazbenika *Davida Fridmanna* za poslove produkcije, miksa i masterizacije u cijelosti isplatilo. Peti studijski album grupe izašao je u tzv. limited-edition, ograničenoj nakladi, što pored CD-a sadrži i DVD ove skupine.

Hrvatski band koji je stekao kulturni status zahvaljujući raznorodnim poljima interesiranja na dosadašnja četiri albuma, od pubertetskog »Sexa u školi«, preko navijačke »Dinamo ja volim« do »Supermame« i silnih songova za kazalište, u potpunosti je sazrio i to je više no očito na ovom albumu. Nema tu više pubertetskog hiper-rasta žlijezda, stvari su nivelirane, glazbeno i tekstualno, pravilno postavljene, kako i priliči nekome tko je odrastao i sazrio na sceni.

CD »Drveće i rijeke« nema manjkavosti, to je gotovo konceptualni projekt, uprkos različnosti atmosfera koje dominiraju na njegovim skladbama, od uvodne »Dobro« do odjavnog instrumentala »Spava«. Ovaj artistski (pop-art) rock u punoj se snazi otjelotvoruje sintezom svirke zavidne razine, znalačke orkestracije i sasvim posebnoga Ivaniševog poetskog specifikuma. Skladbe variraju od bossa-nove, preko polukabaretskih postavki do klasičnih pop-brojeva ili neoetna ogrnutog u halje kamernih komada

u kojima glavnu riječ vode gudači, glasovir i akustične gitare u maniru *Dylana* iz 90-ih. Među 15 pjesama koliko ih je na albumu, ima i onih koje podsjećaju na *Pink Floyd* iz doba »Atom Heart Mot-

her« faze (»Vjetar«, »Bajka«), ima ih koje »vuku« na »Oasis« i »Blur« (numere »Mrgud gorostas i tat«, »Mak«, »Kako funkcioniraju stvari«), tu je neodoljivi hit-singl »Baka Lucija«, ima tu skladbi koje su pravi biseri neo-intelektualnog popa poput sjajne »Sebastian« (sa slide-gitarom u maniru ranog *Ry Coodera*), a bio bi pravi grijeh ne spomenuti i pjesme »Ne igraj se Isusa« (s picikato-gudačima i klarinetom u intro-razradi), ili s CD-a skinuti singl i video-spot »Porcelan«, od kojih ova potonja zvuči kao da je netom skinuta s neke nove *Rundekove* ploče, što nikako ne treba smatrati zamjerkom. Dapače.

Na »Drveću i rijekama« čak su četiri instrumentala i svi su nadnaravno lijepi: teška, mračna, ogoljena i potresno krhka balada »2 x 2«, samba numera »Susjedi«, »Bez naslova« i već spomenuta skladba »Spava«. Priča je za sebe nevjerojatna poetičnost alfe i omega skupine, *Dubravka Ivaniša*, autora kakvoga hrvatska scena odavna nije imala. Njegov specifični poetski (rock) svjetonazor, sa sasvim samosvojom znakovitošću koja često izgleda naizgled neuklopiva u pop-matricu grupe, daje čitavom radu sastava, a ovome albumu naročito, potpuno nadnaravnu kvalitetu. Perfektan CD, izvrsna glazba.

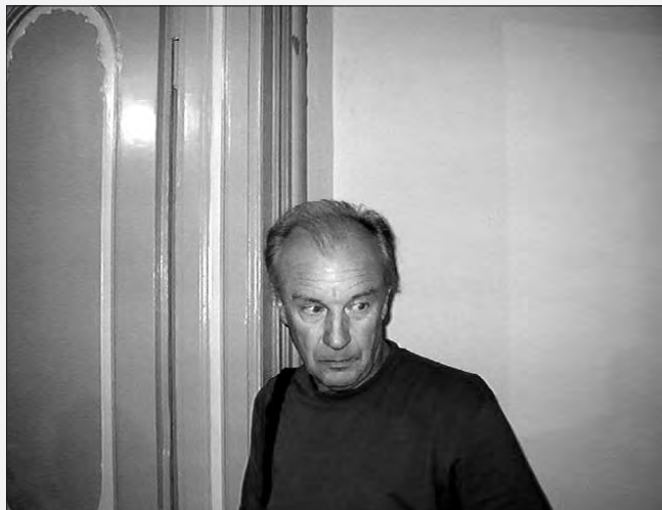
Ž. Milović

Vijesti

Knjiga o jazzu

U ponedjeljak je u subotičkom Likovnom susretu predstavljena knjiga o jazzu osiječkog publicista *Nina Zupčevića* (na slici, s promocije), koju je upotpunilo i otvaranje foto-izložbe o

jazzu i jazz-glazbenicima mađarskog fotografa podrijetlom Novosađanina, *Laszla Dormana*. Navečer je istoga dana u popularnom subotičkom klubu-kafeteriji »Sax« upriličen jam-session osječkih i subotičkih jazz-glazbenika.

Dani europske baštine u Baču

Sutra će se u Baču, vojvođanskoj općini s višeslojnim kulturnim naslijeđem i bogatom kulturnom baštinom, održati međunarodna manifestacija naslovljena Dani europske baštine. Organizatori, SO Bač i Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, očekuju da će manifestacija doprinijeti razvoju turizma, revitaliziranju ovoga prostora te njegovom stavljanju u funkciju, a otvorit će je predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine *Đorđe Đukić*. U kulturno propagandnom centru Bač predviđeno je otvaranje izložbe radova s Kolonije na temu utvrde u Baču, te okruglo sto u kojemu će učestvovati stručnjaci iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Muzeja Vojvodine i Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

U Osijeku o hrvatskom slikarstvu

U osječkoj Galeriji likovnih umjetnosti je u odjelu Europske avenije minulog vikenda postavljena izložba »Hrvatsko slikarstvo onda i sad«.

Petrović na Opuzenskom litu

Sjajnim nastupom koncertom minulog tjedna glasoviti hrvatski jazz-vibrafonist *Boško Petrović* i njegov Trio (*Primož Grašić*-gitaru, *Mario Mavrin*-bas) zatvorili su najprije manifestaciju Opuzensko lito 2003. a potom i (uz nesebičnu pomoć gosta na glasoviru, *Matije Dedića*, sina *Arsenovog*) Zagrebačko histriionsko ljetno 2003. godine.

Završene 54. dubrovačke ljetne igre

Koncem minulog tjedna skinut je stijeg Libertas kao znak da su završene 54. dubrovačke ljetne igre. Dobitnik ovogodišnje

Nagrade Orlando za glazbu Ansambl je narodnih plesova i pjesama Lado iz Zagreba za koncert duhovne glazbe.

Odgoden Jaramazovićev koncert u Lisinskom

Kako nas je obavijestio osobno glasoviti subotički tamburaški umjetnik i glazbeni pedagog, laureat ovogodišnjeg priznanja »Počasni građanin Subotice« *Stipan Jaramazović*, koncert njegovog orkestra najavljen za 11. rujna u zagrebačkoj dvorani Lisinski odgođen je za proljeće naredne godine.

Nagrada Vileničkih susreta Mirku Kovaču

U Lipici je, na slovenačkom Krasu, protekloga vikenda otvorena XVIII. srednjoeuropska književna manifestacija Vilenica 2003. Ove godine manifestaciju pohodi stotinjak pjesnika, prozaista i prevoditelja iz 24 zemlje Europe i sjeverne Amerike. Ovogodišnji laureat prestižne nagrade vileničkih susreta hrvatski je književnik *Mirko Kovač* koji od 1991. živi i radi stalno nastanjen u Rovinju, kamo je preselio iz Beograda.

OBLJETNICE

Rođen Predrag Matvejević (1932. -)

Na današnji dan 1932. godine rodio se u Mostaru, od majke Hrvatice i oca Rusa, jedan od najznačajnijih hrvatskih intelektualaca i suvremenih pisatelja, *Predrag Matvejević*. Matvejević je doktorirao 1967. na pariškoj Sorboni iz komparativne književnosti i estetike, predavao je francusku književnost s poviješću na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a

1991. emigrirao je iz tadašnje Jugoslavije, najprije u Francusku, pa potom u Italiju. Od 1994. godine redoviti je profesor na slavistici rimskoga sveučilišta La Sapienza.

Matvejević je jedan od najistaknutijih predstavnika one plejade ex-jugoslaven-skih intelektualaca i autora koji su tijekom šezdesetih prošloga stoljeća najjače

promovirali ideje nove ljevice, snažno se distancirajući od totalitarnog naslijeđa i profilirajući onaj duh koji je na europskom planu rezultirao velikom studentskom pobunom 1968. godine, diljem Europe i svijeta, od kalifornijskoga Berkeleya do Beograda i Pariza. Posljednja od mnogobrojnih nagrada koju je Matvejević dobio za svoj književni i uopće humani(tarni), kulturni rad, prestižno je talijansko priznanje »Strega«.

R. G. T.

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árusítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Aleksandar Aleksa Kokić (1913. -1940.)

»Sa starog drvenog križa Isus se
raskriljenih ruku
Zagledo pogledom tužnim kraj ceste na
tiho selo.
Isus pati na križu...pred Njim su njive u
muku...

A nove rane peku blijedo...krvavo
čelo...!«

(Aleksandar Kokić: Raspelo nad
oranicama / »Subotička Danica«,
1941. godina)

Aleksandar Aleksa Kokić rodio se 14. Alistopada 1913. u Subotici. Niže škole je svršio u rodnome gradu, gimnaziju u Travniku, a teologiju u Zagrebu. Zaređen je za svećenika 1937. u subotičkoj katedrali. Godinu je dana bio kapelanom u župi sv. Roka u Subotici, gdje je svojom tihom i nježnom pojavom osvajao srca svih vjernika. Kasnije je pošao u Zagreb na studij filozofije, ali ga je vojna dužnost u tome spriječila. Pošao je na odsluženje vojnog roka na Cetinje, gdje je 17. srpnja 1940. daleko od svoje sestre i nane predao svoju dušu Gospodu. Osim oca i majke i osmero braće i sestara, oplakala ga je čitava Bačka, te bezbrojni prijatelji širom domovine. Kokić je bio narodni čovjek: koliko je ljubio svoj rodni grad kazuje u pjesmi »Slika rodnog grada u mojoj duši« u kojoj veli:

»Toga sam vedrog svibanjskog
prije podneva,
a bijah još dijete slabašno i blijedo,
prvi puta u srcu svome
osjetio ljubav prema rodnom gradu,
toga sam dana sliku rodnoga mjesta
duboko skrio
u dušu mladu.«

Cjelokupna zbirka »Klasovi pjevaju« govori nam o silnoj ljubavi njegovoj prema našim običajima, prema našim njivama i salašima, prema našem marljivom radnom čovjeku. Osnivanje Društva bačkih Hrvata u Zagrebu je njegova zamisao i on je to društvo iznimno podupirao svojim radom. O cjelokupnom životu i djelu pokojnoga Kokića najdirljivije je na njegovom sprovodu govorio dr. Josip Andrić, predsjednik zagrebačkog Društva bačkih Hrvata i urednik Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima, koji je, među ostalome rekao: »Ti si dao najdivniji, naj-snažniji, najelementarniji pjesnički izražaj. Pred Tobom pjesnikom kao da je već bila rastvorena knjiga budućnosti, te si nam upravo proročki otkrivao svu sreću i radost, koju nosi buduće ostvarenje— težnja nas bačko-baranjskih Hrvata. Po Tebi, po Tvojim stihovima postali smo već u sadašnjosti duhovni dionici te sretne, toliko željno očekivane budućnosti. A eto na domaku njenu nestade nam tebe, baš tebe, najmlađega, najdarovitijega, najproduhovljenijega, najidealnijega, najzanosnijega.«

R. G. T.

Trijumfalni nastup Stipana Jaramazovića i učenika

Večer za pamćenje

U Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici minule je srijede održan sjajni koncert laureata tradicionalnog priznanja »Počasni građanin« koje se dodjeljuje svake godine u okviru tradicionalne proslave Dana grada. Koncert *Stipana Jaramazovića*, briljantnog tamburaša, ravnatelja i predanog glazbenog i pedagoškog pregaoaca direktno je prenosio i lokalni Radio Subotica.

Na početku se koncerta gradonačelnik *Géza Kucsera* zahvalio nazočnima na posjetu, a onda je počela glazbena magija. Najprije je vrsni učenik Muzičke škole u klasi Stipana Jaramazovića, mladi *Luka Budinčević* izveo glasovitu

Bach/Gunotovu skladbu »Ave Maria«, potom je tamburaški kvartet učenika Muzičke škole u klasi profesora Jaramazovića izveo Prvi tamburaški kvartet *Zorana Mulića*, te Igre iz Vranja *Du-bravka Isakova*.

Uslijedio je nastup omladinaca, Juniorskog tamburaškog orkestra, koji je izveo Španjolski ples P. Marquina i Malu suitu *Isidora Baića*, pod ravnateljskom palicom Stipana Jaramazovića.

Veliki tamburaški orkestar je potom pod vodstvom Stipana Jaramazovića izveo instrumentale »Salaši, salaši« i potpuri mađarskih čardaša u maštovitim aranžmanima maestra Jaramazovića.

Koncert prvaka opere HNK iz Zagreba

Poznate skladbe u vrhunskoj izvedbi

Umjesto u programu proslave Dana grada Subotice najavljenih Zagrebačkih solista (kamernog instrumentalnog ansambla seriozne glazbe) sve su ljubitelji klasičnih opernih napjeva i arija nazočnih u publici, koja je u lijepom broju (ali ne kao u slučaju koncerta *Stipana Jaramazovića* i prijatelja) napunila Veliku vijećnicu subotičke Gradske kuće, oduševili prvaci opere Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba. U ime domaćina, grada Subotice,

dragim se gostima na gostovanju u povodu spomenute proslave Dana grada zahvalio dopredsjednik Skupštine gradske općine *Bela Tonković*, a operne prvake subotičkoj publici predstavio i na dobrodošlici se zahvalio maestro *Šimatović* koji je svima prenio pozdrave (iz) grada Zagreba, najavljujući nastup hrvatskih umjetnika starijom mudrošću kako je »ljudsko grlo najljepše i najstarije glazbalo«.

U to su nas tijekom te divne večeri uvjerili *Nina Čangalović* koja je otpjevala arije i pjesme iz opere »Carmen« (*G. Bizeta*), te »Masku u plavom« (*H. Hentsckea*), *Sotir Spasevski* (*Rossinijev* »Seviljski berberin«, *Verdijev* »Don Carlos«, »Granada«), *Hrvoje Ivkošić* (»Ljubavni napitak« *G. Donizettia*), *Ivica Trubić* (»Čarobna frula« *Mozarta*, »Torna E Sorento«), te *Nikša Radovanović* koji nam je otpjevao glasoviti napjev iz opere »Don Carlos«, naslovnu ariju iz »Vesele udovice« *Franca Lehara*, te pjesmu »Dein ist mein ganzes Hertz/Tvoje cijelo srce je moje« istoga skladatelja. *Miljenka Grdan* otpjevala je glasoviti napjev »Summertime«, toliko drag jazz i blues glazbenicima iz cijela svijeta, iz znane opere braće *Ire i Georgea Gershwina* »Porgy and Bess«, a izlazeći čak triput na »bis« svi su pjevači još jednom (tri puta, točnije) obrađivali, oduševili publiku vrhunskim izvođenjem pjesama »Puritani« (*V. Bellinia*), te me iz »Lucie di Lamermoor« (*G. Domizettia*), »Serenada« (*E. Tosselia*), te nezaboravne »Da nije ljubavi (ne bi svita bilo...)« velikoga *Ive Tijardovića*. Što drugo reći no: »Bravo, gospodo, bravo i velika vam hvala!«...

R. G. T.

Na red su potom došli vokalni solisti – već renomirana pjevačica *Antonija Piu-ković*, koja je otpjevala skladbu *Željka Barbe* »Tako je Stipan volio Anu« i nje – na nesumnjiva nasljednica, šarmantna i nadarena *Marija Jaramazović*, s pjesmom *Vojislava Temunovića* »Molitva«. Obje pjevačice pratio je subotički Tamburaški orkestar pod vodstvom maestra Jaramazovića.

Na žalost, mladi pjevač iz Zagreba (također ponikao inače u okrilju Jaramazovićevih tamburaša) *Marin Kopilović*, koji je trebao otpjevati »Torna a Sorento« bio je spriječen doputovati u Suboticu. Na kraju koncerta veliki Subotički tamburaški orkestar izveo je »Indiference« u aranžmanu *Bože Potočnika*, Bachove Badinerije/Fantaziju i fugu, te skladbu *Zorana Mulića* »Španija u mojim snovima«, sve pod ravnateljstvom *Zorana Mulića*.

Maestro Jaramazović, ipak, bio je zvezda večeri. Sasvim zaslužen uostalom, jer je ovaj vrsni glazbenik, učenik *Maćike Perovića* i *Janike Balázsa*, koji je još davne 1976. oformio glasoviti Subotički tamburaški orkestar i pokupio s njim (zaslužen) sve inozemne i domaće nagrade koje netko uopće može primiti, čak pet puta izlazio pokloniti se mnogobrojnoj publici na »bis«. Potpuni trijumf maestra Jaramazovića i njegovih gostiju, učenika, kolega i prijatelja, okončan je potpurijem skladbi »Ja sam momak siromah«/»Ja cura, ti divojka« i neizbježnim »Velikim kolom«. Večer za pamćenje, van svake sumnje.

R. G. T.

U Gradskom muzeju u Subotici

Promocija fotomonografije o Vojničima

Promocija knjige »Vojnici od Bajše-plemička priča« u nakladi Gradskog muzeja iz Subotice, autora ku-stosa *Mirka Grlice* protekla je u atmosferi multimedijalnosti: premda je bit promocije bila knjiga o vjerojatno najuglednijoj familiji Bunjevačkih Hrvata s ovih prostora, obitelji Vojnić, značajno mjesto i vrijeme posvećeni su projekciji fotosa iz obiteljskoga albuma.

Otvarajući promociju ravnatelj Gradskog muzeja *Istvan Hullo* je istakao kako ova knjiga predstavlja tek prvu u nizu knjiga slične nakane, koja će širokom auditoriju predstaviti značajne obiteljske vrednote najbitnijih familija s ovih prostora. *Arpad Papp*, predsjednik IO Skupštine općine Subotice istakao je kako mu je osobito zadovoljstvo otvoriti promotivno veče jer je i sam po struci muzejski djelatnik, a kvalitetna izdanja poput ovih doprinose sveukupnom boljitku »imidža grada«, koji i inače uživa, barem što se kulture tiče, visok u ugled ne samo u zemlji već i u inozemstvu.

Autor knjige *Mirko Grlica* u dugom ali nikako i ni jednog trena dosadnom govoru ukratko je iznio srž knjige o familiji u kojoj je bilo i veleposjednika i birtaša i svjetskih pustolova (Oskar Vojnić, primjerice, po kojemu će uskoro jedna ulica u Subotici dobiti i ime) i vojnika i paora. Grlica je istakao kako u povijesti, barem do nedavno, veleposjednici obično igraju uloge »loših momaka« koji kinje kmetstvo i posvećuju se samo svojim užicima ali da danas historiografija ima drugačiji pristup stvarima, kojega se i on držao i da povijest danas valorizira cjelokupnu osebnost čovjekove biografije i individualno diferencira ljudske sudbe smještajući ih u jedinačni povijesni kontekst.

»Obitelj Vojnić jedna je od najznačajnijih familija između oblasti Tise i Dunava i pokušao sam je predstaviti čim objektivnije. Vojnici su davno tu došli, s naletom one vojske koja je Turke potisnula od Beča na jug, a njihov utemeljitelj, *Stipan Vojnić*, jedan je od prvih ljudi uopće zabljeglihenih u rodni listovima tadašnjih fra-

njevačkih gradskih administartora. *Stipan Vojnić* je dobio sve privilegije koje su tada pripadale vojnim odličnicima i penjao se u hijerarhiji društvenog življenja. Godine 1741. je napisao pismo gradskim ocima u kojemu je istakao svoje i obiteljske zasluęe za grad, oblast u cjelini, i istodobno istaknuo svoje zahtjeve. No, istodobno je Vojnić osjetio duh novoga doba. Odrekao se počasti koje su mu date kao vojniku i svoje je plemićko podrijetlo podredio građanskom svjetonazoru, svesno pristajući da kao veleposjednik i industrijalac plaća porez. To je samo na prvi pogled teška odluka, kao što rekoć, osjetio je duh novoga doba i bio, mogu slobodno reći, prvi kapitalist na ovim prostorima. Nije umovao kao kralj Louis, nakon njega

potop, već nakon njega-novo vrijeme. Nakon njega došla je cijela obitelj Vojnić, ostalo je povijest, ostalo je pripovijest, ostalo je ova knjiga.« - kazao je u uvodnoj riječi, među ostalim, *Mirko Grlica*. Već 1761. godine obitelj Vojnić imala je 22 tisuće katastarskih jutara zemlje, u vrijeme kada je cijela oblast slobodnoga kraljevskoga grada imala ukupno 34 tisuće. S imućnošću je došla i mogućnost školovanja i putovanja po Europi, te je nemali broj Vojnića uhljebljenje našao u diplomaciji i politici jačajući već ionako jake obiteljske položaje u društvu. »No, na koncu je ova knjiga ipak veliki hommage *dr. Josipu-Jozsefu Vojniću*, najistrajnijem arhivaru svih ostataka baštine ove ugledne obitelji, iz čije je bogate građe potekao i najveći broj fotografija s izložbe upriličene i otvorene istodobno s onom o knjizi o Vojničima, kazao je u završnim dijelovima svojega obraćanja nazočnima na promociji fotomonografije o obitelji Vojnić njen autor *Mirko Grlica*.

R. G. T.

"Lira naiva
2003"

Hermína Malković
IKAVICE MOJA

Lipa moja ikavice

Što nestaješ iz mog roda

Tako lipa i umilna

Al te čuti nije moda

Mladi momci i divojke

Ne divane više tako

Da l se stide il ne znaju

Zaboravljaju na te lako

Molim nane molim baće

Naučite mlade svoje

Ikavicu da divane

Da ne sramote pretke svoje

HERMINA MALKOVIĆ rođena *Dorotić* rodila se 1940. u paorskoj-zemljoradničkoj obitelji. Osnovnu i srednju školu završila je u Somboru. Radila je kao knjigovođa, a sada je u mirovini. Zaljubljenik je u umjetnost, poeziju, slike, glazbu. Voli ravnice, salaše i bunjevačke običaje, koji, kako kaže sama »na žalost, nestaju«. Poeziju piše već dugi niz godina.

Danas

Novine s m(j)erom

Poetski kutak: Šime Vučetić

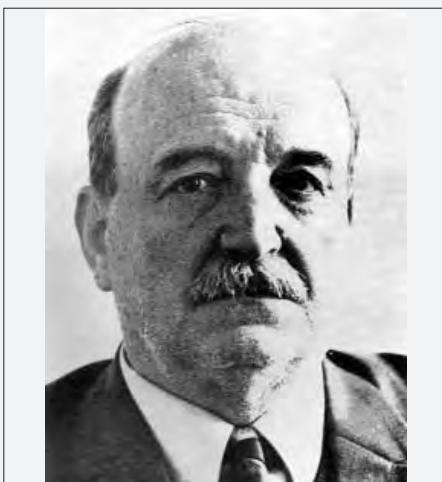
San o praiskonskoj zemlji

Pjesnik, esejist, književni povjesničar i kritičar *Šime Vučetić* rođen je 21. ožujka 1909. godine u Veloj Luci na otoku Korčuli. Osnovnu školu završio je u rodnome mjestu, potom se školuje u Splitu, a učiteljsku školu je završio u Dubrovniku. Od 1929., do 1941., učiteljevao je po dalmatinskim selima. Od 1945. godine živi u Splitu gdje djeluje kao član redakcije kulturne rubrike »Slobodne Dalmacije«, kao upravitelj Gradske biblioteke, te kao dramaturg Narodnog kazališta. Godine 1947. seli se u Zagreb gdje djeluje kao upravitelj »Radničke biblioteke«, nakon čega postaje urednik u izdavačkoj kući »Zora«, a od 1964., slobodni je profesionalni književnik.

Prva Vučetićeva zbirka pjesama »Svanuća« pojavila se zajedno s drugom, s »Pjesmama Ilije Labana I« 1939. godine. U književnoj su javnosti »Pjesme Ilije Labana« naišle na znatan odjek. Tako *Tin Ujević* u splitskom »Hrvatskom glasniku« među ostalim piše o ovoj Vučetićevoj zbirci kako nije u pitanju osnivanje novoga razreda pjesnika »nego prvo prodiranje sela u poeziju, s gubitkom reminiscencija Arkadije, s laganom modifikacijom tradicionalne narodne versifikacije, pri kojoj se na žalost nije u potpunosti sačuvala gramatička ispravnost, koja se ne smije žrtvovati metriki stih«. Vučetićevi su počeci vezani uz književnopovijesno razdoblje sintetičkog realizma, odnosno uz prodor svakodnevnog govora. Književnik i kritičar *Ante Stamać* bilježi sljedeće o Vučetićevoj poeziji: »U tadašnjem bogatom rascvatu pjesništva svakodnevnih stvari– gdje je s jedne strane tužila pa sjala nježna Cesarićeva kantilena, a s druge se pak strane cerio Krležin kerempuhovski grč – Vučetićevo oranje desetercem po skrovitim, neraskrčenim, stjenovitim jarugama jezika bilo je ravno i sukladno mucu glasa istisnutog iz njegovih rustikalnih likova«.

»Pjesme Ilije Labana« objavljene su kao rekapitulacije 1940, te 1952. godine, i uz »Knjigu pjesama« koja je objavljena 1948, ukorijenjene su u zavičajnom prostoru. Vučetićeva poezija iz tih zbirki nije ljupka sintetična razglednica mora ili prigorja, već je prvenstveno označavaju teogobne ljudske sudbine. Šime Vučetić

1949., objavljuje studiju »O našoj dramskoj kazališnoj lirici«, a potom i sljedeće knjige: »Ljubav i čovjek«, pjesme, 1955., »Vočke u teatru«, pjesme, 1956., »Čovjek u razvalini«, ogledi, 1956., »Krležino književno djelo«, studija, 1958., »Na svome«, izbor pjesama, 1958., »Rude na ogledalu«, pjesme, 1959., »Između dogme i apsurda«, eseji, 1960., »Hrvatska književnost 1914-1941«, rasprava, 1960., »Putnik«, pjesme, 1964., »Granice«, eseji i kritike, 1964., »Iza pozornice«, pjesme, 1971.

Šime Vučetić u svome tekstu »Smisao suvremene poezije« piše kako je »od kraja prošloga stoljeća, a osobito od 1914. godine slika i muzika poezije toga doba – moderne poezije – često razbijena, razjedinjena, grčevita, kakofonična... Gotovo su zamućene harmonije i jasnoće, gracioznosti stila i estetike mjere. Čini se stoga da je prošlo doba slatkih stilova, pučkih naivnosti i da se sve više, osobito poslije simbolizma i impresionizma javljaju mutne, bolne, razdrljene, pa i atomizirane slike umjetnosti, dakle i poezije«. Put Vučetićeva pjesništva, kakav se očituje slijedom objavljenih knjiga, nalazi svoj početak u narodnjačkom osjećaju socijalne ugroženosti puka, da bi završio u povratku tom puku, ali na jednoj sasvim drugoj razini kako to bilježi Ante Stamać »na razini jezika, u kojemu se bilo točnim preslikavanjem, bilo sanjarijom o praiskonskoj zemlji, ostvaruje jedno pjesništvo neobične konstrukcije, neobično

vitalne slikovitosti i neobično dramatičnog osjećanja vlastite povijesti«.

KOLIKO PUTA SKUPI SE JEZGRO

Koliko puta skupi se jezgro
i opet ga bura o zid lupi!
Koliko puta proviriš ljudski
i opet se u zlu proketo zatupi!

Kakve li su guste, mukle, tuste drame,
a uvijek nam zemlja mala, ista!
Nekad zalud u nevolji
iz daljine mir zablista.

Kako se u grlu javi žuč,
a pustoš uzima maha!
Kako nam je biće burno,
puno vlage i uzdaha!

Al ta svjetlost što nam svijetli
svojim uljem, svojom snagom,
odakle se vječno javlja
i vodi nas svijetlim tragom?

ZMIJA

U piru radosti
i u glasu smrti
spava ili psiče s nama
ljuta naša zmija;
ko zubar dube
i opako vrti.

Nitko ne bi reko
što se iza smijeha,
riječi i pogleda,
duboko iza kulisa,
valja, koti,
nestaje i izjeda.

Samo jasno znaš
Kad te milost jutra
izmučena okupa,
samo jasno znaš
kad te čekić od dosade
rasklima ko lutku
i na zemlju slupa.

Priredio: Z. Sarić

Aleksandra Šarčević, diplomirani filmski i televizijski producent

Jurim za američkim snom

Mlada, ambiciozna i atraktivna. Tri ključna pridjeva koja opisuju Aleksandru Šarčević. Već s četrnaest godina znala je da je njena sudbina vezana za film i produkciju. S puno hrabrosti i borbenosti ušla je u svijet magije, tamo gdje se obično nalaze djeca filmskih glumaca... No, to je nije obeshrabrilo. Iz Subotice je otišla za Beograd, gdje je diplomirala na Fakultetu dramskih umjetnosti, odsjek filmska i televizijska produkcija.

Danas u svojoj 27. godini nalazi se u New Jerseyu (USA) na državnom Sveučilištu Rutgers, gdje će magistrirati u školi za komunikaciju i nauku o informaciji. Posljednjih deset godina sudjelovala je u organizaciji Međunarodnog filmskog festivala na Paliću; sebe smatra djetetom tog festivala koji joj je mnogo dao, ali i uzeo. Na ovogodišnjem festivalu bila je izbornik programa »Paralele i sudari« na kojem je prikazano 12 dokumentarnih filmova o čovjeku i sudbini u zemljama tranzicije. Svoj osobni pečat dala je i na mnogim drugim filmskim festivalima u Europi, kao, recimo, u Cottbusu i Sarajevu.

► Dva puta ste započinjali život iz početka. Prvi put kao student u Beogradu, a drugi put kao student posljediplomac u New Jersey. Gdje je bilo lakše?

Za mene je započinjanje novog života u Americi bilo mnogo lakše nego u Beogradu, bez obzira što sam u Beogradu imala sestru i prijatelje. Bilo mi je nekako lakše adaptirati se. Sjajna je pomisao da ideš tamo gdje te nitko ne zna i gdje si slobodan činiti što ti je volja, naravno, u određenim granicama, zakonskim i moralnim. Ta pomisao da me nitko ne zna i da se opet moram dokazivati, i kretati iz početka jako mi je izazovna i inspirativna. Tamo sam dvije godine, ali se nisam još »amerikanizirala«. Ulazim u sustav, znam koje su strategije i principi koje treba pratiti, gdje pronaći rupu i kako ju preskočiti.

► Iz Subotice ste odsutni godinama. Kako gledate na svoj rodni grad?

Subotica jest moj grad i ostat će moj grad, ali to više nije grad u kojem živim. Na žalost, Subotica se svela na nekoliko meni dragih ljudi i na rodbinu. Iako poznajem mnoge ljude, tu se više ne osjećam kao kod kuće, prosto mi je nekako strano. Kada sam prošle godine došla u Suboticu nisam izašla u grad prva četiri dana, prosto iz nerealnog straha da ne doživim neko razočaranje ili šikaniranje, ali prvu večer kad sam izašla bilo je sjajno. Ove godine mi je nekako sve to bilo lakše. Ali, rekla bih da je ovo kratak period mog odsustvovanja. Za godinu dana malo se stvari mijenja i malo se stvari i promijenilo u Subotici od 2002. godine.

Abeceda života

By Aleksandra Šarčević

A Ana – moja mama... energija koja mi najviše nedostaje u dalekom svijetu...

B Bandašica... ili »najlipša divojka«... bilo je to davne '91... osim što je bio lijep i nezaboravan, ovaj događaj mi znači mnogo jer se desio dok sam bila dijete... pružio mi je neku vrstu nepobjedivog samopouzdanja...

C CSM – Centar za stvaralaštvo mladih, Beograd – nezamjenjivo iskustvo stječeeno kroz radno-kreativnu atmosferu i divne ljude...

Č Čakulanje... izraz koji sam prihvatila od mog velikog drugara i kolege Miće... čini mi se nekako da bolji termin za časkanje od ovoga ne postoji... a volim čakulati, ih...

Š Sandra, Simona, Suzana & Ja kao »4S«... ah, kakav tim... ovaj skup vezujem za školske dane, naročito one provedene u Gimnaziji... burna, ali lijepa i vesela vremena...

D Debatni klub – škola koja me je naučila uspješno prevazilaziti konfliktne situacije... najdraži su mi trenuci koji su se desili za vrijeme ljetnih kampova na Jabuci kod Prijepolja...

DŽ Džerzi Stejt – ili država New Jersey... recimo da ova država ima ulogu prehranjivati veliki dio američke istočne obale... kao što i Vojvodina ima istu ulogu od kako postoji za prostore bivše i sadašnje nam zemlje...

D Dak, devrek, don... to je jedino što mi pada na pamet pod ovim slovom...

E Eklektik (Eclectic), Montclair, New Jersey... i tamo u dalekom svijetu tragam za prostorom koji će me najviše podsjećati na subotički Café Antiquarium... poput ovog našeg (sada premještenog) i ovaj američki predstavlja idealno mjesto za jutarnja meditiranja uz kavu i dnevne novine...

F FDU – Fakultet dramskih umjetnosti, Beograd – studentski dani... možda najljepši... usput su se dešavale i demonstracije, bombardiranja... što li smo sve naučili?!

G »Gospodar Prstenova« – knjiga koju sam prvi put pročitala pri kraju osnovne škole... sjećam se silnih suza koje sam prolila... i ponovo je čitam u iščekivanju posljednjeg djela Jacksonove filmske trilogije...

H Hormoni – svašta su mi radili... i još uvijek mi svašta rade...

I Ivančica – cvijet koji me čini sretnom...

J Jasna – moja sestra... jedno vrijeme uzor, a potom svesrdna podrška... shva-

Aleksandra Šarčević

tila sam pored nje kako je malo potrebno za sreću... a shvatila sam također da su moguće transformacije za koje misliš da se nikada neće desiti...

K Kotbus (Cottbus, Njemačka) – prvi inozemni filmski festival koji sam posjetila, 1997. godine... festival koji mi je otvorio mnoga vrata... posle njega se desilo Sarajevo a potom i ostala, meni važna, okupljališta filmskog svijeta...

L Labor – zvuči blesavo ali istinito... stvarčica za kojom sam bezuspješno tragala tjednima kada sam se preselila u Jersey... umjesto pravog, okruglog lavora uvalili mi povećni plastični kontejner pravokutnog oblika... nije im bilo jasno kako to da hoću prati ponešto od rublja i to rukama... jedna od onih priča koje ću prepričavati unučićima...

LJ Ljilja X 2 – jedna Ljilja je bila zamjena za sestru u vrijeme kada mi je sestra bila najpotrebnija, a nalazila se daleko... druga Ljilja je zamjena za mamu koja je sada daleko od mene...

M Mimi – jedno čudesno dijete...

N »Naša Borba« – dnevne novine iz kojih sam prikupila najveći dio privatne novinske dokumentacije...

NJ New York – savršeno mjesto na svijetu po kojem lutam, a da rijetko zalutam...

O Osmjeh – »osvježava, a ne goji«... volim ga na svom licu... i volim kada ga vi-

dim na licima drugih...

P Palički filmski festival – mjesto koje me je profesionalno opredijelilo... mnogo mi je dalo, ali i mnogo uzelo... drugim riječima, obostrana ljubav za cijeli život...

R Razum – u većini slučajeva je pobijedivao srce... htjedoh reci »šteta«, no ipak se služim onom poznatom – »tko zna zašto je to dobro«?!

S Subotica – moja mentalna ostava u koju uvijek rado svraćam...

Š Šnenokle – njam, njam... najbolje su kada pjenušava bjelanca plivaju u mlijeku od žumanaca... ali nisu loše ni kada je sve pomiješano...

T Tata Vinko... teško je navesti jednu priču ili jedno sjećanje na njega... zbog njega sam postala hrabrija i odlučnija... kažu mi da sam njegove naravi i sretna sam zbog toga...

U Upornost – jedna od mojih jačih osobina...

V Vlak – kao prijevozno sredstvo... volim ga jer dozvoljava vrijeme za raznorna razmišljanja i svaštarenja... a i vala dosta sam vremena provela u njemu... i još uvijek provodim...

Z Zeka... nesretne ljubavi su vječne ljubavi...

Ž Život. – Abecedi života nikad kraja...

► Mnogo se priča o američkom snu. Postoji li američki san?

Mislim da postoji. Prije nego što sam otišla u Ameriku nisam vjerovala u američki san; definitivno nisam vjerovala, jer ti svoje snove možeš ostvarivati svugdje, bez obzira je li to Subotica ili Amerika. Međutim, ispostavilo se kako živim i promatram stvari i kako se situacija mijenja, da su snovi vrlo mogući i samo je bitno od tebe koliko se angažiraš i juriš stvari, koliko se guraš. Treba biti pametan, pronaći šansu i iskoristiti je i biti na pravom mjestu u pravo vrijeme. Mislim da je to sve vrlo individualno. Smatram da američki snovi postoje, iako još ne živim američki san, ali ga jurim – to je jedino točno.

► Pošto kod Vas ne postoji nostalgija za vojvodanskim načinom života, postoji li nostalgija za domaćom kuhinjom?

Definitivno ne. Ali, zato što svega toga ima i tamo. Možda ne tog okusa i oblika, ali sve je prisutno na tržištu. Pošto sam započela novi život, odlučila sam se i za novu kuhinju. Jednostavno, sebe primoravam jesti zdravu hranu. Uživam u tome i dobro se osjećam. Kada poželim kolač, odem i kupim si kolač i to je to. To nije krempita, ali liči na krempitu na američki način. Počela sam kupovati nacionalne kuhare. Nešto što me do sada nije zanimalo počelo me je zanimati, a je li to stvar neke dobre organizacije ili zanimanja, ili je to sve jednostavno nametnuto, nisam još sigurna. Na primjer, moj poštanski pretnac je svaki dan prepun. U Subotici sam dobivala jedno pismo mjesečno. Međutim, u USA poštanski pretnac mi je pun nekih flajera, brošurica, prijedloga za neku novu kuhinju, novu knjigu, taj marketing jako dobro funkcionira. I, naravno, kao obično ljudsko biće ja se primim na te podvale i provjerim što se to sprema u najnovijem restoranu.

► Što Vas posebice oduševljava u New Yorku?

Ulice, gužve. Oduševila me je mješavina svega – ljudi, stilova i načina ponašanja i oblačenja. To je grad koji se mnogo razlikuje od ostalih gradova koje sam upoznala po Americi. Čula sam da se jedino San Francisco može porediti s New Yorkom.

► Jeste li zadovoljni svojom abecedom života?

Definitivno jesam. Svoje snove koje sam imala polako ostvarujem. Za nekih deset godina vidim sebe u Europi. Prekretnica u mom životu bila je kada mi je za moj 14. rođendan sestra poklonila knjigu u kojoj je bila posveta »Hoćeš li postati Cica frizerka ili filmski producent, pitanje je sad?« Mislim da ta neka abeceda postoji i oslikava moj život i putove kojim sam se kretala i mislim da za sada mogu reći da jesam zadovoljna. Ne mogu reći do kojeg sam slova došla, ali jesam zadovoljna.

M. M.

Na osnovu članka 3. Odluke o stipendiranju studenata s teritorije Autonomne Pokrajine Vojvodine na osnovnim studijama fakulteta u Republici Srbiji »Službeni list AP Vojvodine«, broj: 10/03)

Tajništvo Izvršnog vijeća Autonomne Pokrajine Vojvodine, Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 16, **raspisuje**

NATJEČAJ

ZA STIPENDIRANJE STUDENATA S TERITORIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE NA OSNOVNIM STUDIJAMA FAKULTETA U REPUBLICI SRBIJI, ZA POTREBE POKRAJINSKIH ORGANA U ŠKOLSKOJ 2003/2004 GODINI

I.

Oglašava se natječaj za stipendiranje 8 (osam) studenata s teritorije Autonomne Pokrajine Vojvodine na osnovnim studijama fakulteta u Republici Srbiji, za potrebe pokrajinskih organa, i to:

na pravnom fakultetu 3 studenta,
na ekonomskom fakultetu 1 studenta,
na fakultetu organizacijskih znanosti ili
fakultetu političkih znanosti 1 studenta,
na tehničkom fakultetu, tehnološkom
fakultetu ili prirodno-matematičkom
fakultetu 1 studenta,
na tehničkom fakultetu – računarstvo ili
telekomunikacije 1 studenta,
na filozofskom fakultetu – katedra za
rumunjski jezik 1 studenta.

II.

Prijavu na natječaj može podnijeti student treće i narednih godina studija pod sljedećim uvjetima:

da je državljanin Republike Srbije,
da nije ponovio ni jednu godinu studija,
da je na prethodnim godinama studija postigao prosječnu ocjenu najmanje 8,5 i
da ima prebivalište na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine na dan stupanja na snagu Odluke o stipendiranju studenata s teritorije Autonomne Pokrajine Vojvodine na osnovnim studijama fakulteta u Republici Srbiji, odnosno 25. srpnja 2003. godine, kao i na dan podnošenja prijave za dodjelu stipendije.

III.

Visina stipendije iznosi 7.000,00 (sedam tisuća) dinara neto mjesečno.

IV.

Stipendija dodijeljena na osnovu uvjeta i kriterija iz ovog natječaja isključuje primanje stipendije ostvarene po nekom drugom osnovu.

V.

Od osam utvrđenih stipendija, četiri će se dodijeliti pripadnicima srpske nacionalnosti, a tri će se dodijeliti studentima pripadnicima nacionalnih manjina koji se aktivno služe jezikom te manjine a ispunjavaju uvjete iz točke II. natječaja. Prilikom dodjele stipendija studentima pripadnicima nacionalnih manjina vodit će se računa o procentualnoj zastupljenosti nacionalnih manjina.

Jedna stipendija dodjeljuje se studentu pripadniku romske nacionalne manjine koji ispunjava uvjete iz točke II. na - tječaja osim uvjeta koji je propisan u alineji 3, a odnosi se na prosječnu ocjenu.

VI.

Stipendist gubi pravo na stipendiju ako ostvari prosječnu ocjenu za prethodne godine studija ispod 8,00.

Stipendist gubi pravo na stipendiju i kad ponovi godinu studija.

Stipendist pripadnik romske nacionalne manjine ne gubi stipendiju iz razloga utvrđenih u stavu 1 i 2 ove točke.

VII.

Stipendist zadržava pravo na stipendiju do okončanja apsolvetskog roka.

VIII.

Izvršno vijeće AP Vojvodine osigurat će stipendistima da za vrijeme raspusta obave jednomjesečnu obuku u pokrajinskim organima uprave, organizacijama i službama (u daljem tekstu: pokrajinski organi).

IX.

Izvršno vijeće AP Vojvodine osigurat će stipendistima da nakon okončanja studija obave pripravnički staž u pokrajinskim organima.

Nakon obavljenog pripravničkog staža stipendist zasniva radni odnos na neodređeno vrijeme u pokrajinskim organima.

X.

Stipendist koji je zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme u pokrajinskim organima obavezan je da u njima ostane u radnom odnosu najmanje onoliko vremena koliko je primao stipendiju.

XI.

Stipendiju dobivenu po osnovu ovog natječaja stipendist vraća kada po završenom pripravničkom stažu svojom voljom ne zasnjuje radni odnos na neodređeno vrijeme u pokrajinskim organima.

Način vraćanja stipendije regulirat će se ugovorom.

XII.

Prijave na natječaj s dokazima o ispunjavanju uvjeta iz točke II. natječaja podnose se **Tajništvu Izvršnog vijeća AP Vojvodine, Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 16**, u roku od 15 dana od dana objavljivanja u sredstvima javnog informiranja.

Prijave razmatra i odluku o dodjeli stipendija donosi Komisija za dodjelu stipendija.

Neblagovremene i nepotpune prijave neće se uzimati u razmatranje.

TAJNIŠTVO IZVRŠNOG VIJEĆA AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

www.tippnet.co.yu

- Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
  - Izrada web-prezentacija
  - Prodaja računala i računarske opreme
  - Projektiranje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
  - Prodaja licenciranih softwera
  - Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
  - Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera
  - Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
- Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. 024/555-765, E-mail: support@tippnet.co.yu

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađorđev put 2, telefon

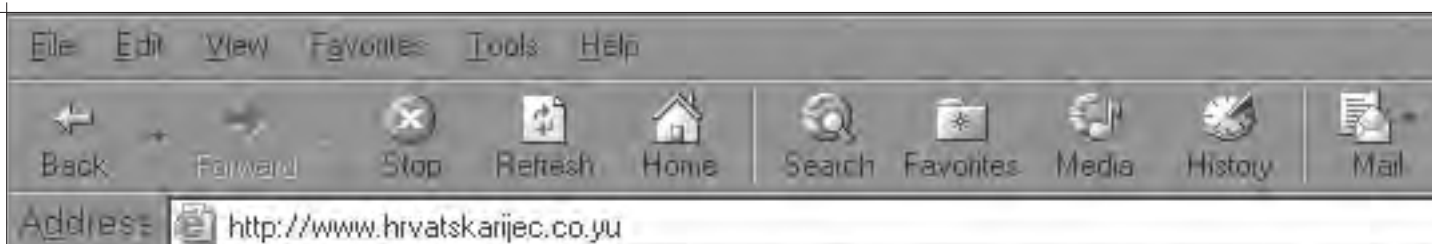
(danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon

(danonoćno): (024) 792-202

U slučaju kada je pokojnik umirovljenik - račun umanjujemo za iznos koji participira penzioni fond.

Raspored sprovođa i umrlice na Internetu: www.funero.co.yu

Sigurnost na Internetu

Savjetnik za sigurnost Europske radne grupe za elektronski kriminal (EECTF) Dario Forte upozorio je sudionike nedavne konferencije o sigurnosti da se europski stručnjaci za sigurnost sve češće bave računarskim kriminalom. »Broj sivih klobukia u Europi raste«, kaže Forte, misleći na ljude koji su uposleni kao savjetnici za sigurnost, ali se bave i kriminalnim zlouporabama. »Kompanije moraju pojačati kontrolu uposlenih u informatičkim odjeljenjima, a klijenti moraju dobro razmisliti prije nego što prepuste upravljanje informacijskim sustavima radnicima po ugovoru«. Forte je naveo primjer italijanske hakerske grupe Reservoir Dogs. Od četrnaest uhićenih članova te grupe, čak deset su legalno radili kao

savjetnici za sigurnost. Ta grupa je prova-

KORISNI LINKOVI

<http://www.cro-web.com>

Hrvatske portal stranice s aukcijama, vijestima, banner mrežom, cro-web top 50 listom, windows tips&tricks, software download sekcijom, popis više od 400 free web hostova s pretraživačem i još puno toga...

<http://www.lijepanasa.com>

LijepaNasa.com je hrvatski website posvećen Hrvatskoj, hrvatski linkovi, album fotografija, novosti, glazba i mp3 veze.

<http://www.go-mrav.com/>

Stranica namjenjena zabavi. Opustite se uz mnoštvo zezancija, viceva, zabavnih tekstova i igrice, te pošaljite prijatelju šaljivu flash razglednicu. Ukoliko se bavite slikarstvom ili fotografijom pozivamo vas da dodate svoje radove u našu galeriju slika.

<http://www.hej.hr/>

Dnevno svježe vijesti iz politike, sporta, gospodarstva, mobilnih tehnologija, računala, glazbe, mode i mnoštvo drugih zanimljivosti i korisnih informacija.

ENCIKLOPEDIJA WEB-a

HTTP – skraćenica termina Hyper Text Transfer Protocol (jezik za prijenos hiperteksta) – osnovni protokol koji koristi World Wide Web i koji definira način na koji se poruke organiziraju i šalju, i koje akcije Web serveri i browseri trebaju poduzeti u slučaju različitih komandi. Njegova osnovna funkcija je uspostavljanje veze s Web serverom i prenošenje HTML stranica u browser klijenta. Na primjer, kada u browser unesete URL, automatski se šalje HTTP komanda Web serveru koja ga upućuje da treba učitati traženu Web stranu. U HTTP-u se svaka naredba izvršava nezavisno od prijetih naredbi.

E-mail – Skraćenica termina »elektronska pošta« ili »electronic mail«, što znači prijenos poruka preko komunikacionih

mreža. Ove poruke nastaju unošenjem zapisa preko tastature ili elektronskih fajlova s diska. Većina kompjutorskih mreža ima e-mail sustav. Neki elektronski e-mail sustavi su ograničeni na jedan kompjutorski sustav ili mrežu, dok ostali imaju gateway (kola za međuvezu s vlastitim hardverom i softverom) ka drugim kompjutorskim sustavima, što omogućuje korisnicima slanje pošte na bilo koju lokaciju u svijetu.

Bookmark je oznaka ili adresa koja se odnosi na određeni dokument ili određeni dio dokumenta. Također, znači obilježavanje dokumenta ili dijela dokumenta radi kasnijeg ponovnog pristupa. U oblasti Weba, bookmark je sačuvan link (URL) ka Web stranici i koristi se za stranice kojima korisnik često pristupa, ili za brzi pristup Web sajtovima. Lista koja sadrži bookmark-ove naziva se »bookmark lista« ili »hotlista«.

lila u preko tisuću sustava međunarodnih kompanija, agencije NASA, američke kopnene vojske i mornarice.

Grupu Reservoir Dogs predvodio je haker Pentoz, a uhvaćeni su tek poslije opsežne međunarodne istrage. »Provaljivali su u sustave i svako računalo su zloupotrijebili samo po jednom, a zatim ga potpuno očistili kako ne bi ostavljali dokaze«. Istražitelji američke vojske, čiji su sustavi bili napadnuti sa zloupotrijebljenog servera jedne njemačke kompanije, uspjeli su otkriti trag do davatelja Internet usluga u Italiji.

Bojan Todorov, YUFCC

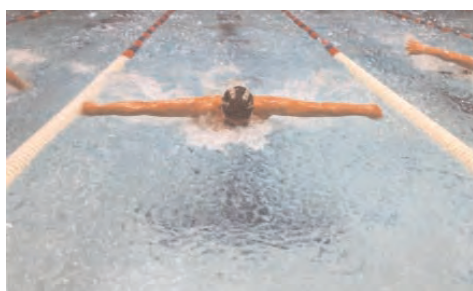

Čari plivanja

Meteorolozi ne najavljuju skori kraj ljeta, pa tako možemo produžiti i aktivnosti vezane uz najtoplije godišnje doba. Štoviše, kada se radi o plivanju, ako imate sreće da se u vašem mjestu stanovanja nalazi zatvoreni bazen, u ovoj vrsti sporta možete uživati cijele godine. Bilo leđno ili prsno, delfin ili kraul, pa čak i potpuno proizvoljni osobni stilovi, plivanje uvijek donosi organizmu samo pozitivne utjecaje. Upražnjavanjem bilo kojeg od ovih stilova aktiviran je vrlo veliki broj mišića, a ozljede su u ovom sportu prilično rijetke.

Bilo u stojećem, sjedećem ili ležećem položaju, izloženi smo sili gravitacije 24

sata na dan, tijekom cijelog života. Voda je medij gušći od zraka, pa je tako u njoj i raspored sila koje djeluju na tijelo drugačiji. U plućima se nalazi određena količina zraka, a sama tjelesna tkiva sadrže vodu u velikom postotku, pa tako sila uzgona potiskuje tijelo prema površini. Kada uzmemo u obzir i činjenicu da niti je dan dio tijela nije pritisnut o bilo kakvu vrstu podloge, boravak u vodi na organizam djeluje u svakom slučaju opuštajuće.

PLOVCI: Poboljšanje tehnike: Imate li poteškoća s nekim od stilova plivanja koji biste željeli bolje usvojiti, ima nekoliko sitnica koje će vam olakšati učenje. Preporučujemo vam da se prvo dobro informirate o pravilnom izvođenju zaveslaja rukama i radu nogu. Nakon toga, vježbajte zaveslaj rukama stojeći u vodi do vrata, tako ćete se najbolje moći koncentrirati na detalje. Što se pravilnog rada nogu tiče, možete ga vježbati držeći se za rub bazena (ili neku drugu vrstu obale), a kasnije si pomoći plovkom namijenjenim upravo za ovu svrhu. Plovke za plivanje možete naći u bolje opremljenim sport-

skim prodavaonicama, cijena im je pristupačna jer su najčešće od plastike ili stiropora, a ukoliko ih niste u mogućnosti kupiti, uvijek se možete snaći s običnim komadom stiropora, jastučićem na napuhavanje ili nečim sličnim što će se održati na površini vode. Plovak držite pruženim rukama ispred sebe i neko vrijeme vježbajte samo pravilan rad nogu. Nakon što ste vježbali rad ruku i nogu odvojeno, bit će vam puno lakše kada počnete vježbati tehniku u cjelini. Plovci su idealna stvar i za djecu, kada se odluče skinuti »narukvice i šlauhe« za plivanje, a nisu još sigurni u vodi bez pomagala.

VJEŽBE U VODI: Naslonjeni na rub bazena možete raditi mnoge vježbe, kao što je podizanje koljena na prsa, pruženih ili savijenih nogu, za vrijeme čega aktivirate trbušne mišiće i pregibače kuka. Svatko je u baze nu barem jednom radio neku od ovih vježbi. Zato ćemo vas upoznamiti s nekim vježbama koje možete raditi u dubljoj vodi, istovremeno aktivirajući nekoliko skupina mišića i koje su, naravno, samo za dobre plivače.

Trup je u okomitom položaju, a pružene ruke i noge postavite vodoravno. I ruke i noge rade isti pokret – širenje i skupljanje po vodoravnoj ravnini, ali će ruke biti skupljene kada su noge raširene, i obrnuto, kako bi se lakše održavali na površini. Trbušni mišići održavaju noge u vodorav-

nom položaju, a mišići ramena održavaju ruke. Kada širite noge, aktivirate mišiće stražnjice, a kada ih skupljate unutarnje mišiće bedra. Kod širenja ruku, aktivirani su mišići leđa, a kod skupljanja prsni mišići.

Ukoliko vam je vježba preteška za početak, ruke i noge možete širiti i skupljati i u okomitom položaju, tada će trbušni mišići biti nešto manje aktivirani, ali će zato mišići ramena raditi više.

U dubokoj vodi možete i oponašati pokrete hoda, dakle kretanje naprijed i natrag pruženim rukama i nogama. Ponovno ćete opteretiti mišiće stražnjice, trbuha, prednje i stražnje strane bedra, a u gornjem dijelu tijela prednju i stražnju stranu ramena i gornji dio leđa.

MASAŽA: Da sve bude još učinkovitije, voda će vas masirati svo vrijeme dok se kroz nju krećete. Za sve one manje poduzetne ili više umorne uvijek postoji alternativa – jacuzzi ili termalni bazen. Općenito, kada je voda u pitanju, potrebno je samo malo mašte da biste otkrivali uvijek nove načine kako za vježbu, tako i za opuštanje.

Bojana Muačević

Najdragocjenije kamenje na svijetu

Ah, ti dijamanti!

Kristalizacijom ugljika, duboko u utrobi zemlje prije stotinu i više tisuća godina, nastali su mali i malo veći prozirni kamenčići, a onda su ih neki tektonski poremećaji poput vulkanskih lavina i zemljotresa izbacili na površinu zemlje, da bi ih, na koncu, juveliri ugradili u skupocjeni nakit vrtoglave tržišne cijene.

Blistajući neodoljivim sjajem ljudske (čitaj ženske) slabosti, dijamanti su zauvijek zagospodarili najsuetnijim prikazom društvene moći i socijalnog prestiža. Imati i pokazati ih...!

POVIJEST: Sve do 18. stoljeća Indija je imala primat u distribuciji ovih plemenitih kamenčića, a iz ove mnogoljudne azijske zemlje datira i prvi pisani zapis (na sanskritu, 4. vijek p. n. e) u kojem je upravo opisana trgovina dijamantima. Nakon iscrpljenja tamošnjih nalazišta, tržište je pronašlo novi izvor u Brazilu, iz kojeg potječu čuveni *carbanadosi* »crni dijamanti«, da bi

Sertisseur

Zanatlije koje se bave prefinjenim, hiper preciznim zanimanjem ugradnje dragog kamenja u zlatni nakit nazivaju se stručnom terminologijom, Sertisseuri. Njihova djela možete vidjeti, ali i kupiti u prestižnim glasovitim draguljarnicama Cartiera, Van Cleefa, Bertoluccija, Choparda i drugih.

u 19. stoljeću primat najkvalitetnijih izvorista preuzeo afrički kontinent. Na obali rijeke Orange (Južna Afrika), obitelji De Beer se »posrećilo« da na njihovom zemljištu bude otkrivena najjača »žica«, a slijed eksploatacijske budućnosti nastavi svoj nepresušni niz sve do današnjih dana u kojima ova afrička dijamantna dinastija drži gotovo 80 posto svjetske proizvodnje. Današnje tržište izvan Južne Afrike zastupljeno je još u Namibiji, Bocvani, Angoli, Tanzaniji, nešto malo u pojedinim republikama bivšeg SSSR, te Australiji, ali je svjetska metropola i glavni dijamantni grad, belgijski Antwerpen. Belgijski korijeni afričkih kolonizatora započeli su već koncem 19. stoljeća masovnu obradu kristalnog blaga u desetinama specijaliziranih tvornica, ubrzo formirajući i prvu burzu za promet dijamantima (1893.). Danas u ovom industrijskom gradu postoji ulica po imenu Pelikaanstraat, u kojoj posluje preko 1600 tvrtki koje u svom opisu imaju dodirnu točku sa svjetlucavim kamenjem.

ČETIRI DIJAMANTSKA C: Svaki kvalitetni dijamant mora posjedovati četiri C (carat, colour, clarity & cut – težinu, boju, čistoću i rez), osobine kojom se potvrđuje kvaliteta i određuje njegova tržišna vrijednost.

Karat iznosi težinu od 0,2 grama, najkvalitetnija boja je »bezbojna« i nose najvišu oznaku D, čistoća podrazumijeva što manje tragova minerala ili plinova koji se zadrže tijekom kristalizacije, dok se rez na kojem piše »Cut in Antwerp« smatra najkvalitetnijim i savršeno izbrušenim dragim kamenom koji dopušta maksimalni prolaz svjetlosti.

Peti C

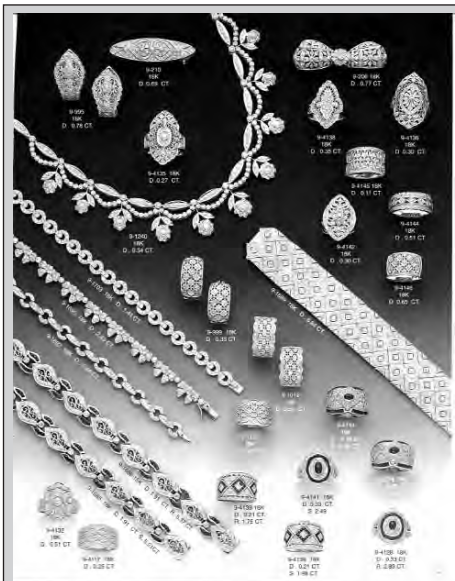
Uz već spomenuta 4C, postoji i peti C (confidence-povjerenje), što je također veoma važna niska u trgovini ovim plemenitim i skupocjenim svjetlećim dragim kamenjem.

VRSTE: *Brilijant* - Na ovom kamenu postoji 57 faseta (plohe koje krugoliko obrubljuju kamen, a tada dolazi do najmanjih gubitaka). *Marquise (navette)* - kamen izrezan poput oka. *Baguette*-dijamant s ravnim fasetama (plohami).

Najpoznatiji svjetski primjerci: *Koh-i-noor (planinsko svjetlo)*, -dragulj objektivno neizrecive materijalne vrijednosti, koji se nalazi u vlasništvu britanske krune. Prvobitno je težio čak 600 karata, dok ih danas ima 108,93

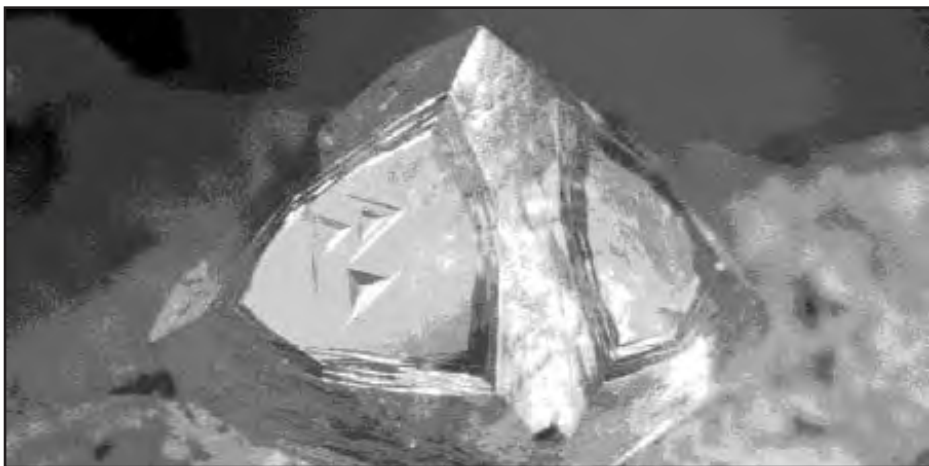
Cullinan - Ovo je najveći svjetski dijamant, koji je prvobitno težio fantastično nevjerovatnih 3106 karata, ali je po nalogu engleskog kralja Edwarda rasiječen u 9 velikih i 96 manjih primjeraka. Cullinan u obliku suze ima 530 karata.

Blue Hope - Dragulj krune Louisa XIV, za koje g postoji vjerovanje da donosi nesreću obzirom da su obitelji Hope i McLean koje su poslije bile u njegovu posjedu, završile u posvemašnjoj bijedi. ■

Dijamanti su vječni

Filmska umjetnost je još više uzdigla mit o dijamantima, posvećujući im značajno mjesto u brojnim scenama srceparajućih, romantičnih trenutaka izljava ljubavi, James Bond se nosio s njima, a »Doručak kod Tiffanyja« ostaje zauvijek besmrtni i scenom ispred očaravajućeg izloga po kojoj je film dobio ime. Grandiozni »Tita-nic«, također je odao počast jednom velikom dijamantu, »Srcu mora«, 170 karatnom dijamantu koji je pripadao pokojnoj Lady Diani.

Kralj hazardnih igara: Nj. V. rulet

Magična kuglica na kotaču sreće

Davne 1938. godine u svom epohalnom djelu »Homo ludens« nizozemski filozof Johan Huizinga je igru i njezinu ulogu u ljudskom društvu definirao: »Igra je dobrovoljna radnja ili djelovanje u unaprijed određenim granicama prostora i vremena, na osnovi dobrovoljno prihvaćenih, ali bezuvjetno obveznih pravila, djelovanje koje je samome sebi svrha i koje je praćeno osjećajem napetosti i radosti, kao i svježću o življenju koje se razlikuje od običnog života...«.

Čovjek trećeg milenija, po pitanju svijesti poimanja određene hazardne igre, niti danas se ni po čemu ne razlikuje od 4000 godina starog pretka iz drevnih civilizacija starog Egipta, Indije i Dalekog istoka, kojemu je ovaj vid poročne zabave bio također veoma blizak. Jer hazard predstavlja, uslijed svoje neraskidivo primamljive povezanosti sa materijalnim dobitkom, vrhunac ljudske opsesije igrama (na sreću), a rulet kao igra, vrhunski domet čovjekove inventivnosti na tom planu.

Hazard

Riječ hazard potječe od arapske riječi az-zahr što u prijevodu znači igra s kockom, pa se s razlogom svaka igra u kojoj postoji rizik novčanog dobitka ili gubitka naziva kockanje.

POVIJEST RULETA: Posve slučajno, u sferi njegove budućnosti u svijetu hazardnih igara, rulet je izmislio i konstruirao francuski filozof i matematičar Blaise Pascal, isključivo za osobne potrebe dokazivanja matematičke teorije o slučajnosti niza brojkica koje se pojavljuju nakon određenog broja pokušaja. Ovom spravom, u biti, je želio pokazati relativnost razumski pojmljivih stvari, a samim time i negirati uvriježeni i dominantni determinizam njegovog doba. Ali kako to uvijek biva, vrh nje kupi spretniji i brži (posve u skladu s definicijom igre), a glede ruleta bio je francuski avanturista Françoise Blanc, koji je uvidio izvanrednu priliku da matematičarev izum pretvori u kockarsku napravu neslučenih biznis mogućnosti. Adaptiravši »đavolji stroj«, kako je u svojoj domovini prozvan i anatemiran od strane kralja Louis-Phillipea kao bogohulna naprava, »hazarderski poduzetnik« je svoju mašineriju prenio u susjednu Njemačku, gdje je u banjskim lječilištima ubrzo krenuo nezastavljivi kotač najhazarderskije igre moder-

nog svijeta. Bogati i dokoni ubrzo su postali ovisni o prestižnoj zaraznoj zabavi u kojoj je preko noći znao nestati obiteljski imetak, nasljedstvo ili poslovni dobitak, a

mali je broj onih koji su, ustajući od stola, ostajali u novčanom plusu. Pošast zvana rulet širila se neslučenom brzinom diljem Europe, da bi koloniziranjem novog, američkog kontinenta, ubrzo stigla u prostore koji će je u budućnosti i najviše proslaviti.

RULET ZA POČETNIKE: Brojevi na ruletnom cilindru (kotaču) poredani su, vjeruje se, onako kako ih je sam Blaise Pascal poredao, dok su cifre na stolu poredane svojim prirodnim slijedom (0-36) i podijeljene u tri kolone (tuceta).

Točno pogođen broj – 36 x uloženo
Žeton na dva broja (ševal) – 17 x (broj do-
bijenih žetona)

Žeton na tri broja (transverzal) – 11x

Žeton na četiri broja (kare) – 8x

Žeton na kolonu dvanaest brojeva (duzen) – 2x

Proste šanse (crveno-crno, par-nepar) – 1+1x

Blanc

Otac institucije ruleta Francois Blanc uspio je zaraditi na svojoj promućurnosti impresivni imetak od 200 milijuna zlatnih franaka u gotovu. Iz njegovog doba bila je poznata uzrečica kako u ruletu nekad dobiva crveno, nekad crno, ali bijelo (Blanc) uvijek.

Velika serija: brojevi s lijeve i desne strane od nule: 26,3,35,12,28,7,29,18,22 (lijevo) i 32,15,19,4,21,2,25 (desno)

Mala serija: nalaze se na suprotnoj strani kotača

– 27,13,36,11,30,8,23,10,5,24,16,33

Orfelini (siročići): preostali brojevi – 1,20,14,31,9 i 6,34,17

Matingale progresija: Povećanje uloga 1-2-4-8

D'Alembertprogresija: Povećanje uloga 1-2-3-4-5

KOCKARNICE (KASINA): Za razliku od svoje nepopularnosti u postojbini i krajnjem protjerivanju, na svom početku, danas rulet ima protivnika u zakonskoj regulativi pojedinih zemalja, pa su pasionirani igrači primorani često putovati u najbliže »hazarderske oaze«. (Primjera radi Talijani i Austrijanci igraju u njima susjednoj Sloveniji). S druge strane, pojedine zemlje (kneževina Monaco) ili savezne države (Nevada, SAD), upravo zahvaljujući »Pascalovoj igri« ostvaruju svoju egzistenciju, bazirajući na njoj veliki dio planiranog dohotka. Prestižna kasina u Monte Carlu i Las Vegasu impresivna su zdanja okružena blještavilom turizmu prilagođene infrastrukture mnogobrojnih luksuznih hotela i pratećih objekata. Rulet je igra imućnih, ali i onih koji bi željeli svoje skromnije priho-

Kockar

Književnost je često svjedočila o ruletu, a najbolje djelo, koje gotovo u potpunosti dočarava sociološko-psihološku sliku ove igre i njezinih igrača, bez sumnje je »Kockar« F. M. Dostojevskog i samog pasioniranog igrača.

de uvećati u dodiru s »kotačem sreće«, a industrija zabave, u kojoj ova igra dominira, spremna je udovoljiti svakom prohtjevu potencijalnog igrača. Jer iako je matematičar Pascal, istina sasvim drugom namjerom, izmislio igru kuglice koja rotacijom kotača daje dobitni broj, njen »hazarderski otac« zapravo je avanturist Blanc, čijom se poslovnom inventivnošću danas na ruletu »okreću« milijarde dolara, eura i ostalih svjetskih valuta. Napetost i želja za drugačijim životom, parafrazirani iz Huizingine definicije, upravo su, uz želju za materijalnim dobitkom, osnova definicije najhazarderskije igre u svijetu kocke – Njegovog Veličanstva ruleta. ■

Sportske vijesti

Nogomet

Andora – Hrvatska 0:3

Hrvatska nogometna reprezentacija rutinirano je osvojila tri očekivana poena u kvalifikacijskom susretu skupine 8, pobjedom nad ama-

terima iz simpatične brdske države Andore. Strijelci na ovoj utakmici koja je predstavljala uvertiru pred odlučujuće okršaje protiv izravnih

konkurenata za plasman na EP u Portugalu 2004 bili su: *Niko Kovač*, *Josip Šimunić* i *Giovanni Rosso*.

Odbojka

Uspješan start SCG

Najbolji odbojkaši SCG startali su s tri uvodne pobjede na Evropskom prven-

stvu koje se igra u Njemačkoj. U skupini A (Leipzig) pobijedili su Nizozemsku, Bugarsku i Rusiju uz ostvareni set koeficijent 9-2.

Atletika

Mutola osvojila milijunski »jackpot«

Fenomenalna trkačica na 800 metara *Maria de Lourdes Mutola* iz Mozambika jedina je uspjela ostvariti svih šest pobjeda na Grand Prix mitinzima (Oslo, Pariz, Rim, Berlin, Zurich i Bruxelles) i sama

osvojiti jackpot u iznosu od milijun dolara koji je bio predviđen za najuspješnije tijekom cijele sezone. Uz zlato na Svjetskom prvenstvu (Pariz), uz konstantnu formu i šest pobjeda u najvažnijim utrkama sezone, ova 30-godišnja trkačica na srednjim prugama, dokazala je svoju apsolutnu superiornost i nadmoć na ovoj stazi.

Nogomet

Kvalifikacije za EP Portugal 2004

BiH - Norveška 1:0
Nizozemska - Austrija 3:1
Bjelorusija - Češka 1:3
Slovenija - Izrael 3:1
Rumunjska - Luksemburg 4:0
Francuska - Cipar 5:0
Škotska - Farski otoci 3:1
Island - Njemačka 0:0
Letonija - Poljska 0:2
Švedska - San Marino 4:0
Armenija - Grčka 0:1
Ukrajina - Sj. Irska 0:0
Italija - Wales 4:0
Azerbajdžan - Finska 1:2
Makedonija - Engleska 1:2
Irska - Rusija 1:1
Gruzija - Albanija 3:0
Lihtenštajn - Turska 0:3
Bugarska - Estonija 2:0

Tenis

US Open za Henin-Hardenne i Roddicka

Posljednji Grand Slam turnir sezone, US Open, osvojili su tenisač i tenisačica kojima su i prije početka natjecanja davane velike šanse, te su u potpunosti opravdali status objektivnih favorita. Belgijanka *Justin Henin-Hardenne* pobijedila je sunarotkinju *Kim Clijsters* s 7-5, 6-1, dok je Amerikanac *Andy Roddick* također ubjedljivo svladao Španjolca *Juana Carlosa Ferrera* s 6-3, 7-6, 6-3. Pobjednicima u obje konkurencije pripali su nagradni čekovi u iznosu od ravno milijun američkih dolara.

Europsko prvenstvo u košarci – Švedska 5.-14. rujna

Toplo-hladni obruči

Summit najboljih europskih reprezentacija u igri pod obručima okupio je u dalekoj Skandinaviji najbolje košarkaške momčadi starog kontinenta. Uz SAD i sve bolju Argentinu, finalistu posljednjeg Svjetskog prvenstva, europska košarkaška elita predstavlja gro kvalitete košarkaškog globusa, pogotovo uz Svjetske prvake SCG, višestruke olimpijske pobjednike iz bivšeg SSSR-a, olimpijske vicešampione iz Hrvatske, ali i standardno kvalitetne Litvance, Francuze, Talijane i Španjolce.

Iako izbor Švedske kao domaćina, zemlje u kojoj je basket nepoznanica, nije baš najsretniji (poprilično prazne tribine), ali je zato prikazana igra tijekom prvog eliminatorskog dijela donijela posve nove relacije u rezultatskim odnosima.

Skupina A

1. kolo

Slovenija-Italija 77:67

Francuska-BiH 98:76

2. kolo

BiH-Slovenija 62:73

Italija-Francuska 52:85

3. kolo

Slovenija-Francuska 82:88

BiH-Italija 72:80

Tablica: Francuska 6, Slovenija 5, Italija 4, BiH 3

Skupina B

1. kolo

Njemačka-Izrael 86:81

Litva-Letonijs 92:91

2. kolo

Letonija-Njemačka 86:94

Izrael-Litva 62:94

3. kolo

Litva-Njemačka 93:71

Izrael-Letonijs 91:75

Tablica: Litva 6, Njemačka 5, Izrael 4, Letonija 3

Skupina C

1. kolo

SCG-Rusija 80:95

Španjolska-Švedska 99:52

2. kolo

Rusija-Španjolska 77:89

Švedska-SCG 68:78

3. kolo

SCG-Španjolska 67:75

Švedska-Rusija 71:92

Tablica: Španjolska 6, Rusija 5, SCG 4, Švedska 3

Skupina D

1. kolo

Ukrajina-Turska 69:77

Grčka-Hrvatska 77:76

2. kolo

Hrvatska-Ukrajina 93:71

Turska-Grčka 70:75

3. kolo

Grčka-Ukrajina 79:73

Turska-Hrvatska 75:72

Tablica: Grčka 6, Turska 5, Hrvatska 4, Ukrajina 3

EPILOG PRVOG DIJELA PO SKUPINAMA: Prve utakmice pokazale su da ovog puta nitko ne može sa sigurnošću računati na lagani plasman u daljnji dio natjecanja, niti da ima laganih protivnika

koji će se sami unaprijed predati. Svjetski i europski prvak SCG, primjera radi, strela je do posljednje odigrane utakmice u skupini za plasman u razigravanje, uz osvojeno skromno treće mjesto. Hrvatska je, također, osvojila treće mjesto u svojoj skupini, uz dva minimalna poraza. Slovenija je prikazala solidnu igru i plasman u razigravanje, ali se od momčadi BiH ipak više očekivalo.

Nakon prvog dijela natjecanja po skupi - nama prvoplasirane momčadi (Francuska, Litva, Španjolska i Grčka) izborile su direktan prolaz u četvrtfinale, dok su za preostala četiri mjesta razigravali:

Hrvatska - **Rusija** 77:81

SCG - Turska 80:76

Njemačka - **Italija** 84:86

Slovenija - **Izrael** 76:78

ČETVRTFINALE: Sigurnom pobjedom nad Turskom SCG je izbrisala lošu sliku iz prvog dijela i vraćenom vjerom u svoju košarkašku veličinu nastavlja put prema borbi za medalje, dok podmlađena hrvatska reprezentacija i dalje luta u potrazi za starom slavom velikih dometa generacije *Dražena Petrovića*, *Tonija Kukoča* i *Dina Rađe*. Poraz od Rusije, u meču tijekom kojeg je sve vrijeme bila u vođstvu, da bi sve prokockala u posljednjih minutu i pol, tužna je potvrda krize koja se produbljuje već godinama.

Parovi četvrtfinala:

SCG-Litva

Francuska - Rusija

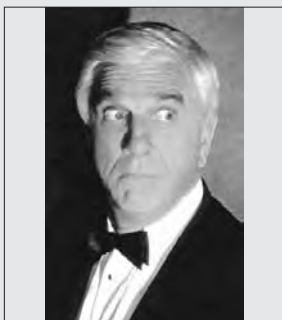
Španjolska-Izrael

Grčka-Italija

PETAK ► 12. 9. 2003.

HTV 1

Urnebesna komedija
»Goli pištol 2«,
HRT 1 u 20.50

07.00 – Vijesti
 07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 – Kapetan Zvezdan, crtana serija
 09.30 – Pretvarač, serija
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Rim, moć i slava: Kult reda
 11.05 – Obrazovni program
 12.00 – Vijesti
 12.25 – Zemlja nade, serija
 13.15 – Glazbena TV
 13.55 – Oprah Show (475)
 15.25 – Serija
 16.45 – Hugo, TV igra
 17.10 – Crtani film
 18.55 – Upitnik, kviz
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – TV Bingo Show
20.50 – Goli pištolj 2., američki film
 22.15 – Glazba
 22.25 – Burzovno izvješće
23.05 – Bambola, talijanski film
 00.45 – Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
01.30 – Mortal Kombat 2, američki film
 03.10 – Američka obitelj, serija
03.55 – Obojeno u crno, američki film
 05.20 – Ubojstvo u mislima, serija
 06.10 – Previše sunca, humoristična serija
 06.35 – Treći kamenčić od Sunca 3., humoristična serija
 07.00 – Carstvo divljine
 07.25 – Glazbena TV

HTV 2

08.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske
 11.35 – Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija
 12.20 – Boje turizma
 13.55 – Walker - teksaški rendžer 3., serija
 14.40 – Čarolija 5., serija
 15.35 – Felicity 4., serija
 16.20 – Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
 17.05 – Vijesti za gluhe
 17.25 – Alf, humoristična serija
 17.50 – Zemlja nade, serija
 18.45 – One su takve, serija
 19.30 – Carstvo divljine: Povratak golemih glavatih želvi
 20.05 – Čarolija 5., serija
 21.00 – Vijesti
 21.15 – Lopovi, serija
 22.05 – Previše sunca, humoristična serija
 22.30 – Ubojstvo u mislima, serija
 00.05 – Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
 00.50 – Pregled programa za subotu

HTV 3

11.30 – TV vodič + turistička središta Hrvatske

20.05 – Dobro došli u New York, humoristična serija
 20.30 – Brak nije mrak, humoristična serija
 20.50 – Kako biti normalan, serija
 22.10 – Željka Ogresta i gosti
 23.45 – Pravo vrijeme
 01.15 – Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 13. 9. 2003.

HTV 1

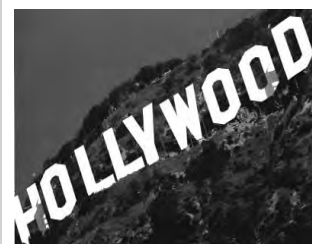
Uzbudljive
»Patriotske igre«
HRT 1, 20.05

08.00 – Vijesti
 08.05 – Putovanja na sveta mjesta
 08.40 – Direkt
 09.15 – Percy - čuvar parka, serija za djecu
 10.00 – Vijesti
 10.05 – Što mi se to događa?
 11.05 – Godinu dana na Antartici
 11.55 – Burzovno izvješće
 12.00 – Vijesti
 12.20 – Biblija
 12.35 – Prizma - multinacionalni magazin
 13.30 – Korijeni - hrvatske manjine u Europi
 14.00 – Fenomeni - za branitelje: Meta
 14.35 – Oprah Show (468)
 15.35 – Iz antologije Dramskog programa HTV-a
16.45 – The Longest Yard, američki film
 18.55 – Rijeka: More
 19.30 – Dnevnik
20.05 – Patriotske igre, američki film (oko 113')
 22.05 – Dugo, toplo ljeto
 23.10 – Vijesti
 23.25 – Izdavač, mini-serija (12) (2x85')
 02.15 – Obitelj Soprano 4., serija (12) (52')
03.10 – Drukčiji od drugih, britanski film (117')
 05.10 – Siska, serija (12)
 06.10 – Amerika - život prirode
 06.40 – Goya - lud poput genija, dokumentarni film

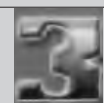

HTV 2

08.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske
 11.55 – Prizori u umjetnosti: Scenografija krajolika
 13.00 – Ciklus Perry Mason
 14.35 – Kućni ljubimci
 15.20 – Cosbyjev Show 7.
 15.45 – Pleme 4., serija za mlade
 16.40 – Felicity 4., serija za mlade
 17.30 – Briljanteen
 18.00 – Ksenia - princeza ratnica 6., serija (12)
 18.45 – Crno-bijelo u boji
 19.30 – Carstvo divljine: Etoška jezera
 20.05 – Svečanosti kajkavske popevke
»Krapina 2003«, pr.
 22.00 – Vijesti

22.05 – Hollywood, dokumentarna serija
 23.00 – Gradski ritam
 23.30 – Goya - lud poput genija, dokumentarni film
 00.45 – Pregled programa za nedjelju

HTV 3

11.50 – TV vodič + turistička središta Hrvatske
 13.50 – Monza: Kvalifikacijski trening F1 za Veliku nagradu Italije, prijenos
 15.05 – Hit-depo
 16.35 – Sportski prijenosi i snimke
 22.00 – Sport danas
22.15 – Art film: Prvenstvo, butansko-australski film
 23.45 – Pregled programa za nedjelju

NEDJELJA ► 14. 9. 2003.

HTV 1

The Addams Family,
američki film, 21.10

08.05 - Djeca iz ulice
Degrassi, igrana serija
08.30 - Totally Spies,
crtana serija
08.55 - Cybertop,
crtana serija
09.00 - Vodič kroz orkestar
09.30 - Jump Cut
10.00 - Vijesti
10.05 - Dvostruka nevolja,
američki film za djecu
11.35 - Crtani film
12.00 - Vijesti
12.25 - Plodovi zemlje
13.15 - Mir i dobro
14.00 - Oprah Show (476)
14.45 - Priča o mozgu:
Najveća zagonetka
15.40 - Šareni svijet
16.00 - Vijesti
16.05 - Sloboda dogme,
francuski dokumentarni film
**17.05 - I'll Fly Away Then
and Now, američki film**
18.45 - Još koji put - izbor
Joška Martinovića
19.30 - Dnevnik
20.05 - Gušti su gušti,
zabavna emisija
**21.10 - The Addams
Family, američki film**
23.00 - Vijesti
**23.15 - 50 godina filmskog
festivala u Puli: Novinar**
00.45 - Obitelj Soprano 4.
01.40 - Dosjei X,
američki film
03.35 - Siska, serija (12)
04.35 - Umrstvo u mraku,
danski film (12) (95')
06.10 - Remek-djela
svjetskih muzeja
06.20 - Amerika - život
prirode

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
10.30 - Biblija
10.45 - Portret crkve i
mjesta
11.00 - Brckovljani:
Misa, prijenos
12.05 - Split: More
12.30 - Crno-bijelo u boji
13.15 - Hollywood,
dokumentarna serija
14.05 - Gradski ritam
14.40 - Kinoteka: Indian
Fighter, američki film
16.10 - Crtani film
16.25 - Ed, serija
17.15 - Dugo, toplo ljeto
18.15 - Animanijski,
crtana serija
18.40 - Život uz dinosaure,
popularnoznanstveni film
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Legends: Queen
21.05 - Dani orgulja u Istri -
koncert orguljaša
22.30 - Forenzičarka
Halifax, mini-serija (12)
00.10 - Pregled programa
za ponedjeljak

HTV 3

09.25 - Zemlja nade, serija
(12) (R 5 tjednih epizoda)
13.40 - Monza: Formula 1
za Veliku nagradu Italije, pr.
16.00 - Sportski prijenosi
i snimke
19.50 - EP u košarci -
prijenos finala
22.00 - Sport danas
22.15 - Pasadena, serija
(R 3 tjedne epizode)

PONEDJELJAK ► 15. 9. 2003.

HTV 1

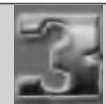
Obitelj Soprano 4.,
HRT 1, 00.40

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro,
Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan,
crtana serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Pretvarač,
serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Prizori u
umjetnosti: Prozor
10.30 - Stella maris
Hrvatskog zagorja
11.05 - Bembove priče
11.15 - Mali veliki svijet
11.35 - Športret
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (477)
**14.40 - Olsenova banda
na Jutlandu, danski film**
16.20 - Vijesti
16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Bog te poživi trsek
17.45 - Hrvatska danas
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Latinica
21.50 - Hrvati u Čileu -
mit i stvarnost
22.25 - Burzovno izvješće
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Fantastične žene
2: Fučka mi se za lijepe
muškarce, njemački film
00.40 - Obitelj Soprano 4.
01.35 - Billy Bathgate,
američki film (12)
03.20 - Siska, serija (12)
04.20 - Viseći vrtovi, film
06.20 - Glazbena TV

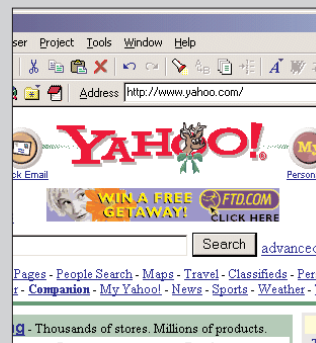
HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
12.30 - Mir i dobro
13.00 - Gušti su gušti,
zabavna emisija
14.20 - Walker - tekšaški
rendžer 4., serija
15.05 - Pasadena, serija
15.50 - Zov divljine,
serija za mlade
16.35 - Zvezdane staze -
nova generacija 6., serija
17.40 - Zemlja nade, serija
18.30 - Čuvajmo Zemlju,
dokumentarna serija
19.05 - Simpsoni 9.,
crtana serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Pasadena, serija
21.00 - Britanski odjel za
zločin, serija (12)
21.55 - Frasier 6., serija
22.20 - Walker - tekšaški
rendžer 4., serija (12)
23.05 - Zvezdane staze -
nova generacija 6., serija
23.50 - Spas 911 (6.)
00.35 - Pregled programa

HTV 3

12.25 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
19.00 - Planet Internet

19.30 - Glazbeni album
20.05 - Refren
20.35 - Slobodna zona,
zabavno-putopisna emisija
21.20 - Tek malena
avantura, serija (12)
22.05 - Svijet mode
22.55 - Pregled programa
za utorak

UTORAK ► 16. 9. 2003.

HTV 1

Na radost svih, novi serijal Simpsona na HRT, HRT 2, 19.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan, crtana serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Pretvarač, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Prizori u umjetnosti: Slikar u svom ateljeu
10.30 - Antologija suvremene hrvatske književnosti
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (478)
14.40 - Veliki ulov Olsenove bande, danski film (95')
16.25 - Dubrovnik: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Hrvatska kulturna baština: Šibenske šetnje
17.45 - Hrvatska danas
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Idemo na zapad
20.40 - Forum
21.55 - Hodati sa zvijerima: Sabljozubi
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Djevojčica iz tuđine, njemački film
00.40 - Obitelj Soprano 4.
01.35 - Prevarena, film (12)
04.20 - Fetus, mađarsko-poljski film (12)
06.05 - Remek-djela svjetskih muzeja
06.15 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.20 - Hrvati u Čileu - mit i stvarnost
11.50 - Latinica
13.35 - Spas 911 (6.)
14.20 - Walker - teksaški rendžer 4., serija
15.05 - Pasadena, serija
15.50 - Zov divljine, serija za mlade
16.35 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
17.20 - Vijesti za gluhe
17.40 - Zemlja nade, serija
18.30 - Čuvajmo Zemlju, dokumentarna serija
19.05 - Simpsoni 9., crtana serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Pasadena, serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Ljubav u hladnom podneblju, serija (12)
21.55 - Becker 3., humoristična serija
22.20 - Walker - teksaški rendžer 4., serija (12)
23.05 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
23.50 - Spas 911 (6.)
00.35 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

11.15 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
20.05 - Glazbeni album
20.35 - Nogometna Liga prvaka, prijenos
22.35 - Portret umjetnika: Boris Cvjetanović
23.20 - Ana Karenjina, mini-serija

01.25 - Pregled programa

SRIJEDA ► 17. 9. 2003.

HTV 1

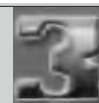
Alien - osmi putnik, HRT 1, 01.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan, crtana serija
09.25 - Klinci iz Waterlanda, serija za djecu
09.40 - Y'rsina turbo bakica, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Naši likovni stvaratelji
10.35 - Antologija suvremene hrvatske književnosti
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (479)
14.40 - Olsenova banda bez samokontrole, film
16.20 - Vijesti
16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.45 - Hrvatska danas
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Životinjski svijet: Afrički pingvin
20.35 - Tajne prirode: Nick Baker na Antarktici
21.00 - Kratki susreti, emisija iz kulture
21.30 - Kad već postoji planina: Velebitski koloplet
22.00 - Sa svih strana, vanjskopolitički magazin
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Love & Sex, film
00.35 - Obitelj Soprano 4.
01.30 - Alien - osmi putnik, britanski film
03.25 - Siska, serija

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.45 - Forum
13.00 - Idemo na zapad
13.35 - Spas 911 (6.)
14.20 - Walker - teksaški rendžer 4., serija
15.05 - Pasadena, serija
15.50 - Zov divljine, serija za mlade
16.35 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
17.20 - Vijesti za gluhe
17.40 - Zemlja nade, serija
18.30 - Čuvajmo Zemlju, dokumentarna serija
19.05 - Simpsoni 9., crtana serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Pasadena, serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Gilmoreice 2., serija
21.55 - Život naš svagdašnji, serija
22.25 - Walker - teksaški rendžer 4., serija (12)
23.10 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
23.55 - Spas 911 (6.)
00.40 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

11.40 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
NOGOMETNA LIGA PRVAKA:
20.15 - Emisija
20.35 - Prijenos utakmice
22.35 - Stanje stvari: Biološka tumačenja ljubavi i seksa
23.35 - Glazbene priče: Rod Stewart
00.20 - Vrijeme je za jazz: Nagrade Status
01.30 - Pregled programa za četvrtak

ČETVRTAK ► 18. 9. 2003.

HTV 1

Razgovor s
mons. Giulio Einaudijem,
HRT 1, 21.55

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro,
Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan,
crtana serija
09.25 - Klinci iz Waterlanda,
serija za djecu
09.40 - Y'sina turbo
bakica, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Naši likovni
stvaratelji
10.35 - Antologija
suvremene hrvatske
književnosti
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (480)
**14.40 - Posljednji pothvat
Olsenove bande,
danski film**
16.20 - Vijesti
16.25 - Osijek: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Cybertop,
crtana serija
17.15 - Zemlja pustinskog
sokola - naši ljudi u Abu
Dhabiju
17.45 - Hrvatska danas
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tko želi biti
milijunaš?, kviz
21.10 - Brisani prostor
21.55 - Razgovor s mons.
Giulio Einaudijem
22.30 - Meridijan 16
23.05 - After Image, film
00.35 - Obitelj Soprano 4.
01.30 - Alien 2, film
**04.40 - Piknik na snijegu,
njemački film**

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
13.00 - Kratki susreti,
emisija iz kulture
13.35 - Spas 911 (6.)
14.20 - Walker - teksaški
rendžer 4., serija
15.05 - Pasadena, serija
15.50 - Zov divljine,
serija za mlade
16.35 - Zvezdane staze -
nova generacija 6., serija
17.20 - Vijesti za gluhe
17.40 - Zemlja nade, serija
18.30 - Čuvajmo Zemlju,
dokumentarna serija
19.05 - Simpsoni 9.,
crtana serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Pasadena, serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Ekipe za očevid -
Miami, serija (12)
21.55 - Operacija Pozitivci
2., humoristična serija
22.25 - Walker - teksaški
rendžer 4., serija (12)
23.10 - Zvezdane staze -
nova generacija 7., serija
23.55 - Spas 911 (6.)
00.40 - Pregled programa

HTV 3

12.55 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
18.45 - Hrvatski
automobilistički magazin
19.30 - Glazbeni album
20.05 - Stop -
uživo iz Tvornice
20.55 - Hit-depo

HiT

DePO!

22.25 - Pregled programa
za petak

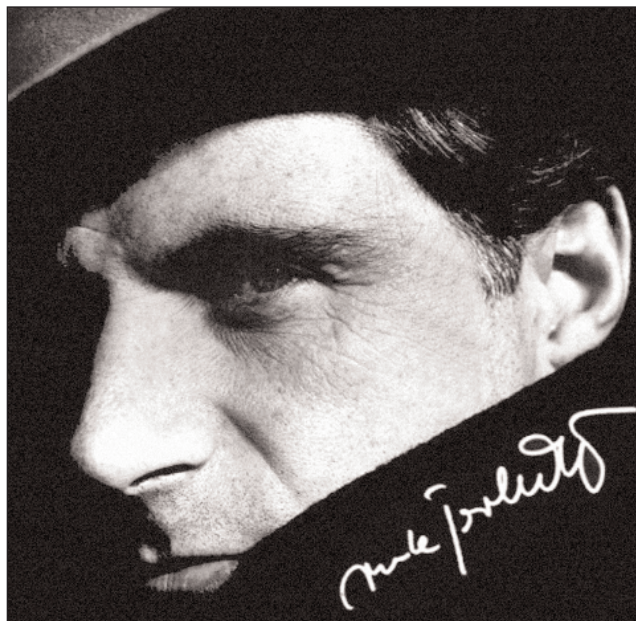
FILM TJEDNA

HTV 1, NEDJELJA, 14.9.2003. u 23.15
50 GODINA FILMSKOG FESTIVALA U PULI

»NOVINAR«

hrvatski film

Talentirani i poštteni novinar (R. Šerbedžija) dolazi u
sukob s urednikom nakon što mu ovaj ne želi objaviti
članak o štrajku radnika u jednoj tvornici. Smatrajući
kako urednici ništa ne rade, osim što čuvaju vlastite fotelje,
novinar se sve više upliće u politički opasne vode postajući

tako i sve usamljeniji. Nezadovoljnog novinara uskoro
napušta i supruga (M. Zupančič), a jedinu mu podršku pruža
kolegica iz redakcije (V. Zima). Kako sve više i sam počinje
propadati, novinar se zbližava sa starim kolegom i
nekadašnjim idolom (F. Šovagović), alkoholičarem koji je već
dugo u mirovini...

Politička drama »Novinar« iz 1979. najbolje je ostvarenje
u karijeri Fadila Hadžića, našeg najplodnijeg redatelja, auto-
ra 15 dugometražnih igranih ostvarenja. Opora priča o
nevoljama koje donosi novinarska profesija svojim je, za ono
vrijeme prilično žestokim, prikazom sprege medija i politike
izazvala u doba prikazivanja brojne kontroverze. Iako je
Fadil Hadžić na festivalu u Puli nagrađen Zlatnom arenom
za režiju, Fabijan Šovagović za mušku epizodnu ulogu, a
film se uz to okitio i nagradom publike »Jelen«, u kasnijoj
distribuciji s kraja filma je izbačena hrvatska himna. Iznimno
slojevit, hrabar film, briljantnih glumačkih ostvarenja, u koje-
mu je Rade Šerbedžija ostvario jednu od svojih najboljih
uloga, »Novinar« zacijelo spada među najbolje hrvatske fil-
move snimljene sedamdesetih godina.

Uloge: Rade Šerbedžija, Fabijan Šovagović, Stevo Žigon,
Mladen Budišćak, Milena Zupančič, Vera Zima, Tonko
Lonza, Slobodan Dimitrijević

Scenarist i redatelj: Fadil Hadžić

Tonkovićev bukvenac natrag

Kad čeljade postane javna ličnost, o njemu se onda javno divani: fale ga, kude, il mu zanovetaju. Tako je od pamtivika. Od Adama do... ko zna di je kraj, a dotleg rič-dvi o Beli Tonkoviću, doskora pridsidniku DSHV-a, kog su s tog položaja nedavno sminili posli trinejt godina i pet dana, kako on kaže.

Nakanjivo sam se dal vridi čeprkat o njegovom javnom radu. U meni se lomio starovinski nauk da ne triba čovika ričima kaštigovat, gurat u buzalicu prošlosti, u koju se odbukvencovo svojom voljom. Dosta je njemu njegove nevolje. Al, kako je on naše veliko razočarenje, ovo pišem da ne ispadne da većina ljudi ima toliko nizak IQ i da nisu vidili kako nas je »vuko za nos«.

Bela! Siti se onog društva kad nas je bilo toliko da smo svi mogli sist oko jednog astala u sobi kod Blaškavog križa, »rod-nog mista« DSHV-a. Siti se tog zanosnog početka sa zajedničkom željom da podmetnemo leđa za bolje sutra naši ljudi, al i kako smo u početku bili jedinstveni u tom naumu. Baš zato, u ime toliko nas koji smo ti zdušno pomagali i radili da bude to što rad tebe nije postalo, a moglo je, pa i da se i ti uzdigneš u red naši velikana, fundament je nakane da ti ovako pišem. Bela, to mi ne možeš osporit da smo te toliko podupirali, zdušno smo tili da se tobom dičimo. Lipo si krenio. U ono teško i neizvisno političko vrime, kad su se toliko danas kuražni klonili i od pomisli da se javno bore za politička prava Hrvata Bunjevaca, mi smo u tebi vidili kuražnog vođu koga smo zdušno podržavali. Taki je bio početak, sve dotleg dok se nisi namigoljio i čvrsto sio »ko pivac na vr sidala«.

A onda je došlo vrime tvog političkog uspona, kad su te s pratiocima par puta odveli med evropske diplomate u London, Brisel, i još koje di, di su krojili sudbinu država posli raspada Titove Jugoslavije.

Otaleg si se vraćo kući pripovijanjem da si u ime nas divanio (?); upačivo prstom da i mi postojimo; da i o nama vode računa jel ima Hrvata i u Vojvodini, pa i šire, ugroženi, i još koješta o tom. A mi, koji smo bili blizo tebe, znali smo da to što ti pripovidaš nije baš tako, jel si tamo bio samo »rezerva na klupi«. U »bilom svitu« su ti utrli put pridvodnici Bunjevci, naša čeljad, onda visoki dužnosnici u hrvatskoj diplomaciji. I danas se šepuriš da je to tvoja zasluga, a i ti, i toliko nas, znamo da je to zasluga gospode iz hrvatske diplomacije.

Da ne ređam dalje. Naglo si narasto u viđenog čovika, a ti si se zdušno paštrio da budeš još viđeniji. Putovo si na sve strane, šeto se po Ameriki i Kanadi, prosio pomoć za napaćen narod, (valjda znaš di su ti novci); dično si nam pokazivo čak i bedeker Kalgarija (!) na čeg smo: »Je, kako je tamo lipo«; bio si na kongresu Lužički Srba (!) »koji sebe zovu Serbi ili Sorbi«... Tako si »mic po mic« rasto, rasto... dok se nisi osiko (»smoto kajs pod rep«). Počo si se sa bliskim suradnicima sigrat ko Čaplin s luftbalonom u »Velikom diktatoru«. Da, baš tako. Srljo si u autokratiju i ko ti »nije dao puta« jednog po jednog si nas otiro od sebe, tobož zato jel smo tili uništiti DSHV, iako smo i mi s tobom bili njegovi osnivači. Protivnike tvoje samovolje, neograničene vlasti, koji nisu tili sami otić, pritorio si u neprijatelja, a kako priliči, s takima si ljudski postupio: »nogom u tur«, a za raodaš si ga oplećko. Samo toliko da se zna ko je gazda u kući. Velika je šteta što si odvio i toliku mladu čeljad... Ti si s neistomišljenicima tako, a s tim si bio sve jači, jači... Posto si zdravo jak, ko tibetski jak.

Kažu ljudi da se u politici i tušta laže, a kako su »u laži kratke noge«, tako su i tebe časkom uvalili u kljuse. Upućeni kažu da se ti lažno pridstavljáš, nemaš pravo na titulu mr., to si i pismeno prizno. Dao si licenciját, al nisi položio ispit da imaš pravo na titulu magistra teološki znanosti. Al, Bela, u tebi je urođeno da muvaš ljude.

Smuvo si Crkvu: Matišu, još više Ivanicu, koji su te poslali u Rim na Gregorijanum da o njegovom trošku stekneš najviši crkven nauk. A ti si njim se zafalio tako što si zgrajso na par dana prid ređenje za đakona. Posli su ti i visoki dužnosnici Crkve pomagali u političkom usponu, a kad se nisu dali smuvat okrenio si njim leđa – i oplećko. Razočaro si i svoj narod na čijim si plećima i novcima ziđo lik autokrate – kanda si se ugledo na Ivana (IV. Vasiljević) Groznog kako je tiro u red bojare (Novgorod) i drugu čeljad, pa i svoje najmilije (Aleksandar).

Bela, nisi tío jesapit o jednoj od mudrosti potlačeni ljudi: »Ruši, pali, udbinski dizdaru i tvojoj će kuli reda doći!«. No, kad si nju smetnio s uma, vidi se da si zaboravio nauk iz Getsemanskog vrta: »Djeni mač u korice...« il »Vrati mač na njegovo mjesto...« Tebe ko »mr.« teologije ne tribam upućivat ko je, kad i kome uputio ove riči. (Vidi: Iv 18,11 il Mt 26,52).

I na kraju: spolja si bio jak, niko ti nije mogo ništa, al si smetnio s uma havajsku mudrost: »Ni jedan čamac nije potopio val izvana, već iznutra!«, koja je ko i tolikim drugima i tebi došla glave baš od oni koji su te uzdizali do ove visine.

A onda, kad su te tvoji najmiliji otperjášili, probaš se iz političkog mrca pritvoriti u feniksa, al kako je feniks samo pripovijetka, a ti današnja stvarnost, ništa ti drugo nije priostalo neg da opet muvaš narod. U odgovorima na pitanja urednika u 32. broju ovog tjednika naređo si »pun vondir« te bi svojstveni istina (čitaj laži), a da se one potaru triba tušta papira, zato meni to nije cilj.

Bela, pa kako te nije sramota med nama, koji znamo da si ti najveći, od trojce, koji su nam naneli najviše zla; najviše si uradio na našem razjedinjavanju. Hej,..., jesil svistan da si »sio na zrilu paradičku«???

Bela, već i rad tvoji svikoliki neistomišljenika moro sam ti se ovako obratit, jel si mi se zareko: »S tobom više nikad neću divanit.« I ne moraš, to je meni na čast!

Szebb jövót!

Alojzije Stantić, Subotica

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevní program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevní program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku 19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Razgovor s povodom« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

»Čarolije trepeze« (ponedjeljkom)
»Na proputovanju s nama« (utorkom)
»Putokazi« (srijedom)
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123
24106 Subotica
Telefon: 024/567-933, 567-984
Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:
Smješa N, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD,
Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

MILLENNIUM GSM CENTAR

Prodaja i servis mobilnih telefona,
Bežični telefoni, FAX aparati,
Računala i oprema,
Split klima uređaji.

Siemens A35 + Mobiklik
3860 dinara

ČEKOVIMA NA 6 RATA, KREDIT DO 2 GODINE

Prvomajska 6, Subotica - 024 / 551-353 - www.millenniumgsm.co.yu

NEKRETNINE

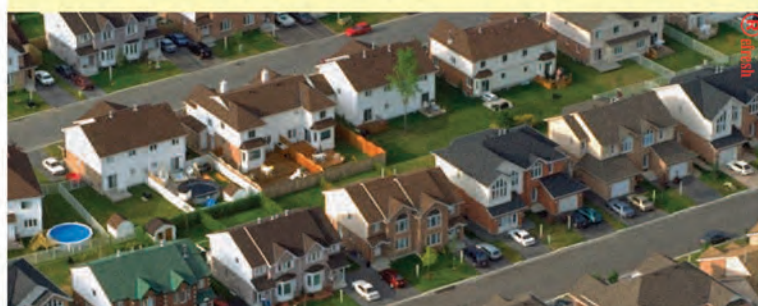
NBA
Agencija

Subotica
Braće Radića 6
024 / 554-570
024 / 551-203

za marketing, consulting i sve vrste posredovanja između pravnih i fizičkih lica

KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ
SLOGAN

99% + *NBA* = 200%

Najsigurnija razmjena nekretnina na teritoriju bivše Jugoslavije!

mala zemlja za
croatija
veliki odmor

